

Ipiķi. Vēsture. Notikumi. Cilvēki.

Lai apzinātu vēstures liecības

Valmieras novadpētniecības muzejs savā 7. zinātniski pētnieciskajā ekspedīcijā - Ipiķos ieradās nu jau tālajā 1974. gada vasarā.

Ipiķu ekspedīcija bija visu ekspedīciju norišu laikā (kopā tās organizētas 29, no 1969. līdz 1997.g.) tikai otrā, kurā apsekoja vienlaikus 2 administratīvās vienības - Ipiķu un Ramatas ciemus.

Četrās dienās ekspedīcijas laikā iegūtas 293 vienības !

Ipiķu ciema padomes ēka 1974.g. jūnijā.
Foto Valmieras muzeja fotogrāfs K.Kļaviņš

Vēsturisks foto. Skats uz kādreizējo Ipiķu muižas ēku, vēlāko ciema padomi. 1974. gada vasarā. Iemūžinājis Valmieras muzeja fotogrāfs Kārlis Kļaviņš

1919. gada Valmieras apriņķa strādnieku un bezzemnieku padomes izdotajā «Biļetenā» (Nr.2., 24.01. - 3.lp.) lasāms, «Ipiķos padome darbojas. Konfiscēti ieroči. Muiža pārņemta. Aizbēguši 5 saimnieki, kuru manta konfiscēta. Bijušais pagasta vecākais aizbēdzis ar grāmatām un naudas skapja atslēgām. Dažām personām uzlikta kontribūcija, no kuras ienācis 6000 rubļu»

Atskats vēsturē.

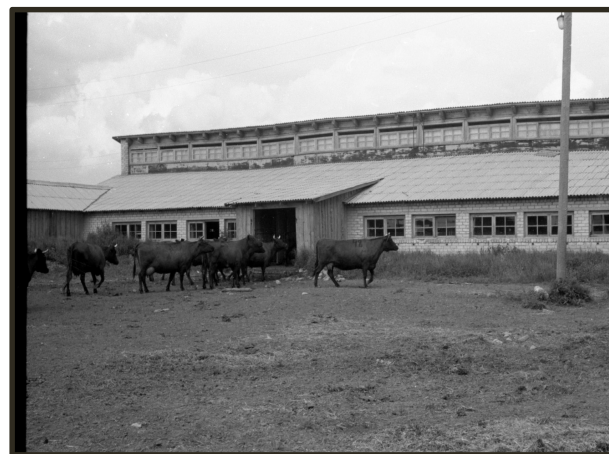
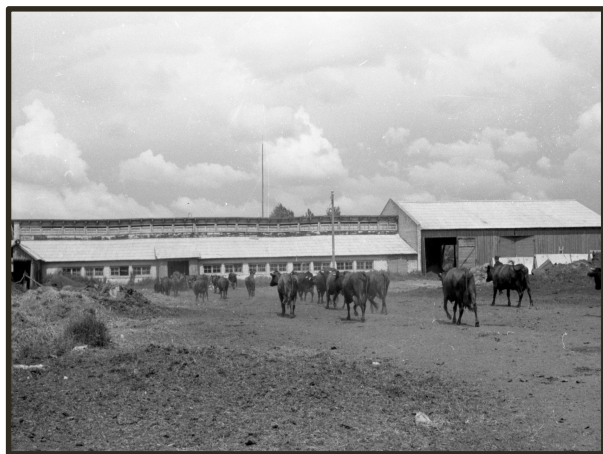

- ▶ Ipiķi – apdzīvota vieta Valmieras rajonā, Ipiķu ciema un kolhoza «Rosme» centrs; 66 kilometri no Valmieras, pie Meizakīlas (Igaunijas PSR) ceļa, 77 iedzīvotāji (1965). Ipiķos ir krejotava, veikals, sakaru nodaļa, ciema klubs (125 vietas) un bibliotēka (5180 grāmatas, 1965).
- ▶ Ipiķu ciems – Valmieras rajona Z daļā pie robežas ar Igaunijas PSR. Platība 62,9 kvm., 524 iedzīvotāji (1965). Lielākā apdzīvotākā vieta – Ipiķi, Ķirbēni. Reljefu veido Ziemeļrietumu Vidzemes pacēluma Z daļa. Ciema teritorijā atrodas Rūjas pietekas Saprāšas augštece (Pestava). Lielākais ezers – Titas. Purvi – Keseļu – Ramatas (589 ha), Pestavas (160 ha). Kolhozs «Rosme»(4420 ha) veicis plašus meliorācijas darbus.
- ▶ Ķirbēnos ir mežniecība, mežizstrādes iecirknis. Ipiķu astoņgadīgajā skolā 1965./66. mācījās 78 skolēni; ir klubs, bibliotēka, feldšeru un vecmāšu punkts, sakaru nodaļa. Ciemu šķērso šaursliežu dzelzceļa līnija Rūjiena – Meizakīla (Igaunijas PSR), uz kuras atrodas stacija Ķirbeļi un Ipiķi.
- ▶ 1917.g. VI. – 1918.g. II. Ipiķu pagastā atradās LSD Valkas – Rūjienas organizācijas rajons.

Ipiķi – 1974. gada vasarā

- Kolhoza “Rosme” Centra garāžas transporta vienību novietošanai (celta 1971). Foto 1974.g., K. Kļaviņš.
- Kolhoza ‘Rosme» Nuķu liellopu ferma, celta 1965.g. 102 govīm, strādā 4 kopēji. Foto 1974.g. 20.jūnijs, K.Kļaviņš
- Bez «Nuķu» fermas bija vēl fermas - «Laņgos» un «Pontēs».

**Kolhoza «Rosme» dzīvojamās mājas Ipiķos
(18 dzīvokļu māja; celta 1970.g.) un valdes uzraksts
1974. g. 20. VI. Foto K. Kļaviņš**

Kolhoza «Rosme» kantoris atradās «Liepās»; veterinārais feldšeris «Mežvidos», 1. brigāde mītne «Jaunmargužos», 4. brigādes mītne «Igaļos», lauksaimniecības brigāde «Sutās» Visām trim brigādēm un kolhoza priekšsēdētājam bija telefons. Individuāli telefons ievilkā arī M. un T. Šiciem, kuri dzīvoja ciema padomes ēkā. Avots: Valmieras pilsētas un rajona automatizētā telefonu tīkla abonentu saraksta 1971.g. – Valmiera, 78. lpp. VINM Z. pal. k. 6743 -2

Reiz bija ... Ipiķu skola tālajā 1974. gada vasarā. Fotogrāfs Kārlis Kļaviņš

Ipiķu ciema «Melderīši», saimnieks Zāmuels
Ādamsons. 1974. g. 20. VI. Klēti un senās klēts
durvis fiksējis muzeja fotogrāfs Kārlis Kļaviņš

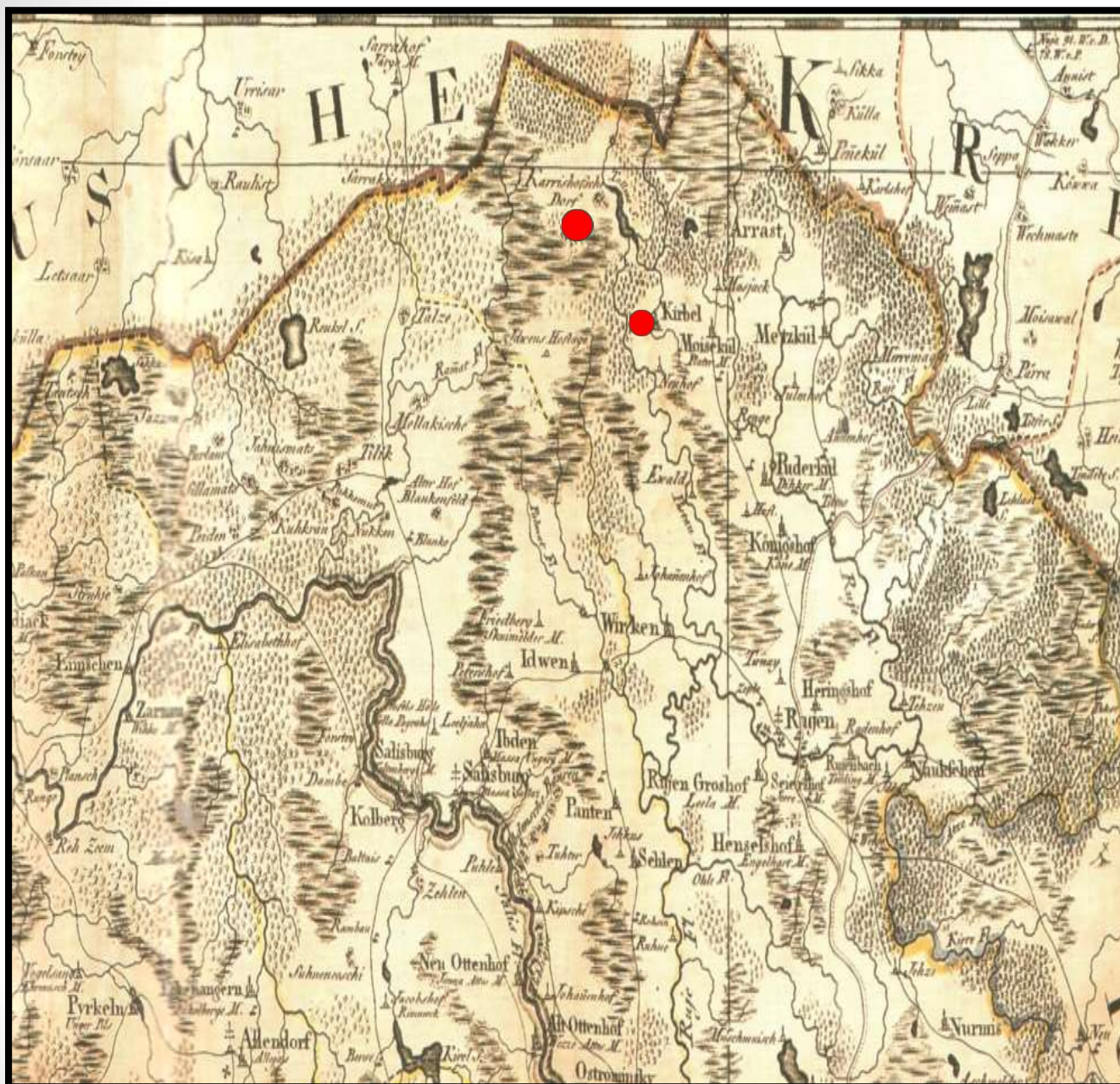
Ipiķi – 1974. gada vasarā

1. - 2. Kolhoza “Rosme” centra kalte, celta 1966.g., diennakts jauda 30 tonnas, strādāja 2maiņas sezonā, katrā 2 cilvēki, foto 1974.g., K. Kļaviņš.

3. Kopskats uz kalti no DR, foto 1974.g., K. Kļaviņš.

4. Vēdināmais tornis, foto 1974.g., K. Kļaviņš.

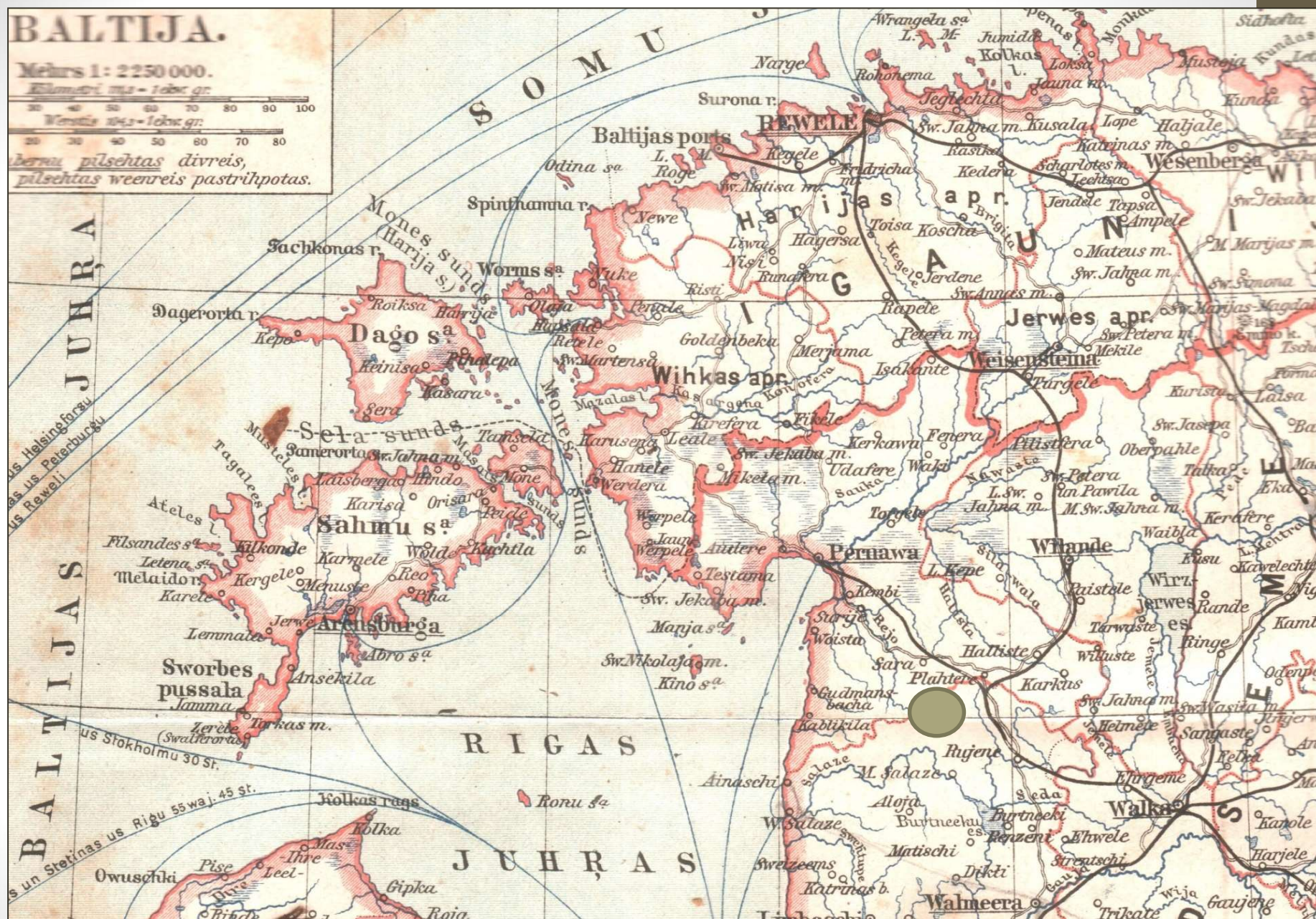

L. A. fon Mellins.

L. A. fon Mellina Vidzemes atlass (karšu apkopojums) 1798.

Ludvigs Augusts Mellīns. Fragments no Vidzemes kartes. 1798. Ķirbeļu muižas vieta fiksēta, Neu – Karrishof vēl nav. Ir tikai Karrishof Dorf - Karisshof muižai piederošais ciems.

Plātere uz Baltijas kartes! Iekopējums no Rīgas Latviešu biedrības Derīgu Grāmatu nodaļas izdotās konversācijas vārdnīcas 3. sējuma- Rīga, 1911. Karte no Bibliographisches Institut in Leipzig. VINMI inv.Nr.34.381

Vēstures fakti

- *Ipiķu - Jaunkaristes muiža*. Ippik – *Neu Karrishof*. Savulaik ietilpusi Pērnavas apriņķa Hallistes draudzē.
- Faktiski tā sākotnēji funkcionēja kā pusmuiža, tāpēc te uz vietas īpašnieki fon Ferzeni nekad patstāvīgi nav uzturējušies; muižiņu pārvaldīja speciāli šim nolūkam algots muižas pārvaldnieks.
- *Neu – Karrishof* bija ietekmīgās fon Ferzenu dzimtas īpašums (1795-1918). Pēdējais oficiālais tās īpašnieks grāfs, Krievijas armijas ģenerālmajors, Krievijas galma virsmeistars Nikolajs fon Ferzens, kurš pēc 1917. gada Krievijas revolūcijas notikumiem un pilsoņu kara ne vien zaudēja savu ietekmīgo stāvokli, mira 1921. gadā Romā. Nodibinoties Igaunijas Republikai, fon Ferzeni zaudēja savas muižas Igaunijā, no tām viskaistākā un iespaidīgākā Olustvere, netālu no Vīlandes.
- Ipiķu pagasts izveidojies no divām nelielām muižām - Ipiķu un Ķirbēnu. Ipiķu pusmuiža bijusi Igaunijā esošās muižas *Neu Karrishof* sastāvdaļa.
- *Ķirbēni* jeb *Ķirbēnu muiža (Kürbelshof)* atradās uz austrumiem no Ipiķiem. Muižiņa nebija liela, jo tai piederēja tikai septiņas mājas.
- Pēc 1920.g. Ipiķu pagastā ietilpa esošais Ipiķu un agrākie Jaunkaristes un Plāteres novadi.

Izraksts no Pērnavas apriņķa Hallistes draudzes (vēlāk Valmieras apriņķa Rūjienas draudzes) Jaunkaristes – Ipiķu (Neukarrishof –Ippik), 1858.g. revīzijas. Īpašnieks Staatsrath, Oberjägermeister und Ritter, Graaf Paul von Fersen. *LWVA, 77.f., 14.apr., 244.l*

- Muižas reģistrā uzrādītas 48 mājas. Ar 544 – vīriešiem un 637 sievietēm; kopā 1181

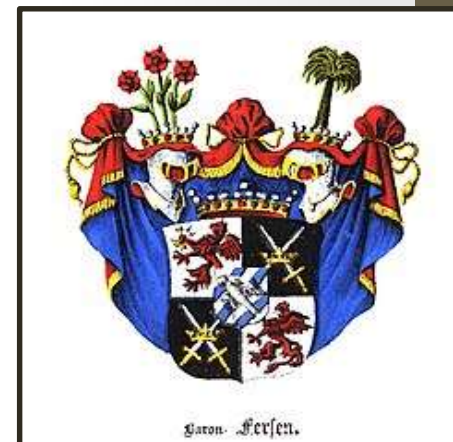
• Brinde (III mājas)	Rikardi	Sutte	Jaun - Talidum
• Lejas – Lusen	Leies – Rotsche	Saarluse	Arslausk
• Kalna – Lusen	Kaln – Rotsche	Kammal	Zelmin
• Busmann	Kaln – Langi	Purgal	Jaun - Lusen
• Kalna – Ponte	Leies – Langi	Sillpausch	Jaun - Miesla
• Leies – Ponte	Ullimargus	Sanne	Behrsing
• Kaln – Besdelige	Leies – Kruslangi	Arkilane	Osckaln
• Leies – Besdelige	Kaln – Kruslangi	Tella	Garlihдум
• Widuss – Igal	Miesla	Talidum	Tiltiņ
• Leies – Igal	Ermsaare	Mollinge	Ohßoliņ
• Kalne –Igal	Nucki	Sillpusch	
• Ausing Rikardi	Wingal	Jaun – Busmann	

1826. gadā tiek piešķirti uzvārdi!

- Ar **A** izvēlas 4 (Arnold, kurš vēlāk top par Builee, Argal, Apsit, Ansak);
- **B** izvēlas 11, no tiem 2 Bērziņi (Behrsin, Ballod, Birins, Buille, Besdel (Schwalbe), Brens, Bimbe (Dimbe), Barris, Bunßche, Bosch, Behrsin.
- Ar **D** -1 (Dombr). Ar **E** izvēlas 2 (Enzing un Eggliht). Ar **F** -1 (Fedder).
- Ar **G** izvēlas 4 (Grünwald, Grünwald, Gäds, Grünberg).
- Ar **J** izvēlas 3 (Juns, Jigel, Junge).
- **K** izvēlas 15, no tiem 2 Kammal (Kaķķe, Kriews, Kies, Kalley, Kangur, Kammal, Kreide, Kruhskop, Kalning, Kaesper (Sarring), Krißtin (Kammal), Kruhlin, Kipluk, Kaggain, Kojak)
- **L** -17 uzvārdi, no tiem 2 Laaz, 2 Laesk, 2 Lauker, 2 Laaz) (Lihdum (Jenßen), Laesk, Lipp (Jurraßsh), Laur, Luhß, Lakk, Lange (Older), Leitis, Lauker, Laan, Lauker, Laaz, Laeks, Luddrik, Laep, Laaz, Luik).
- **M** izvēlas 5 (Mutz, Munz, Markaus, Mölder (Luhß), Meiren).
- **N** izvēlas 2 (Nips, Nips).
- **O** – 4 (no tiem 2 Older) (Ottensohn, Ohsul, Older, (Lange), Older).
- **P** – izvēlas 16 personas, no tiem 2 Pehrkon) (Paegl, Pauksch, Pikken, Postor, Puisit, Poigin, Pehrkon (Olle), Pauts, Poog, Pill, Plihksch, Piks, Pukkit, Purmall, Pitten).
- **R** -7 (Rosenberg, Reim (Rein), Rudzit, Raesgall, Rausk, Resn, Raggain).
- **S** – 10 (Sproig, Schütze, Spalle, Sciwar, Saßser, Salmit, Sermull, Sihaggat, Silpaut, Suksar).
- **T** – 6 (Tabbak, Tohmson, Tilt, Tßchukkur, Tedder, Tallei).
- **U** – uzvārdu piešķir kā Urbe (1)
- **W** (2) –Worps, Wollis un **Z** (2) (Zahlid (Poigin) un Zias.

Ferzeni – baroni un grāfi

- **Ferzeni** (*Baron Fersen*, kr. *бароны Ферзены*) - vācu izcelsmes bruņniecības dzimta Vācijā, Zviedrijā, Itālijā un Krievijas impērijas Baltijas guberņās un Iekšējās Krievijā. Ap 1535. Lorencs fon Ferzens (*Lorenz von Fersen*) ieradās Livonijā, aizsākot Baltijas atzaru (ap 1600. gadu no Igaunijas atdalījās Ferzenu Zviedrijas atzars). 1674. gadā Ferzeni kļuva par Zviedrijas brīvkungiem (kopš 1719. gada - grāfi). 1747. gadā viena dzimtas līnija (*Fersen a. d. H. Ollustfer*), bet 1882. gadā baroni fon Ferzeni ierakstīti Vidzemes bruņniecības, 1745. g. - gan baroni, gan grāfi Ferzeni ierakstīti Igaunijas bruņniecības matrikulā. 1865. gadā Krievijas impērijas Senāts apstiprināja dzimtas tiesības uz barona titulu.
- **Vidzemes Ferzeni neizcēlās ar turību, taču tiek laikabiedru pieminēti kā ļoti izglītota, ekstravaganta un kultūras bagāta dzimta.** No zināmākajiem dzimtas pārstāvjiem pieminami: Igaunijas bruņniecības maršals Hanss fon Ferzens (*Hans von Fersen*, 1617.–1624.), Igaunijas bruņniecības maršals Heinrihs fon Ferzens (*Hans Heinrich von Fersen*, 1720.–1723.); Zviedrijas feldmaršals Fabians fon Ferzens (*Fabian von Fersen*, 1626.-1677.); Zviedrijas feldmaršals Otto fon Ferzens (*Otto Wilhelm von Fersen*, 1623.-1703.); Zviedrijas ģenerālis Hanss fon Ferzens (*Hans Reinhold Fersen*, 1683.-1726.); Francijas karalienes Marijas Antuanetes favorīts un glābšanas organizētājs, brīvkungs Aksels fon Ferzens (*Hans Axel von Fersen*, 1755.-1810.), Krievijas ģenerālmajors, pirmais grāfs Johans fon Ferzens (*Johann von Fersen*, kr. *Иван Евстафьевич Ферзен*, 1739.-1800.); Krievijas kara flotes viceadmirālis Vilhelms fon Ferzens (*Wilhelm von Fersen*, kr. *барон Василий (Вильям) Николаевич Ферзен*, 1858.-1937.).
- Mūsdienu Latvijas teritorijā dažādos laika posmos dzimtas valdījumā bijušas Zvārtavas (*Adsel-Scwartzhof*), Vecsalacas (*Alt-Salis*), Pāles (*Seppkull*) u.c. muižas; Mūsdienu Igaunijas teritorijā: Abja, Olustveres (*Ollustfer*), Saadjārve, Raikkilas (*Rayküll*), Alaveres (*Allafer*), Rasikas (*Rasik*), u.c.

Baronu fon Ferzenu
dzimtas ģerbonis

Rūjienas apkārtnes zemnieku apģērbs. J. K. Broce. Zīmējumi un apraksti-3.sēj.-Rīga: Zinātne, 436. - 437.lpp.

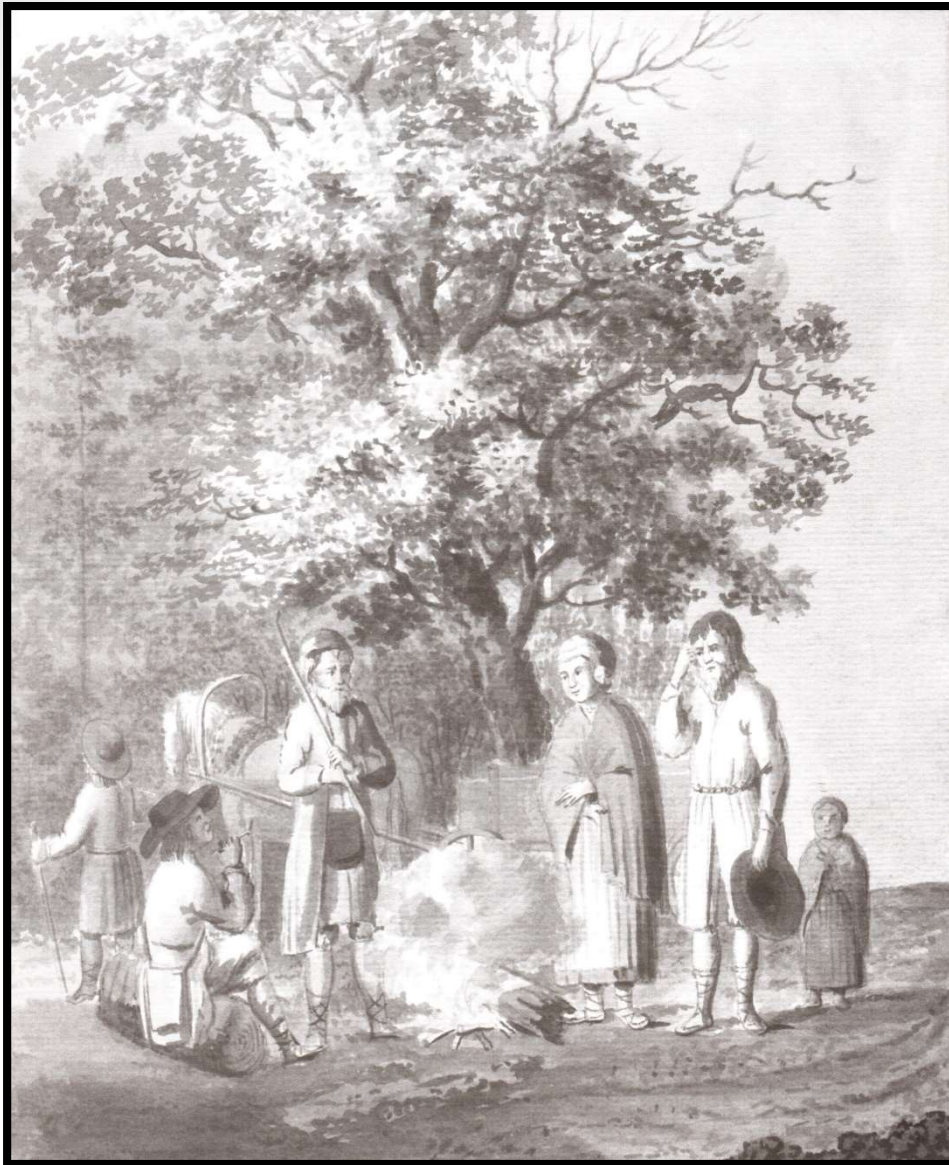
Rūjienas novada tērpos var saskatīt ne tikai novada lokālās īpatnības, bet arī kaimiņu novadu ietekmi. Līgavas četrstūrainais vainags norāda uz igauņu ietekmi.

«Meitas šeit, tāpat, kā visur, staigā neapsegta galvu, iepin sarkanu lenti matos, kuriem ļauj nokarāties uz muguras vienā vai divās bizēs, vai pakausī sasien kuplu pušķi no baltas vai raibas zīda lentes; ap kaklu viņas valkā baltas, lielas stikla vai sudraba zīles un baltu vai raibu kaklautu; kreklu priekšpusē satur liela sudraba sakta; viņu kamzoli parasti ir zili, sapogājami ar metāla pogām, pār pleciem viņas pārmet baltu linu lakatu, ko šeit sauc par snāteni; brunčus viņas krāso ar bērzu un alkšņu mizu . [..] klāt valkā zeķes – baltas vai raibas, ādas pastalas sasien ar ādas siksniņām. Meita, kas ap galvu ir saspraudusi dzeltenus, sarkanus un baltus spalvu kuškus, ir izņēmums, viņa ir muižas meita.

Sievām ir apsegta galva vai nu ar aubi, vai vecākajām ar melnu vai zilu Mančesteras vadmalas cepuri, kas nosedz ausis. Vīles apšūtas ar šaurām mākslīga zelta tresēm. Malas apdarinātas ar platiem aitādas vai plīša apšuvumiem; ziemā viņas valkā lielas cepures no sarkana, purpursarkana vai zila tūka ar lapsas, ūdra vai caunādas apmali. Apaļas, melnas platmales. Labprāt pārliet pāri tai arī kādu lenti, ko sasien zem zoda. Līgavas uz galvas liek no papas izgatavotu, ar raibu vilnas drēbi aplīmētu četrstūri.

Vīrieši valkā pelēkus vadmalas svārkus ar atlokiem, izrotātiem sarkanām vai zaļām vai zilām aukliņām. Vasarā - linu uzsvārci.

Latviešu ģimene ceļā

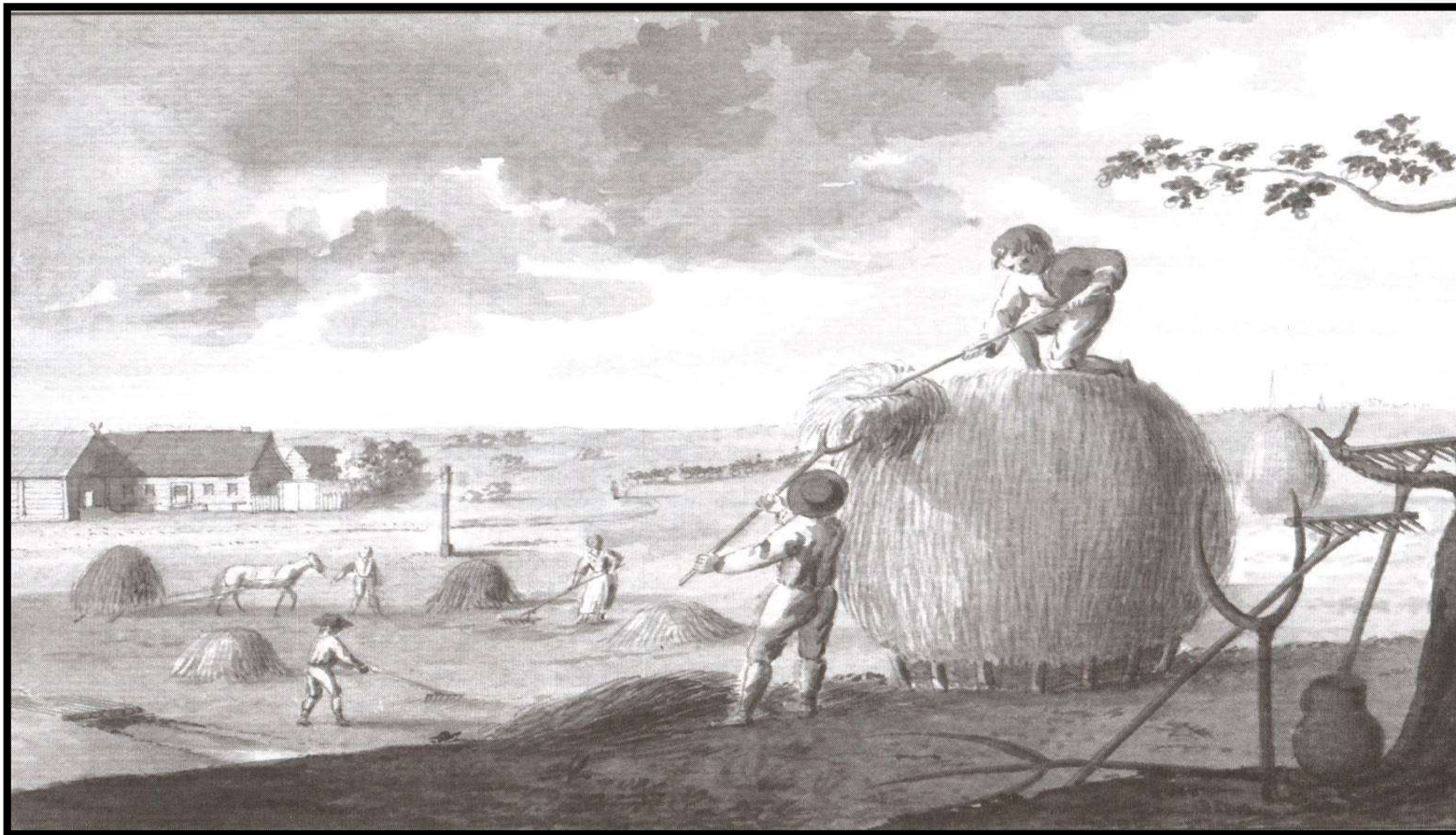
- Latvieši, atrazdamies ceļā vai ganos, labprāt kurina ugunskurus uz lielceļa vai mežā. Šeit ir attēlota šāda aina no Hupela darba „Topogrāfiskas ziņas no Vidzemes un Igaunijas” 2. daļas. Šejienes mežos bieži sastopamie sausie kritušie zari sniedz šādu iespēju, taču viņi bieži izraisa meža ugunsgrēkus, jo rūpīgi nenodzēš tos.

Vidzemes zemnieku [labības] novākšanas veids

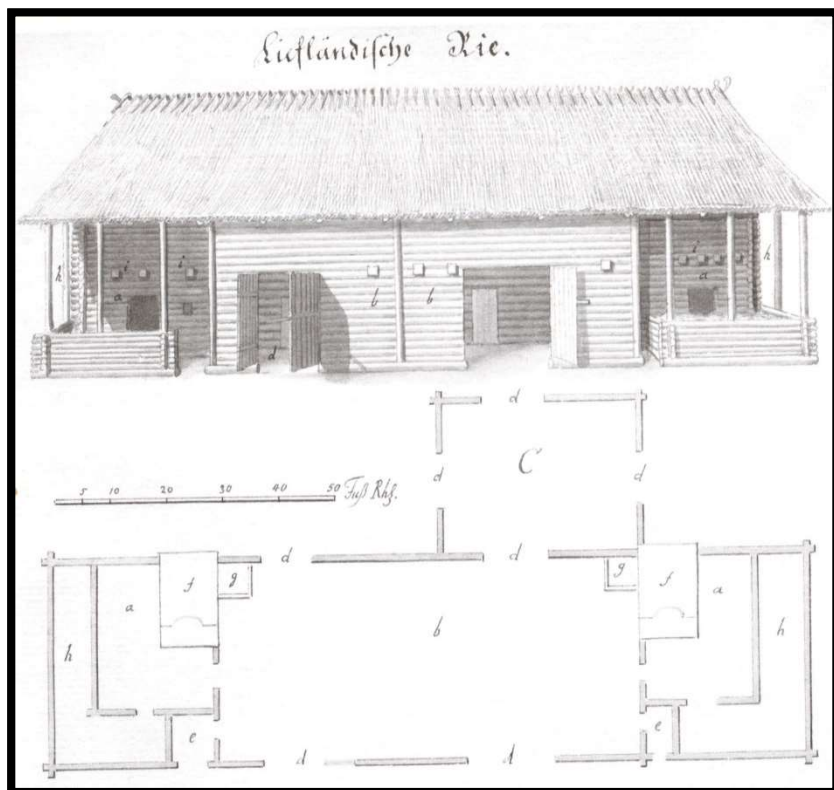
- Broces J.K. Zīmējums 1792. gadā. (Vidzemes zemnieks nopļauj uzreiz ar izkapti tik daudz labības, cik viņš ar mazo grābekli var satvert. Pēc tam to sasien kūlī, saliek statos un tad augšā uzliek vienu kūli otrādi un izkliedē tā, lai stāvošo kūļu vārpas tiktu apsegtas un brīvās paliek tikai augšējā kūļa [vārpas]. Šādu kaudzi sauc par gubu. Sieviete ar aubi ir sieva, tās ar kailu galvu ir meitas. Pie zemē iedzītās kārts piekarinātā lakatā guļ bērns.

Siena vākšana Vidzemē

Dažos Vidzemes novados sienu ievēd šķūņos, tomēr lielākoties to uzglabā lielās kaudzēs zem klajām debesīm; to uzkraušana notiek šādā veidā. Kad nopļautais siens laukā ir izkaltēts, to sagrabj apaļās gubās, arī lgaunijā. Tām ļauj pilnīgi izžūt, pēc tam vairākas saved vienā vietā, lai uzkrautu kaudzē. Spriežot pēc attēlā redzamajām ēkām, pļava varēja piederēt kādai mācītājmuižai. Samērā daudzās gubiņas rāda, ka tā ir diezgan laba pļava. Vispār 18./19. gs. mijā pļavu un aramzemes dabiskais līdzsvars bija izjaukts par labu aramzemēm; pēc novadpētnieks A. V. Hupela datiem Vidzemes guberņā no 1782. līdz 1794. gadam aramzeme bija palielinājusies no 14,8% līdz 24,7% un pļavas samazinājušās no 24,8% līdz 19,7% kopējās zemes platības.

Vidzemes rija

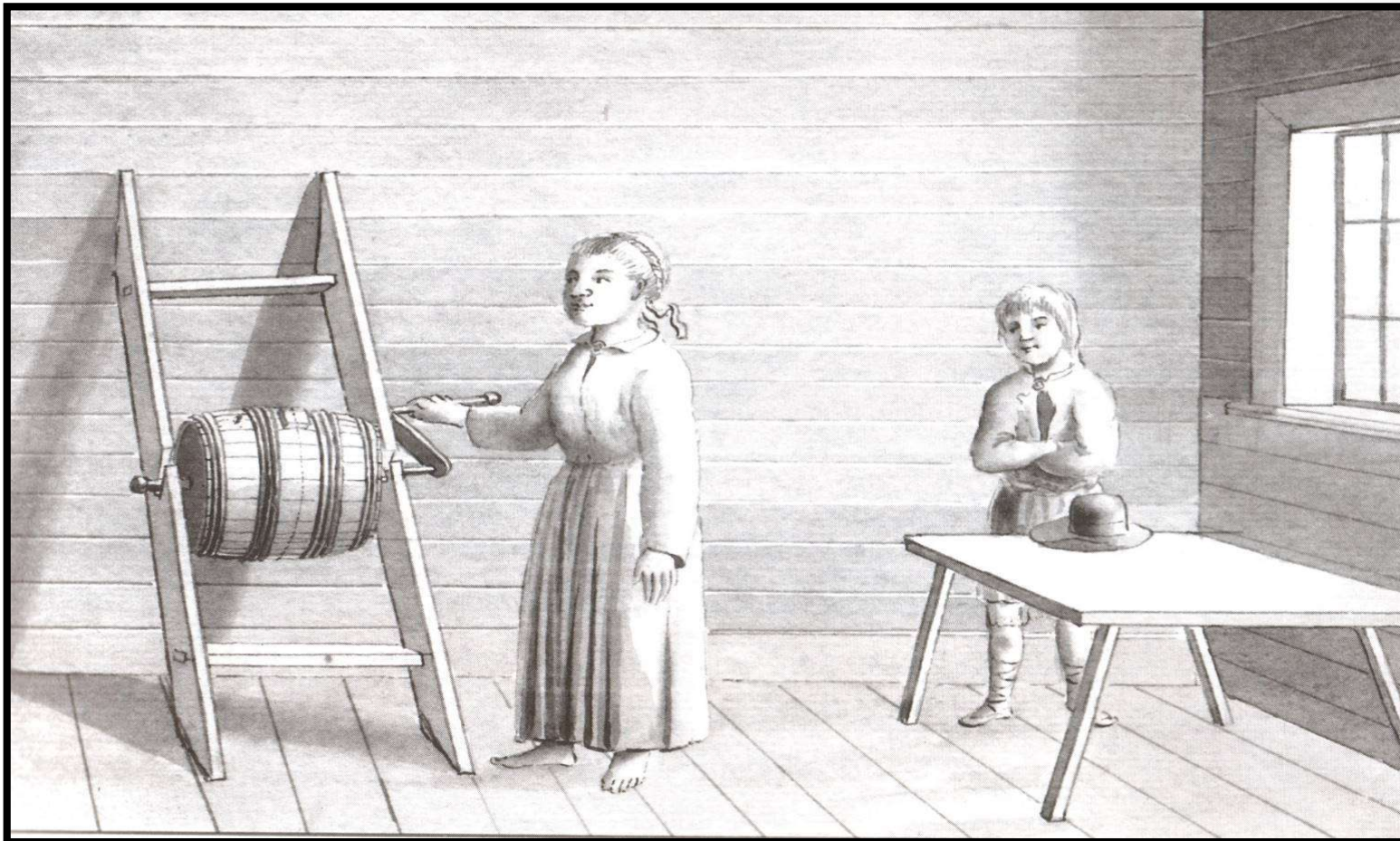
Celtnes labības žāvēšanai, kulšanai un vētīšanai – rijas – bija pazīstamas visā Austrumeiropā – Krievijā, Baltijā un ziemeļos – Somijā, kā arī vietumis Zviedrijā. Turpretim dzīvojamās rijas – tikai Baltijā, atsevišķās vietās Somijā un vēl retāk Zviedrijā. Rijā kaltētu labību starptautiskajā tirgū atzina par labu, jo tā glabājās pat vairākus gadus, tajā neieviesās kodes.

Broces zīmētā rija un tās plāns ir tipisks muižai. Tā ir 6 – 8 m plata, ar divām žāvējamām telpām un ļoti plašu piedarbu, kur varēja strādāt daudz kūlēju. Nekultā labība stāvēja laukā līdz kulšanai – tikai pakāpeniski to novietoja rijā žāvēšanai. Lielās muižās šis process ildzis līdz ziemassvētkiem.

Vidzemes zemnieku rijām parasti centrā bija apkurināma – labības žāvējamā telpa, vienā galā kambaris saimnieka ģimenei un dažreiz arī saimei, otrā galā piedarbs kulšanai. Rijās bija arī pirmās Vidzemes skolu telpas.

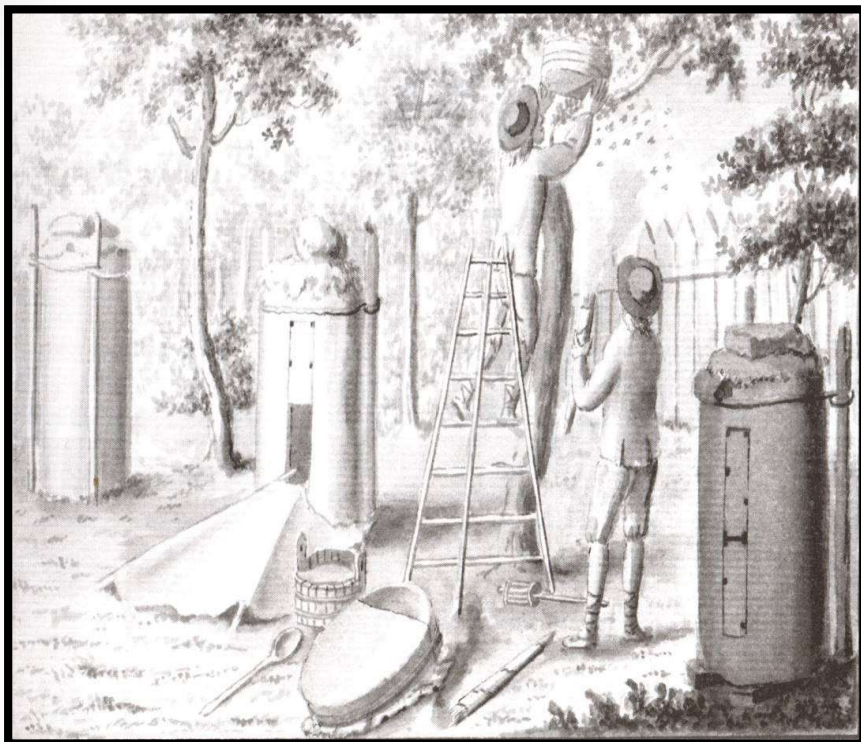
Rijām bija dažāds plānojums – dažām jumts balstījās uz sienām, daudzos gadījumos turpretim jumtu turēja speciāli balsti. Tādos gadījumos rijas jumta apakšdaļa atradās ļoti zemu. Broces zīmētajai rijai līdzīga ir K. M. Lilienfelda zīmētā rija, ko A. V. Hupels ievietojis savā apcerējumā par Vidzemi un Igauniju (Hupel A.W. Topographische Nachrichten von Lief – und Ehstland. Bd. 2, Riga, 1777.

Sviesta kulšana

Broce šeit attēlojis sviesta kulšanu muižas vai mācītājmuižas piena kambarī, ko rāda telpa ar dēļu grīdu un lielu logu. Zemnieku sētās nebija iespējams sakrāt tik daudz krējuma vienreizējai sviesta kulšanai, cik vajadzēja zīmējumā redzamajā mucīnā. Arī lielākajā daļā muižu govkopība bija zemā līmenī. Govis bieži iznomāja t.s. lopu nomniekiem, kas ar kārtnieču (tā sauca zemnieces, kas pēc kārtas pildīja klaušas muižas lopu kopšanā un citos darbos) palīdzību lopus kopa. Attēlā redzamā sviesta kūlēja visticamāk kūlēja ir kārtniece, ko rāda viņas kailās kājas un zemnieku meitu iemīļotā mataukla ap galvu. Pastalas zīmējumā redzamā zēna kājās norāda uz viņa piederību zemniekiem.

Medus vākšana Vidzemē

Medus un vasks jau izsenis Eiropas ziemeļaustrumu zemēs bija maiņas, vēlāk nozīmīgs eksporta objekts. Medus iegūšana mežā ar īpašuma zīmēm apzīmētos kokos Latvijā dokumentēta jau 13. gadsimtā. 15./16. gs. zemnieki sāka iekārtot dravas, izzāgējot to koka daļu, kurā mita bites, un novietojot pie savām sētām. Ar dravniecību šai laikā nodarbojās tikai zemnieki, zemes kungiem un citiem feodāļiem viņi spiesti dot 1/10 medus un vaska.

18./19. gs. dravas iekārtoja muižās, sevišķi mācītājmuižās. Dravu kopēji, kā tas redzams Broces zīmējumā, bija latvieši, kā parasti, postalām kājās; viņu zināmo turību norāda glīti pašutie tērpi. Tikai atsevišķās muižās Broces laikā medus figurēja zemnieku nodevu skaitā. Zemniekiem 19. gs. dažkārt bija pat lielas dravas, piemēram, Lugažu *Nīgos* 25, *Aņņos* 11 bišu stropi.

Broces laikā medus bija lētāks nekā cukurs. A. V. Hupels raksta, ka turīgie un smalkie ļaudis dzēruši ķimeņu degvīnu, atšķaidītu ar ūdeni un saldinātu ar cukuru, bet skopākie to saldinājuši ar medu.

Vēžošana

Vēžošanai, tāpat arī zivju ķeršanai starp citiem rīkiem lieto tīklu, ko sauc par līvi jeb slīvi; tas ir veidots prizmas formā. Trīs vīri ar to iet ūdenī, kur ir paredzams labs loms un nav sevišķi dziļš. Divi no viņiem tur tīklu, izdarot kustības ar koka gabalu, ko sauc par dukuru (par dukuru sauc arī nelielu maisveida tīklu, kura platākajā galā ievērtā stīpa; pie tās piestiprināta kārts, ar kuru tīklu spiež pie upes dibena), lai iztraucētu vēžus. Trešais nostājas ūdenī viņiem priekšā un grūž ar tādu pašu kārti nīdrēs un upes dibenā. Trokšņa iztraucētie vēži mēģina glābties, bet ieskrien viņiem pretim noliktajā tīklā. Tad šie trīs vīri izceļ tīklu ūdens virspusē un izņem vēžus, ko sabāž kaklā pakārtā kulē. Pēc tam viņi ieliek tīklu upē citā vietā un rīkojas līdzīgā veidā, kamēr saķēruši pietiekami daudz.

Vēžus ķer arī kailām rokām vai liek ūdenī mazus sietiņus ar gaļu ēsmi, kuros vēži ielien un tā tiek izvilkti. Sevišķi tos ķer pavasara vakaros pie ugunsaura gaismas.

Vēžošana, tāpat kā zvejošanas tiesības piederēja attiecīgo ūdeņu grunts kungiem. Tomēr arī zemnieki atļautā vai neatļautā veidā vēžoja, lai iegūtu pārmaiņu vienmuļajā uzturā. Vēžošana ar Broces minētajiem paņēmieniem aprakstīta vairāku latviešu rakstnieku bērnības atmiņu grāmatās.

Ķirbēnu un Ipiķu muižas

J. Landrāta raksts «Rūjienas Vēstnesī», Nr.8., 1997.g. 21.02. -2.lp.

Fotografie

Georg Philipp von Stryk

geb. 12.9.1833, gest. 13.2.1893

Erbherr auf Alt-Woidoma

Kreisdeputierter,
1877–1893 Landrat,
Oberkirchenvorsteher und
Präsident des Livl.
Konsistoriums

Vermählt mit
Jeanette von Stryk

1639. gadā Rūjienas mācītājs Kleinšmits nopircis no Plātes (Albrecht Plate) pusarkla Plāteru ciema zemes un, piepērkot vēl zemi, nodibinājis muižu – Kirbelshof.

1690. gadā muiža nav reducēta (atņemta īpašniekam). Tās platība bijusi 1,38 jaunie arkli. Tajos laikos arkls bija zemes vērtības vienība. Laika gaitā arkla vērtība vairākkārt mainīta. 16. gadsimtā par vienu arklu lielu zemi dēvēja lauku sētu, kuras zemi apstrādāja ar vienu zirgu. Zviedru laikos par vienu arklu sauca tādu lauku sētu, kura deva nodevas un kļaušas par 60 dālderiem gadā. Vēsturnieks Edgars Dunsdorfs grāmatā «Lielvidzemes kartes» (izd. K. Zariņa fonds Melburnā, 1986.) par nelielo Ķirbēnu muižu un tās īpašniekiem sniedz šādas ziņas:

1724.g. Ceimerns pārdevis muižu Lēvenšternam, 1746.g. Benjamins Fišers, 1751.g. Barons Posse, 1764.g. – Kristians Groenbergs, 1793.g. Vilhelmīne Alberlinga, 1800.g. majors fon Oettingens, 1820.g. – Majors fon Oettingens (0,63 arkli, 49 vīrieši, 52 sievietes). 1834.g. Rihards fon Samsons – Himmelstierns, 1835.g. Landrāts fon Rennenkampfs, 1859.g. Georgs fon Strīks (šajā laikā arī Plāteru muiža ar 9,88 arkliem un 443 vīriešiem un 458 sievietēm pieder G. fon Strīkam).

1897.g. tautas skaitīšanā kā Ipiķu muižas īpašnieks norādīts Harijs fon Strīks, muižnieks, neprecēts, 25 gadus jauns. Vācijas pavalstnieks, beidzis ģimnāziju Vilandē un studijas Jurjevas (Tartu) universitāti. Viņa māte, atraitne Fanija fon Strīka, 53 gadus veca, dzīvo Pēterburgā. Viņam ir 2 neprecētas māsas, kuras arī dzīvo Vilandē – Dženija un Emma.

Nach alter Fotografie (Privatbesitz)

**Alexander Reinhold
von Rennenkampff**

geb. 2. 9. 1787, gest. 22. 1. 1869

Erbherr auf Kürbelshof,
Alt-Pigant und Ülzen

Kreisdeputierter und Ober-
kirchenvorsteher, Hofgerichts-
assessor, 1835—1860 Landrat,
erhielt 1860 für 50jährigen
Landesdienst einen Ehrenstuhl
im Landratskollegium

Vermählt mit
Catharina von Vegesack

**Die Landmarschälle und Landräte
der Livländischen und der Öselschen
Ritterschaft
in Bildnissen**

Gesammelt, zusammengestellt
und mit historischem Text versehen von
Georg von Krusenstjern

Herausgegeben von der Livländischen Ritterschaft
und von der Öselschen Ritterschaft

HARRY v. HOFMANN VERLAG · HAMBURG

1963

Nach Ölgemälde von Julie Hagen-Schwartz

August von Oettingen

geb. 5. 7. 1823, gest. 7. 4. 1908

Dr. jur., Erbherr auf Ludenhof, Duckershof und Kürbelshof in Livl.,
Labraggen, Pewicken und Kalkuhnen in Kurland

1857–1862 Landmarschall, 1862–1868 Zivilgouverneur von Livland,
1869–1870 Landrat, 1875 Präsident des Livländ. Hofgerichts,
1886–1889 Stadthaupt von Riga
Kais.-russ. Wirkl. Staatsrat und Hofmeister

Vermählt mit Ida von Wilcken

Viens no pēdējiem Ķirbēnu muižas īpašniekiem Augusts fon Oettingens (1823 -1908). Ziņas un foto no grāmatas par vācu muižniecību, kura iznāca Hamburgā, 1963.g. 71.lpp. VINM Inv. Nr. 47.713

Dakter` kungs Volfs

- Arnolds Sigismunds Volfs (Arnold Sigismund Wolff), dzimis 1864. gada 14. jūlijā Ipiķu «Auziņās» kā vietējā vācu tirgotāja Hansa Volfa un viņa sievas Ženijas Amālijas, dzimušas Tettenbornas vecākais dēls. Apmeklēja no 1875 līdz 1881. gadam ģimnāziju Pērnavā. Vēlāk uzsācis medicīnas studijas (1881 - 1888) Tērbatā. Ieguvis diplomu ārsta specialitātē.
- Zināšanas papildinājis 1888 - 1889 gadā, studējot Berlīnē un izstrādājot promocijas darbu, kuru aizstāvējis 1889.g. 6. jūlijā. Vēlāk atgriežoties dzimtenē, strādājis kā praktizējošais ārsts 1889 - 1892 netālajā Ķirbeļu (Ķirbēni, Kürbelshof) muižā, netālu no Rūjienas. No 1902. gada augusta Arnolds Volfs pildīja vietējā Rūjienas policijas ārsta pienākumus. 1892. gada 5. maijā salaulājās ar gados jaunāko, dzimušu 1870.g., rūjieniešu iecienītā aptiekāra Karla Georga Tietjena meitu Līzbeti Alisi. Miris 57 gadu vecumā (1921.) Ziņas no J. Brensona sastādītā almanaha «Vidzemes ārsti», vācu valodā, Rīga, 1905. - 436.lpp.

Pa kreisi - skats uz agrāko A. Volfa sievastēva Tietjena jeb vecā Tītiķa aptieku Rūjienā. Foto XX. gs. sāk. Aptiekas īpašnieks viens no Tietjena dēliem Heinrihs Tietjens.

Ruhjeena senatnē un tagadnē

Latweeschu gruntneezibaš
75 gadu peeminai

Sarakstījis A. Melnalkšnis

1928.

Latw. Semn. Saw-baš Ruhjeenaš Rajona Padomeš isdewumš.

No apskata par Rūjienas novada vēsturi:

Rūjienas novads ieņem Valmieras apriņķa ziemeļaustrumu stūri, kuru ierobežo: ziemeļos – Igaunija, austrumos – Valkas apriņķis, dienvidos – Seda, rietumos – Mazsalacas draudze. Novads aptver abas Rūjienas, dienvidu un ziemeļu draudzes.

- Novadā ietilpst sekojoši pagasti: Rūjienas, Ternejas, Jeru, Naukšēnu, Ķoņu, Lodes, Araksta, Ipiķu un daļa Idus un Mazsalacas pagastu, kā arī Rūjienas pilsēta.
- Draudžu novadā apvienoti 19 agrākie pagasti jeb muižu tiesas, 2 pagastu daļas un pilsēta. Draudzē 1818. gadā skaitīja 4304, 1885.g. 17. 567, bet tagad (uz 1927.) ap 19.000 iedzīvotāju, starp kuriem neliels procents cittautiešu: igauņu, vācu, krievu un žīdu.
- Novada garums gaisa līnijā, no attālākā ziemeļrietumu stūra, pie igauņu robežām, līdz draudzes robežai no Valkas – Rūjienas dzelzceļa 40 kilometru, bet no Ipiķu ziemeļu stūra līdz Sedai, dienvidos, 30 kilometru.

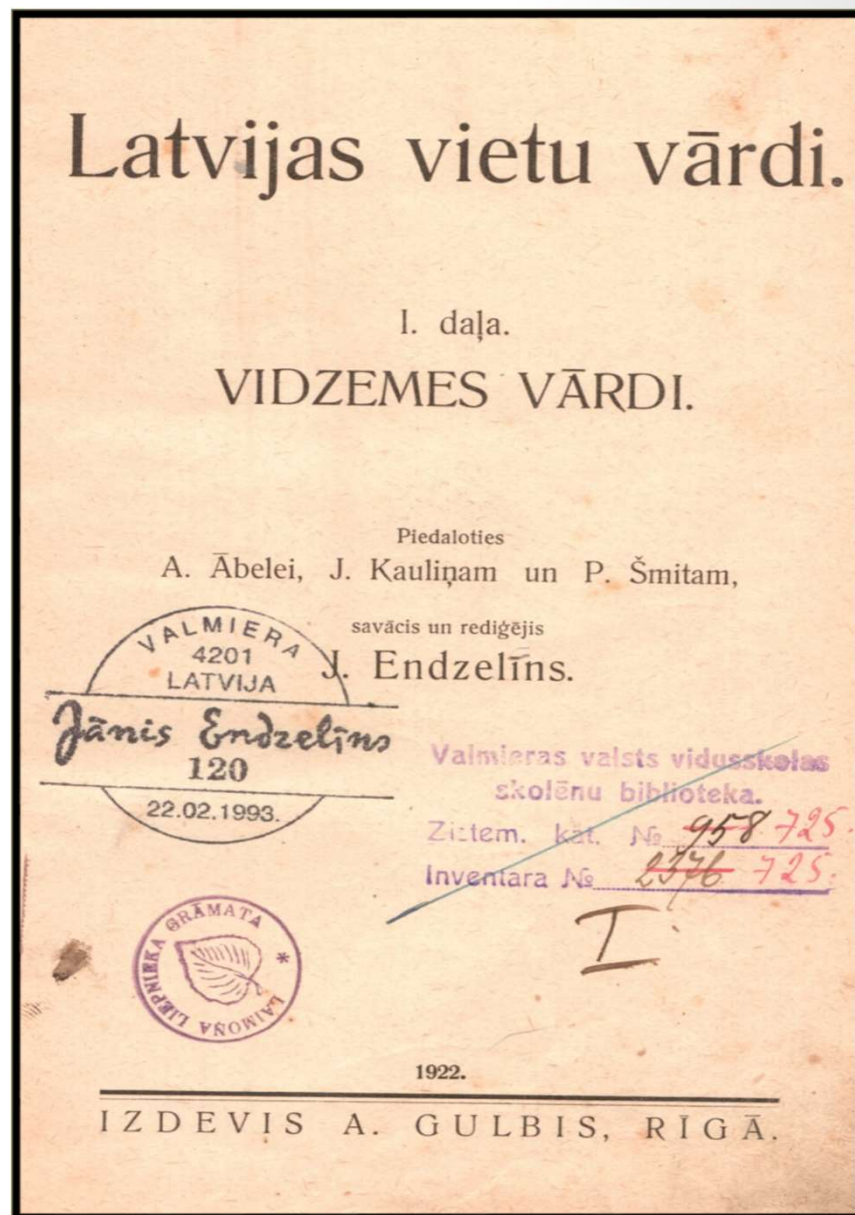
Augusta Melnalkšņa sarakstītā grāmata «Rūjiena senatnē un tagadnē», izdota Rūjienā, 1928.g.

Uz Rūjienu 19./20. gs. mijā ceļu mēroja gan uz baznīcu, gan aptieku, staciju un tirgu u.c. Ipiķieši, kas dzīvoja tā saucamajā tālajā igauņu galā – ceļu mēroja uz tuvējo Hallisti (Pērnavas apriņķī).

Kā runāja senāk Ipiķos un Ķirbēnos?

- Arķis, auziņi, bezdelīgas, «bērzkalni», brindas, igāļi, kamaļi, krūzis (viensk.), kūtzemnieki, laņģis, lūseni, marguži, mīšļi, mollitas, perši, ponte, rijas, ruoce (jeb ruocis), sannas, sapraži, sāranči, suti, tāllīdumi, tellas, tiltiņi, uozuoliņi, veiksis (viensk.), vingaļi, zilpauši (jeb zilpauti); avuotiņi, ar (a) slauznis («arslauznis»), busmaņi, celmiņi, garlīdumi, mežmuiža; ipiķi.
- Plāterieši jeb ķirbēnieši: auļi, bulduri, kampmanis, kasis (viensk.), krieviņi, «Kuksis» («kukše»), lobiņi, lukstiņi, lūriņš, melderītis, purgailis, purklāvi, «rāci», rukuļi (jeb «ruķuļi»), rūnas, surmas, tīti («tūdo»); ķirbeni; plāteri.

1922. gadā Rīgā, Anša Gulbja izdevniecībā iznāk valodnieka Jāņa Endzelīna savāktais apkopojums par Latvijas vietu vārdiem (I. daļa. Vidzemes vārdi), kurā fiksēti arī Ipiķu pagastam raksturīgie vietvārdi. VINM Inv. Nr. 47938

Inta un Bruno Pētersoni

SĀK SKANĒT SENATNE KĀ TĀLI ZELTA ZVANI...

Autores izdevums, Rīga, 2016.g. Grāmatā arī lasāms par Ķiploku dzimtu no Ķirbēnu muižas *Rukkul* mājām .

«1686.g., *Lielvidzemes* kartē, ko devis vēsturnieks Edgars Dunsdorfs, Rūjienas draudzē atzīmētas 26 muižas: Arakste, Dīķeri, Endzele, Eriņi, Idus, Jeri, Ķirbēni, Ķoņi, Lode, Mācītājmuiža, Moisakila, Naukšēni, Nurmi, Oleri, Paipusi, Plāteri, Rūjienas Lielā, Stīļas, Streidas, Šāde, Tēcēni, Tēdiņi, Terneja, Unguriņi, Valtenbergi, Virķēni.

1880. gadā Rūjienas draudzi sadalīja. Rūjienas Dienvidu draudzē tika iekļautas šādas muižas: Sēļu, Rūjienas Lielā, Jēru, Endzeles, Oleru, Paipusa (arī Paipustes), Naukšēnu, Nurmu, Tēdiņu, Eriņu, Juratas, Tēcēnu; **Rūjienas Ziemeļu draudzē** iekļāva Ternejas, Ķoņu, Dīķeru, Lodes, Arakstes, Moisakilas, **Ķirbēnu, Ipiķu,** Valtenbergu (Mazsalacas), Idus, Mācītājmuiža, Virķēnu; klāt bija nākušas Juratas un Sēļu muižas.

1881. gadā no Rūjienas draudzes atdalīja Sēļu muižu un Valtenbergu muižu un Mazsalacas (Salisburg) baznīca kļuva par atsevišķu draudzi. **Savukārt Moisakila 1922.gadā tika iekļauta Igaunijā.**

Ipiķu pagasta koris un orķestris 1907.g. Ar x Neimanis, ar xx dziedātāja Pernu, ar xxx dziedātājs Šulcs. Domājams, ka pēc kāda koncerta Rūjienā. Fotografārs nezināms.

50

Ipiķu korim – 50 gadi!

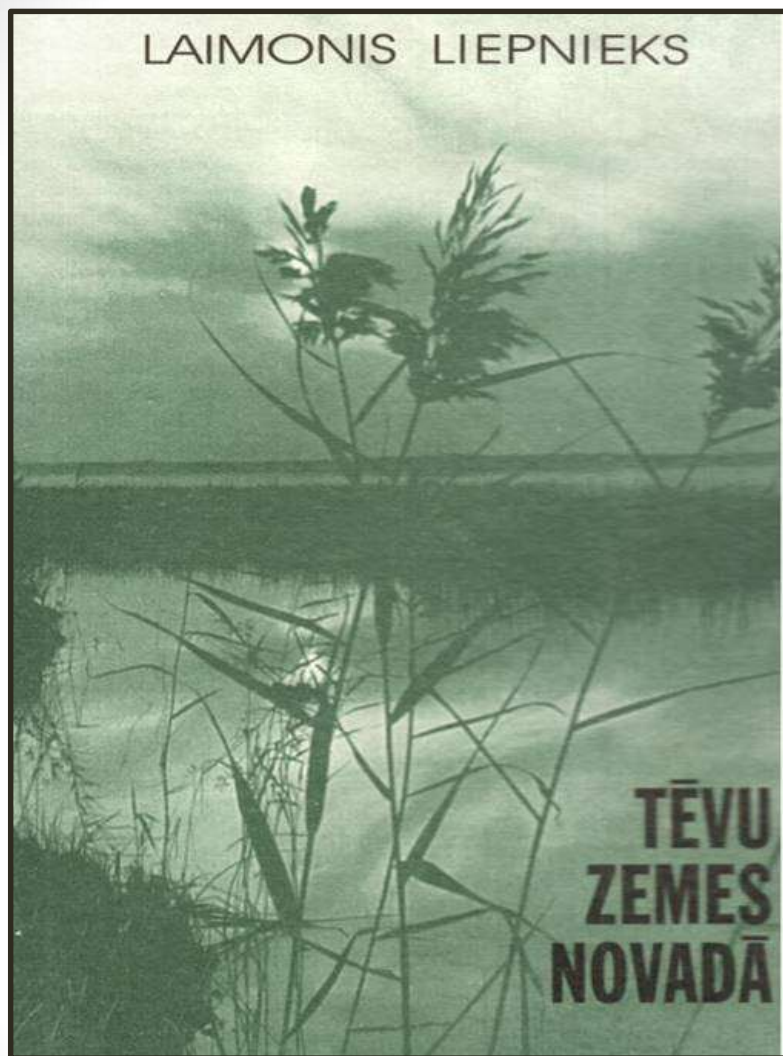
- 1931. gada 2. augustā nosvinēta Ipiķu kora 50 gadu jubileja «Rijas» parkā. Lūk, ko rakstīja laikraksts «Brīvā Zeme» (Nr.169., 1931.g. 03.08.) : «Kora pašreizējais priekšnieks Arnolds Rikmanis. Kori dibinājis 1881. gadā skolotājs Švalbe, bijis arī tā pirmais diriģents, tagad kori vada A. Rikmanis un tā palīgi Freivalde, Mesters un Krūmiņš., «Lūsēnu» māju īpašnieks Kārlis tilts nodod savu «Sedlu kalniņu» vietējā kora rīcībā, lai tur ierīkotu parku.»

****Arnolds Rikmanis Ipiķu 6.klasīgās pamatskolas skolotājs no 1923.g.**

Skolotājs un diriģents
Arnolds Rikmanis.

Jūrasbraucēji no Ipiķiem

Par jūrniekiem, brāļiem Paukšēniem no Ipiķiem uzzināsi, lasot Valmieras muzeja darbinieka, vēsturnieka Laimoņa Liepnieka stāstu «Zem zilajām atraitnītēm un smilgām» - grāmatā *Tēvu zemes novadā*. Valmiera, 1996.; atkārt. izd. 1997.

«[...] 1875. gadā Ķeizariskā Maskavas jūrniecības biedrība, kuras darbā aktīvi piedalījās mūsu jūrniecības rosinātājs Ķrišjānis Voldemārs, dažu bagātu Rietumsibīrijas tirgotāju ieinteresēta, domāja par Eiropai jo tuvā Sibīrijas loga – Obas upes grīvas izpētīšanu ar nolūku atklāt tirdzniecības ceļu gar ziemeļu krastu no Sibīrijas uz Eiropu.

1877.g. pavasarī pirmās latviešu jūrskolas Ainažos vadītājs Kristians Dāls (1839-1904) devās uz Vāciju un Lībekā par 45 000 sudraba rubļu nopirka 250 tonnas lielu tvaikoni «Luize», tā vadību uzticot tālbraucēju kapteinim Jānim Kurseinim. **«Luizes» komandā bija arī stūrmanis Eduards Paukšēns no Ipiķiem. Pirmais Eiropas kuģis, stūrmaņa Eduarda Paukšēna vadīts, 1878. gada septembra rītā saullēktā pienāca Toboļskā, kur to ar sajūsmu sveica pilsētas iedzīvotāji.**

Miljonārs Trapezņikovs veiksmīgā reisa sajūsmināts, **lika būvēt vairākus tvaikoņus**. Viņam pievienojās tā radnieks Sibirjakovs, un atkal **šo kuģu komandās bija Eduards un Krišs Paukšēni no Ipiķiem**, mazsalacietis Krišs Melnalksnis un rencēnietis, kapteinis Kārlis Dūdiņš. **Viņu vadītie kuģi pierādīja ziemeļu reisu iespējamību un pieteica regulāru Sibīrijas kviešu, zivju un tauku piegādi Eiropas tirgum. [...]**»

Mežsargs Jānis Paukšēns ar ģimeni Ternejas pagasta „Vecmaristās” 1911.g. Stāv no kreisās Jānis Paukšēns (1899-1982) ar māsām Elfrīdu, Emmu, Mildu; pirmajā rindā sēž ģimenes galva – mežsargs Jānis (? – 1911) Paukšēns ar sievu Annu. *VINM Inv. Nr. 45.416 -3*

**Kāzu viesi ar muzikantiem mājas priekšā, igauņu kāzas „Vec – Olļās”. Ap 1910.-
1915.g. Fotogrāfs nezināms. VINM Inv. Nr. 36693**

Sēž Ričards Paukšēns (vēlāk LKO), no labās Ričarda brālēns Jānis Paukšēns, foto ap 1917.g. Paukšēni no Ternejas pagasta mājām; Ričards no „Jaunmaristām”, Jānis – no „Vecmaristām”. VINM Inv. Nr. 45.419

Puikānu ģimenes kāzas Ipiķos. Fotogrāfs K. Radeckis Rūjienā ap 1919./1921. g.

1919. -1990. Ķirbēnu muiža.

- 1919. gada sākumā, igauņu karaspēka pirmajos atbrīvotajos Latvijas pagastos - Ipiķu, Arakstes, Lodes Ķoņu, Rūjienas un Ternejas pagasti un Rūjienas pilsētā jau janvārī sāka atjaunoties sabiedriski politiskā dzīve. 26. 01. Ķirbēnos notika pirmā zemnieku sapulce, kurā izšķīrās veidot bruņotas patruļas un nosūtīt tās uz pagastiem. Tāpat sanākušie nolēma aplikt sevi ar nodokli (trīs rubļi no pūrvietas) par labu jaunveidojamā karaspēka vajadzībām. *Cīņa par brīvību: Latvijas Neatkarības karš (1918-1920) Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentos. I. l. daļa. 1918. gada 18. novembris – 1919. gada 16. aprīlis. -33.lpp.*
- Ķirbēnos (9.02.) sapulcējās šo pagastu pārstāvji, izvēlēja Zemes padomi un izsludināja mobilizāciju. Mobilizācijas komisijā darbojās kapteinis Paukšēns no Ipiķiem, virsleitnants Danenbergs no Ķoņiem, Rūjienas ārsts H. Elcbergs. Mobilizācijas dienā – 26. februārī pieteicās 16 virsnieki un 615 kareivji .
- 1920. gada Valsts zemes fondā ieskaitīto nekustāmo īpašumu sarakstā Nr. 12 (3.05. 1920.) par muižas zemju atsavināšanu Ķirbēnu muiža nav minēta. Tās platība 234,01 ha *Latviešu konversācijas vārdnīca – VII sējums - 1932. - 13078.-13079.lp.* Ķirbēni sadalīti 14 vienībās, no tām 1 bijusī rentes māja. Latvijas brīvvalsts laikā Ipiķu pagasts apvienoja cara laiku Ipiķu un Ķirbēnu muižu iedzīvotājus.
- 1974. gadā muižas kungu namā mājoja Mazsalacas MRS Ķirbēnu mežniecība. 1985. gadā tur atradās Rūjupes mežizizstrādes iecirkņa kopmītnes, bet kopš 1990. gada šis nams ir Bergu ģimenes īpašums» *J. Landrāta raksts «Rūjienas Vēstnesī», Nr.8., 1997.g. 21.02. -2.lp.*

Spīgeris Krišs (1900-1984)

Ipiķu pagastā dzimuši vēl 2 Lāčplēša ordeņa kavalieri: Katlaps Rihards Pētera d. (dz. 1880.g. 27.08. Ipiķu pagasta «Mežmuižā» (vēlākā adrese «Priednieki») un Ludriksons Kārlis Toma d. (dz. 1898.g.26.03. Ipiķu pagasta «Graviņās» (citviet minēts dzimis 1897.g. «Gravnieki»)). PIEMINĒSIM!

Cīņā par Latviju

Spīgeris Krišs Anča dēls. 6. Rīgas kājnieku pulka dižkareivis. LKO Nr. 1240. Apbalvots 1922.g.

Dzimis 1900. gada 10. maijā Ipiķu pagastā. (Citviet norādīts, ka dzimis vēlākajā Mazsalacas pagastā). Izglītojies 1. pakāpes pamatskolā. Zemkopis Mazsalacas pagastā.

Latvijas armijā iesaukts 1919.g. 12. jūnijā, piedalījies kaujās pret bermontiešiem un Latgales atbrīvošanā.

1919. g. 5. novembrī pie Dammes muižas Rīgā Krišs Spīgeris pēc paša ierosmes izvirzījās ienaidnieka spārnā un ar patšautenes uguni izraisīja sajukumu, ieguva ložmetēju, kuru tūlīt izmantoja tālākajā kaujā.

Atvaļināts 1921.gada 31. novembrī. Jaunsaimnieks Mazsalacas pagasta «Kļaviņās». Pēc 2. kara strādājis vietējā kolhozā. Mūža nogalē pensionārs. Miris 1984. g. maijā. Apbedīts Mazsalacas kapos. *Ziņas no Biogrāfiskās vārdnīcas «Lāčplēša kara ordeņa kavalieri», Rīga: Jāņa sēta, 1995. - 482.lpp. VINM Inv. Nr. 44.401*

Cīņā par Latviju

Rihards Paukšēns (1893-1946)

Paukšēns Rihards Pētera dēls – 1. (4.) Valmieras kājnieku pulka seržants. LKO Nr. 1362. Apbalvots 1922.g.

Dzimis 1893. gada 7. novembrī Idus pagastā. Pagastskolas izglītība. Mežsargs Idus pagastā. Krievu armijā iesaukts I. pasaules kara sākumā, dienējis 3. gvardes rezerves bataljonā, pēc tam pārcelts uz 2. Rīgas latviešu strēlnieku pulku, kur dienējis izlūku komandā. Kaujā pie Ložmetējkalna 1917. g. 17. janv. levainots. Apbalvots ar Sv. Jura krusta IV šķiru.

Latvijas armijā iesaukts 1919.g. 28. februārī, piedalījies kaujās Ziemeļvidzemē, pēc tam arī turpmākajās Valmieras kājnieku pulka cīņās. 1919.g. augustā paaugstināts par virsnieka vietnieku, 1920.g. janvārī par leitnantu. 1919.g. aprīlī Ziemeļvidzemē, kad latviešu karaspēks atkāpās aiz Melnupes, Paukšēns ar vadu sargāja tiltu pie Vecrozēs muižas, neskatoties uz lielo pretinieka pārspēku, ar labi mērķētu uguni atsita to, sagādādamas lielus zaudējumus. Tā latviešu karaspēkam radās iespēja upes otrajā krastā nostiprināties jaunās pozīcijās.

Atvaļināts 1920.gada 7. jūnijā. Mežsargs Idus pagastā, piešķirta jaunsaimniecība Ķonu pagasta Dīķeru muižā. **Strādājis Mazsalacas virsmežniecības Ķirbēnu I. iecirkņa mežniecībā līdz 1944.g. rudenim.** 1945.g. 16. febr. Apcietināts. 1946.g. 25. aprīlī PSRS IeTK Sevišķā apspriedē notiesāja Paukšēnu uz 8 gadiem. Atradies Kizillagā, kur 1946.g. 23. nov. miris. *Ziņas no Biogrāfiskās vārdnīcas «Lāčplēša kara ordeņa kavalieri», Rīga: Jāņa sēta, 1995. - 482.lpp. VINM Inv. Nr. 44.401*

Nav ticības mācības pasniedzēja

- «Valmierietis» Nr.1., 1929.g. 23.08.- 4.lp.
- Pēc skolas pārziņa J. Alberiņa ievēlēšanas Mūrmuižas pagasta pamatskolā, Ipiķu skolai nav vairs ticības mācības pasniedzēja, jo palikušie Marksa ticības cienītāji atteikušies šo priekšmetu pasniegt. Uz bērnu vecāku lūgumu, apriņķa skolu valde devusi norādījumu pagasta padomei pie jaunā skolas pārziņa vēlēšanas stingri ievērot bērnu vecāku prasību. «Brīvais Vārds», viltīgi smīnēdams, ieteicis ipiķiešiem par ticības mācības pasniedzēju pieņemt pērminderi. Varbūt tā arī ir «Brīvā Vārda» nopietnība, jo saviem biedriem, par kuru morāli aprakstītas visas skolas sienas, arī šis sarkanais oficiozs nevar uzticēt tik svarīga priekšmeta pasniegšanu.

Kad un kurš Ipiķos oficiāli uzvelk sarkanbaltsarkano Latvijas valsts karogu?

«[...] pirmais Latvijas laika Rūjienas policijas priekšnieks – Igaunijas vācietis Voldemārs Jingsts (Woldemar Jüngst), kas labi prata latviešu, igauņu, vācu un krievu valodu. Viņš apprecēja latvieti, lai gan piederēja pie vācu draudzes, un bija vingrošanas skolotājs ģimnāzijā (strādāja no 17.02.1921. - 01.08.1931.)

Voldemārs Jingsts IPIĶU PAGASTA NAMĀ ATKAL UZVILKA LATVIJAS SARKANBALTSARKANO KAROGU, kad pēc tautas nobalsošanas Ipiķus pievieno Latvijai.

(Alberings L., Līcis E. Rūjiena. Kultūrvēsturisks pārskats par Rūjienas pilsētu un novadu – [Stokholma] : Ziemeļblāzma, 1978.-153.lpp.

No kādreizējā Rūjienas ģimnāzijas skolnieka Miķeļa Lūša atmiņām par Jingu: «Vingrošanas skolotājs manā laikā bija Rūjienas policijas iecirkņa priekšnieks igauņis Jingsts. Milzīgi resns un stingrs.» *(Avots: Alberings, 182.lpp.)*

Savukārt Moisakila pēc tautas nobalsošanas 1922.g. - tika iekļauta un pievienota Igaunijas teritorijai.

Igaunis Jings.

Valmieras apriņķa Rūjienas policijas iecirkņa priekšnieks Voldemārs Jings 1929. gada septembra beigās nosvinēja savu 10 gadu jubileju tajā pašā darba vietā.

Voldemārs Jings apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni un aizsargu krustu. Foto no laikraksta «Jaunākās Ziņas». 1929.g. IX.

Rūja V. Gaujas vītoli. Teiksmas un balādes. Rīga, 1978. -51.-52.lpp.

«Kulšanas talka Ķirbeļos»

«Nu būs ganu Voldim lustes,
govis mājup sprinģot sāk!
Mežmalā jau dūmi kustas.
Skatiet, ļaudis: dampis nāk!
Pusgraudnieks jūdz bērī ilksīs,
virlopu pār pleciem ceļ.
Ūksī linu mārku vilksim,
katliem suta jāpiesmeļ.
Kamēr mašīnists mauc siksnu,
Saimnieks krenķīgs svilpi spiež.
Laiks ir nauda. Rikšiem, rikšiem
Nāburgi lai šurpu griež!
Dadžu pūkas kņud pa gaisu,
Dzelzu mutē sakrīt sers.
Puiši aizsien pirmo maisu,
Miestiņu no kannas dzer.
Kas tur grozās zīda kleitā?
Nav tāds putniņš manīts sen.
Kaķu Ancis saimniekmeitu
Nocelt plāno šoruden. [...]»

Kulšanas talka Ziemeļvidzemē ap 1920.g. VINM Inv. Nr. 39.081

Viens no svarīgiem gada notikumiem ikvienā lauku sētā bija arī mēslu talka. Šajā – Ternejas pagasta «Igaunjēkās» rentnieks Melbārdis aicinājis līdzēt tuvējos kaimiņu nāburgus, ipiķiešus. Foto ap 1925.g. *VINM Inv.Nr.30.876*

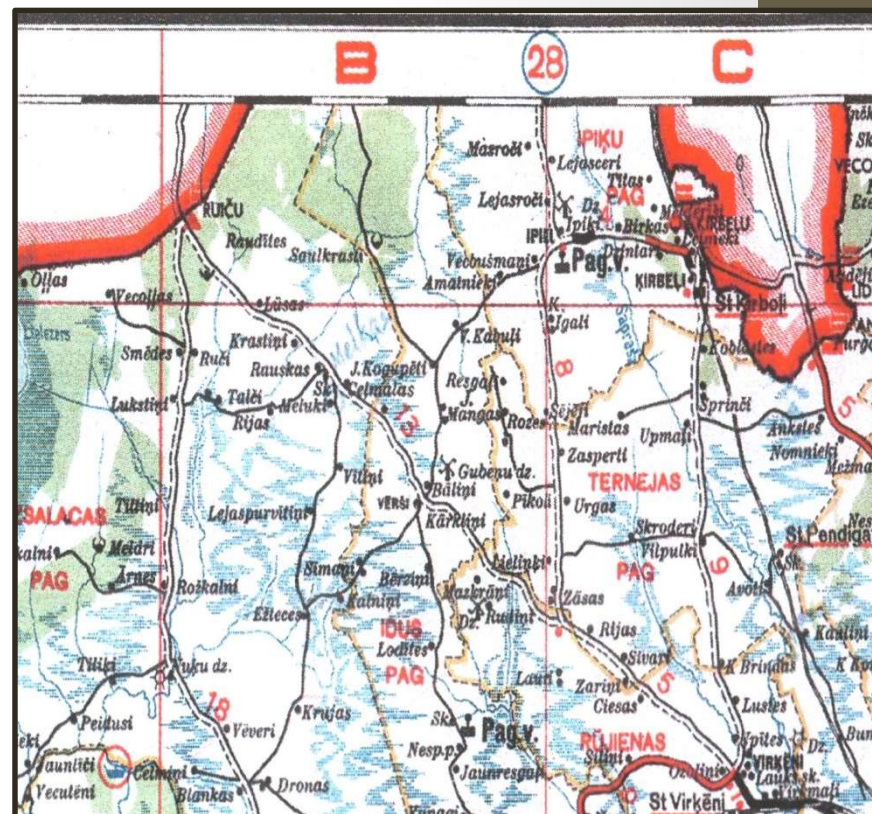

Jaunajam pārim – rūgts! Kāzas Ipiķu pagastā, redzami kāzu viesi netālu no Ķirbēnu *Surmiem* ap 1930.gadu. VINM Inv. Nr. 28.113

Latvija – sākas no Ramatas un Ipiķiem!

Latvijas un Igaunijas robežas pārejas punkts pie Ramatas *Ruiķiem* 1930.g. 25. IX. VINM Inv. Nr. 25.200

Robežsargu postenis uz Igaunijas – Latvijas robežas *Ruiči*, aiz Mazsalacas, starp Ramatu un Ipiķiem. Atbraukušie jaunās varas pārstāvji, lai iepazītos ar situāciju uz brālīgo Latvijas PSR un Igaunijas PSR robežām 1941. gada ziemā. (Ruiču muitas postenis līdz 1936. g. vasarai ietilpa Rūjienas muitnīcas pārvaldībā; no 1936. g. VII. līdz ar kaimiņos esošo Ķirbeļu muitas punktu pakļauts Ainažu muitnīcai.) VLNM Inv. Nr: 43.797

Latvijas dzelzceļi (1918 -1938) – Rīga: Valsts Dzelzceļu izdevniecība, 1938. VINM Inv. Nr. 48.079

Foto datēts kā darbi uz Rūjienas – Meizakīlas šaursliežu dzelzceļa līnijas. VINM Inv. Nr. Z. pal. k. 5199

No dzelzceļa vēstures

Rīgas–Valkas–Pleskavas dzelzceļa līnija bija platceļu līnija, izbūvēta Krievijā pieņemtā 5 pēdu=1,524 metra platumā. **Pirmo šaursliežu dzelzceļu Latvijas teritorijā atklāja 1897. g. 1. VIII., kad kustībai nodeva Valkas – Ipiķu 67 kilometru garo līniju, kas turpinājās Igaunijas teritorijā līdz Pērnai.** To ekspluatēja tolaik privātā I. Krievijas pieveddzelzceļu sabiedrība. Līnijas ceļu platums–0,75 metra. **Valkas–Ipiķu privātais dzelzceļš nepārtraukti atradās Dzelzceļu virsvaldes pārzināšanā un ekspluatēšanā līdz pašai šās līnijas pāriešanai pirkšanās ceļā valsts īpašumā.** (*Latvijas dzelzceļi (1918-1938). Rīga: Valsts Dzelzceļu izdevniecība, 1938. VINM Inv. Nr. 48.079).*

1937. gadā būvētā līnija Rīga – Rūjiena oficiāli slēgta 1996. gada rudenī. Pēdējais vilciens no Rūjienas stacijas izbrauca 21. IX. (citviet parādās ziņas, ka jau 8.IV. pārtraukta satiksme līnijas pēdējā posmā :Rūjiena – Ipiķi.).

1920. gada Latvijas valsts dzelzceļu kartē – Ipiķi – oficiāli vēl tiek iezīmēti kā PLĀTERE. 1921. gada 1. septembrī Latvijas dzelzceļu galvenais direktors paziņo, ka «14 dzelzceļa stacijām latviskoti to nosaukumi. To skaitā Plātere pārdēvēta par Ipiķiem. Nekavējoties jāmaina stacijas uzraksts un jāpārtaisa tās zīmogs».

- Doma par Rīgas – Limbažu – Rūjienas dzelzceļa būvi ir radusies jau 19. gadsimta beigās un ap 1894. gadu Krievijas Pirmā pievedceļu sabiedrība stājās pie divu 0,75 m platu šaursliežu dzelzceļu: Valkas – Rūjienas – Moisakīlas un Rīgas – Limbažu – Rūjienas līniju nospraušanas un būves aprēķinu sastādīšanas. Kā pirmo uzsāka būvēt Valkas – Rūjienas – Moisakīlas dzelzceļu, pabeidzot to 1897. gadā, bet Rīgas – Rūjienas dzelzceļa būvi dažādu iemeslu dēļ atlika.
- 1910.g. atkal izvirzījās jautājums par Rīgas – Rūjienas šaursliežu līnijas būvi, bet arī tad tā netika realizēta, jo tanī pašā laikā, galvenokārt mežu izmantošanas un transportēšanas nolūkos, izbūvēja Smiltenes – Valmieras – Ainažu šaursliežu dzelzceļa līniju, kas lielā mērā ietekmēja Rīgas – Rūjienas līnijas būves atlikšanu uz nenoteiktu laiku. 1923.g. uzsāka tehniskos plānošanas darbus; pēc vairāku gadu dīkstāves darbs atsākās 1928.g. Tika izdots likuma „par Rīgas – Rūjienas jauna 0,75 m platā dzelzceļa būvi ar valsts līdzekļiem”. Bija pagājuši vairāk kā 30 gadi kopš šās līnijas pirmās stigas nospraušanas, līdz beidzot ieinteresēto Ziemeļlatvijas novadu ilgās cerības tuvojās piepildījumam. Rīgas – Rūjienas dzelzceļa līnijas gala stacija būtu Rūjiena, kur līnijai jāpieslēdzas esošajam Valkas – Rūjienas – Ipiķu – Moisakīlas 0,75 m dzelzceļam”. Foto no «Atpūtas» Nr. 684., 1937.g.

Izbūves darbi ilga gandrīz 10 gadus un tikai 1937. gada 4. decembrī Satiksmes ministrs inženieris B. Einbergs (pārgriež lentu), piedaloties dzelzceļu galvenajam direktoram K. Bļodniekam, no viņa pa kreisi finanšu ministrs L. Ēķis, atklāja satiksmi pēdējā līnijas posmā Aloja – Mazsalaca – Rūjiena.

Idus un Ipiķu apvienotais orķestris ap 1925.g. Vidū -2.r. no kr.2. vadītājs Ed. Meistars, blakus Ipiķu pagasta Mūzikas biedrības valdes priekšsēdis un Ipiķu orķestra vadītājs Ansis Ludriksons.

Idus un Ipiķu apvienotais orķestris

Idus un Ipiķu apvienotais orķestris 1928.g. *Dzeņenu* birzē.

«Idus un Ipiķu apvienotais (simfoniskais) orķestris radās 20-to gadu sākumā Idus pagasta *Patmuižu* mājās, tās saimnieka Meistara tēva ierosmē un vadībā. Pensionētais Irlavas skolotāju semināra dalībnieks spēlēja vijoli un klavieres, un vajadzības gadījumā rakstīja arī trūkstošo instrumentu partijas. Viņa trīs dēli un viena meita spēlēja orķestrī vijoli. Viņiem no Idus un Ipiķu pagasta, Rūjienas ģimnāzijas pievienojās citi mūziķi, un radās orķestris apmēram 20 personu sastāvā, kas koncertēja un spēlēja deju mūziku galvenokārt Idus, Mazsalacas, Ternejas un Ipiķu pagastu lielākos sarīkojumos. Šī apvienotā orķestra balstītāji bija Idus pagasta Mūzikas un dziedāšanas biedrība (valdes pr-ks, orķestra vadītājs Ed. Meistars) un Ipiķu pagasta Mūzikas biedrība (valdes priekšnieks un Ipiķu orķestra vadītājs Ansis Ludriksons, pēc amata drēbnieks). Abas biedrības ar orķestra un koru koncertiem centās iegūt līdzekļus, lai iegādātos dārgākus instrumentus un notis. Lielākais vairums mūzikas instrumentu bija pašu mūziķu pirkti. Ap 1929.g. jauktais jeb simfoniskais orķestris beidza darboties, un darbību turpināja tikai pūtēju orķestris. (Alberings L., Līcis Ed. Rūjiena. Kultūrvēsturisks pārskats par Rūjienas pilsētu un novadu. – [..]: Ziemeļblāzma, 1978. -116.lpp.)

Ipiķu izglītības biedrība «Atmoda»

- *Laikraksts «Rūjienas Vēstnesis», 1932.g. 22.07. , Nr.33. - 4.lp.*
- Ipiķu izglītības biedrība «Atmoda» sarīkoja šā gada 17. jūlijā Lūsēnu *Sedlu* kalniņā dziesmu dienu, kurā piedalījās: Rūjienas bibliotēkas biedrības «Raža» koris ar diriģentu E. Boķa kungu, Jeru pagastā aizsargu koris ar diriģentu V. Aparjoda kungu un Ipiķu izglītības biedrības «Atmoda» koris ar diriģenta Rikmaņa kungu, ar 100 dziedātājiem. Dziesmas, lai gan liela daļa bija pagrūtas, skanēja labi.
- Saviesīgā vakarā spēlēja Idus Mūzikas un dziedāšanas biedrības pūtēju orķestris. Apmeklēts bija vidēji. Krīze daudzus bija atturējusi mājā un rīkotājiem grūti nāksies saskaņot ieņēmumus ar izdevumiem. Izrīkojumu nodevas ir tik lielas, ka pašreizējos apstākļos izrīkotājiem vienmēr jārēķinās ar iekrišanu. [..]»
- *laikraksta izdevējs bija Rūjienas luterāņu mācītājs Roberts Slokenbergs, bet atbildīgais redaktors Arnolds Krēsliņš, aptiekārs un vēlākais pilsētas galva? Laikraksts iznāca 1x nedēļā, piektdienās.*

Meža stādīšana Ipiķu mežniecībā, 1932.g. 3. no kreisās Vera Pūce. *VINM Inv. Nr. 31.188*

Neparasta dabas parādība Ipiķos.

- *Laikraksts «Rūjienas Vēstnesis», 1932.g. 22.07. , Nr.33. - 4.lp.*
- «Pagājušās nedēļas ceturtdienā varēja redzēt pie *Zannas* mājām neredzētu viesuli. Visu dienu bija ļoti karsts un rāms laiks. Gandrīz vēja nemaz. Ap pulksten 2 bija dzirdama savāda šņākšana un pēc tam netālu no *Zannas* mājām uzcēlās putekļu stabs, kas pastāvīgi griezdamies pāri pagalmam virzījās uz kūts pusi. Aizsniedzot kūti, šņākoņa kļuva vēl lielāka un stiprāka un piepeši no kūts jumta aizlidoja salmi. Kūts dienvidu pusē norauta jumta apakšējā mala un ziemeļu pusē jumta vidū izrauts apaļš riņķis, apmēram 2 metrus caurmērā. Aizrautie salmi uzlidoja augstu gaisā un tika aiznesti un izkaisīti pa pļavu un ap 400metrus attāļajā Ipiķu valsts mežā. Bez tam viena daļa salmu turpināja lidot gaisā tikko saredzamā augstumā un zemē nekrita».

Iekrituši kāršu spēlmaņi

- Laikraksts «Rūjienas Vēstnesis», 1938.g. 23.09. , Nr.352. - 5.lp.
- Ipiķieši Jēkabs Strazdiņš, Oskars Kangars, Elmārs Krollis, Jānis Krievs un Ernests Bankovskis spēlējuši kārtis uz naudu. Krolla sieva, kurai nepaticis, ka vīrs piedalās kāršu spēlē, - ziņojusi par to vietējam kārtībniekam Gustavam Priedītem. Gala rezultātā visiem pieciem spēlētājiem bija jāatbild tiesā. Tās spriedums: ikvienam spēlētājam sods 10 latu apmērā vai 3 dienas arestā!

Gribējuši redzēt vilciena katastrofu!

- 20 gadus vecais Jānis Jansons uz apsūdzēto sola, bet kā «nedarba» biedri Alfrēds Krūskops un brāļi Mellupi par lieciniekiem. Visi no Ipiķu pagasta un labi draugi. Vienu vakaru, būdami «štimmē», gājuši pa šaursliežu dzelzceļa sliedēm un, kad tuvojies vilciens, izrāvuši pārbrauktuves stabiņu ap 1, 50 metru garu un 10 centimetru caurmērā, kuru uzlikuši uz sliedēm, bet paši krūmos novērojuši. Tagad visu vainu uzveļ Jansonam. Pēdējais savu vainu neatzīst un paskaidro, ka stabiņu uz sliedēm uzlicis Krūskops, bet Mellupi esot viņam labi draugi, viņš tos pacienājis ar degvīnu, tādēļ tie liecinot Krūskopam par labu. Noskaidrojās, ka Krūskops tomēr ir palīdzējis stabu kustināt. Tiesas priekšsēdētājs aizrāda, ka visus vajadzējis nosēdināt uz apsūdzēto sola. Eksperts Zaķis paskaidro, ka uzliktais stabiņš varējis izsaukt vilciena katastrofu, bet pateicoties tikai tam, ka lokomotīves uzķērējs to no sliedēm nobīdījis, tāda nav notikusi. Jansonam piesprieda 6 mēnešus cietuma» «Valmierietis», Nr. 32., 1932.g. 28.03. -3.lp.

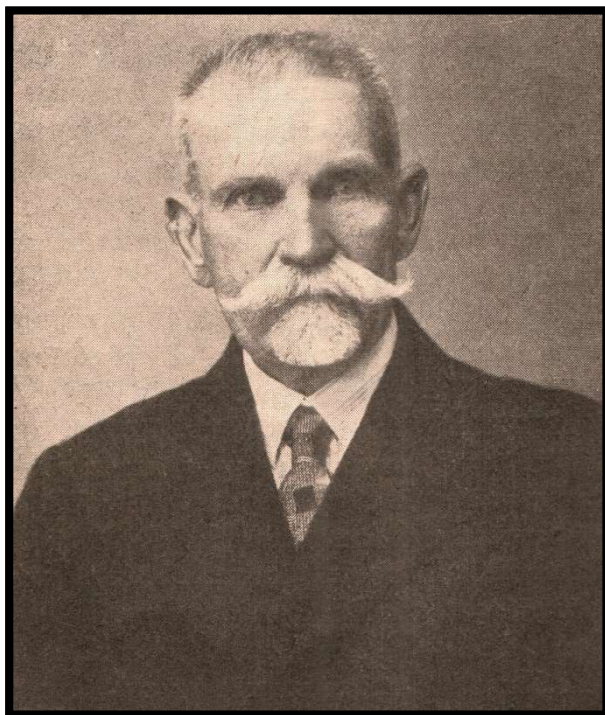
14 Valka Latv. — Moissakūla Eesti 14							
50 2. 3.	4 2. 3.	62 3.	Km	Stacijas	61 3.	3 2. 3.	51 2. 3.
8.04 11.40	15.20 19.21		—	atiet Rīga pas. pien. Valka L.	10.00 5.25	15.00 12.15	
		21.55 22.05	— 4	atiet Valga E. pien. Valka L.	4.59 4.49		
12.35 12.51 13.04 13.16 13.36 13.51 14.05	19.45 20.01 20.13 20.26 20.45 21.00 21.14	22.13 22.29 22.43 22.56 23.25 23.43 23.59	— 7 13 18 29 37 44	atiet Valka L. Pedele Ērgeme Omuļi Pikšāri Nauksēni pien. Rūjiena	4.41 4.26 4.12 3.59 3.35 3.09 2.52	9.00 8.47 8.35 8.22 8.01 7.46 7.31	18.55 18.42 18.30 18.17 17.56 17.40 17.24
15.40 20.45		3.10 8.00	— 150	atiet Rūjiena pien. Rīga pas.	22.40 17.50		10.53 6.06
14.25 14.41 14.53 15.09 15.15		0.07 0.24 0.37 0.52 1.00	44 52 58 65 67	atiet Rūjiena Pendīga Kīrbeļi Ipiķi pien. Moissakūla	2.44 2.27 2.14 1.58 1.50		17.03 16.50 16.39 16.24 16.16

1940./41.g. ziemas LPSR vilcienu, autobusu un tramvaju saraksts no 6.X. Izdevniecība «Leta», Rīgā. Rūjiena un Ipiķi 26.lpp.VINM Z. pal. k. 1359

Medus lācis Ipiķos

- Ipiķos kādreiz senākos laikos bijis teiciens «Pirmo reizi (šogad) redzu raibu tauriņu, būs daudz medus» (Ziema G. Rūjienas novads – Rūjiena, 1999, 231.lpp.) Bet izrādās, ka savulaik tauriņu vietā Ipiķos redzēti divkājaini medus lāči! Lūk, ko pilsoniskais nedēļas laikraksts «Valmierietis» 1929. gadā (Nr. 2., 30.08.) saviem lasītājiem vēstīja : «Medus *lācis* Ipiķu pagasta! «Vec – Mišļu» mājās nezināmi ļaundari uzlauzuši bišu stropus un izrāmējuši rāmīšus ar medu un bišu periem. Nemākulīgas rīcības dēļ bites nobeigušās. Aizdomas par šī nedarba pastrādāšanu krīt uz valmierieti Eduardu Balodi, no Lūšu ielas 46, kurš nozieguma dienā redzēts «Vec – Mišļu» dārzā rīkojoties ap stropiem un laižot tanīs dūmus. Kārumniekam draud bargs sods!»

Sabiedriskais darbinieks un viens no Rūjienas Zemkopības biedrības dibinātājiem, Goda biedrs Pēteris Zaķis. Foto no »Rūjienas novada zemturība«, Rūjienas Lauksaimniecības biedrības izdevums, 1928. - 67.lpp.

Pēteris Zaķis dzimis Ipiķu pagasta «Napjās» 1867. gada 24. augustā, miris 1960. gada 17. februārī. Jaunības gados strādājis tēva saimniecībā. Dažus gadus nomājis Ķirbeļu krogu, bet 1907. – 1919.g. kopā ar citiem rentējis Dīķeru muižu, kurā bijis saimniecības vadītājs. Pēc agrārās reformas viņam piešķīra jaunsaimniecību Ķoņu pagasta «Zemkopjos», ko izveidoja par priekšzīmīgāko Rūjienas novadā. P. Zaķis bija ļoti sabiedriska. Viņu ievēlēja par Zemkopības biedrības priekšnieku, 1923. – 1939.g. piensaimnieku biedrības priekšnieks. No 1923. gada līdz nāvei 1960. gadā – Rūjienas Ziemeļu draudzes priekšnieks. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni.

Mazpulka sarīkojums Ipiķos

- *Laikraksts «Rūjienas Vēstnesis», 1933.g. 14.08., Nr.42 - 4.lp.*
- 690. Ipiķu mazpulks svētdien, 16. augustā, Ipiķu aizsargu parkā Sedlu kalniņā rīko zaļumu svētkus. Svētki reizē savienoti ar mazpulka darba parādi: govju slaušanas sacīkstēm un sacensībām dažādos darbos. Sacensības vadīs īpaša komisija, kuras priekšgalā lauksaimniecības skolas pārzinis T. Reveliņš. Sākums sacensībām pulksten 11.00, bet pārējai programmai, kurā kora dziesmas un tautiskās dejas – pulksten 4. pēc pusdienas.
- Sacensības mazpulka vadītājs, skolotājs Arnolds Rikmanis sagatavojis ļoti rūpīgi, tādēļ tās solās rādīt interesantu, pārskatāmu ainu par Ipiķu mazpulcēnu veikumu. Noslēgumā deja un rotaļas. Spēlēs Rūjienas draudžu skolas orķestris.

Ipiķu skolas mazpulcēni ar vadītāju, skolotāju Rikmani ap 1938.gadu. VINM Inv. Nr. 45.397

Helēna Lāns (no kreisās) pie Ipiķu 6.kl. pamatskolas 1927.g. VINM Inv.Nr.37238

Helēna Lūsīte, dzimusi Lāns (1915-1982) pēc precībām pārcēlās pie vīra vecākiem uz Mazsalacu. Pēckara gados kolhoza «Mazsalaca» iecirkņa zootehnikē, apbalvota ar Darba Sarkanā karoga ordeni 1971.g., Ļeņina ordeni 1973.g.

Šis skolas laika foto iegūts ekspedīcijas laikā Mazsalacā, 1988. gada vasarā. Valmieras muzejā arī glabājis Helēnas Lāns savulaik Ipiķos darinātās divielis – ar monogrammu «E.L.» (brālim Ernestam Lānam), kuru viņa audusi pirms precībām vecāku mājās 30. tajos gados. VINM Inv. Nr. 37.243

Ipiķu skolā rīkotais uzvedums „Sniega vīrs” ap 1937.g. Ipiķu skolā rīkotais uzvedums „Sniega vīrs”. Priekšplānā 1. No kreisās Vilma Šmite, ap 1937.g. Savulaik, abas fotogrāfijas Valmieras muzejam dāvinājusi kādreizējā Ipiķu skolas audzēkne Vilma Šmite (dz. 1927.g.), dzīvo Vilpulkas pagasta „Kalnkrāņos”. VINM Inv. Nr. 45.398

Foto no Valmieras apriņķa skolu albums, foto J. Staņko, Tulas ielā 8-8 Rīgā. 1936.g.

Mazos ipiķiešus skoloja vietējā pagasta 6.klasīgajā pamatskolā – pedagogi A. Rikmanis (skolas pārzinis; strādāja no 1923.g.), A. Dimze un A. Ore. Foto no Valmieras apriņķa skolu albuma , 1936.g. VINM Inv. Nr. Pal. k. 4738

«Rūjienas Vēstnesis» 1939.21.07.: «[Pēc Rūjienas prezidents apskati turpina novadā. [..] Jau pēc pāris kilometriem ceļš kļuva arvien bedraināks un nelielie satrunējušie tiltiņi zem automašīnu svara salūza. Uz mērķi devās tikai Prezidents, bet pārējās mašīnas devās atpakaļ. Kad pēc stundas Prezidentu sagaidīja pavadoni, viņš ziņoja, ka šis «šķēršļu brauciens» valstij nebūs lēts. «Tagad pārliecinājos, cik grūti pie šī ceļa atrodošām 10 lauku saimniecībām sasniegt Rūjienu, nogādāt tirgū lauksaimniecības ražojumus. Ceļš steidzami jālabo, kaut arī tas prasītu lielākus līdzekļus.

Pie **Ipiķu** pagasta nama Prezidentu sagaidīja pagasta vecākais A. tilts. Ipiķu pagasts nav no mazākajiem Ziemeļvidzemē – še 870 iedzīvotāju. Kaimiņu Idus pagastam tikai 600 iedzīvotāju. Pārrunājot abu pagastu apvienošanās jautājumu, pagasta vecākais A. Tilts paskaidroja, ka iedzīvotāji to ne labprāt vēlas: jārada tad būtu jauns pagasta centrs un arī sava pagasta nosaukumu iipiķieši zaudēt negribētu. Prezidents apvaicājās arī par Ipiķu skolas būvi, sakarā ar to pašvaldībai radies 12 000 ls parāds. To nokārtot pagasts apņēmies saviem līdzekļiem. Skolas pārbūve ieilgusi. Prezidents iepazinās ar pagasta namu, kuram nepieciešams remonts. Tā izvešanai atvēlēja 3000 ls. Ceļā uz skolas namu Prezidents iegriezās M. Grimma tirgotavā. Arī še nebija pašu apkārtnē ražotās preces. Pie tirgotavas Prezidents aprunājās ar 79.g. veco iipiķieti, kurš mūža novakaru pavada, dēlu atbalstīts. Ipiķu skolā Prezidentu apsveica pārziņa vietniece E. Paeglīte. Skolā mācās 70 skolēnu, no kuriem 65 piedalās koptalgādā. Telpu iedalījums skolā ir ļoti nepiemērots. Nav iespējams pat iekārtot atsevišķas guļamtelpas zēniem un meitenēm tā, lai vienai telpai nebūtu jāstaigā cauri. Nav piemērotu rokdarbu telpu, kā arī ēdamistabas. Virtuvē uz mazās plīts grūti pagatavot ēdienus 65 skolniekiem, kas paliek pa nakti. Šo skolas namu tagad labot gandrīz neiespējami. Prezidents deva vairākus norādījumus, kā vēl būtu saglābjams šis inženieru «meistardarbs». Ka skolai trūkst īstu saimnieku – nodeva aizaugušais augļu dārzs [..]»

Valsts Prezidents Rūjienā 1939.g. vasarā. Apmeklē arī Ipiķos!

KĀRLIS ULMANIS

valsts valdības no 1918. gada 18. novembra līdz 1921. gada 18. jūnijam, no 1922. gada 24. decembra līdz 1926. gada 4. maijam, no 1931. gada 27. marta līdz 1933. gada 5. decembrim un no 1934. gada 17. marta līdz 1940. gada 18. jūnijam.

"...Ulmaņa spēks bija viņa mūžīgais optimisms. Ar to viņš iemeta Latvijā cauri vīcu okupācijas, lieciniecisma un Bernonta laikiem. Viņš iedvesa ticību tai, kur gandrīz vairs nedrīkstēja ticēt."

Portretu no publikācijas izdevums "Latvijas Vēstnesis" 1932. gada 30. jūlijs

Skaista ! Skats uz jaunuzcelto Ipiķu pamatskolu, 1939.g. *VINM Inv.Nr.30.694*

Gothards Ādolfs Caucis (1889-1964)

Rūjienas Vēstnesis

Peeltbeem, 1938 gada 16. decembris № 364	
Numurs maffā 10 font:	Muonēdēnē maffā:
Rebēdēlān un ebbēlēdēlān p. 1. alēnē, lēvēnē, lēvēnē, lēvēnē c. rēf. pēdā 1003; maffā 1.9.	ar pēdēlēdēlān u 1. abnē 98.5. p. 2. abnē 98.250, p. 10. lēvēnē p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē
Ē b i t i n i:	Ubbēlēdēlān maffā:
(pēdēlān, 10. lēvēnē, rebēdēlān m. 60, rebēdēlān m. 60, rebēdēlān m. 60)	1. ap. p. 50 fontēnē Ubbēlēdēlān m. 60, rebēdēlān m. 60 p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē, p. 10. lēvēnē
Vārēfēdēlān pēdēnē	
rebēdēlān no pēdē. 10. pēdē.	
	10. lēvēnē, lēvēnē, lēvēnē, lēvēnē pēdēnē g. 60.

Prezidenta labvēlības pierādījums mūsu novadam.

(E. U r o | d) e,

Viesus uzrunāja pagasta vecākais A. Tilts un skolas priekšniece A. Dimze. Skolas aktu zālē viesus sveica skolēni ar kora deklamācijām. [..] Pēc amatpersonu apsveikuma, noslēguma runu teica Ipiķu pagasta vecākais A. Tilts, lūdzot nodot Tautas Vadonim pagasta pašvaldības, skolu jaunatnes, skolotāju, mazpulku, aizsargu, sabiedrisko organizāciju un visu iedzīvotāju visdziļāko pateicību par lielo dāvanu ..[..] Lielo svinību dalībnieki šķīrās, dziļā sajūsmā un pateībā nodziedot tautas himnu»

Pirmie 20 gadi aizvadīti jaunajā Latvijas valstī.

Trīkstu

Pagasta valde

A. TILTS
pagasta vecākais

T. ALZIŅŠ
sekretārs

pagasts

Pagasta rev.komisija

Pagasta tiesa

Pagasta padome

Ķirbeļu dz.stacija

Ipiķu p-skola

Pagasta nams

Ipiķu tautas nams

Cilvēku darbi likuma svaros.

- *Laikraksts «Rūjienas Vēstnesis», 1938.g. 23.09. , Nr.352. - 5.lp.*
- Ipiķu pagasta *Bērzkalnu* māju saimnieks Jānis Kartofels apvainojis pagasta amatpersonas, ceļot neslavu Ipiķu pagasta valdei, apgalvojot, ka pagasta valdes telpās notiekot dzeršana un pagasta valdes sekretārs Teodors Alsiņš viņam noblēdījis 5 lati naudas. Ipiķu pagasta vecākais Alfrēds Tilts un sekretārs Alsiņš nepatieso baumu izplatītāju lūdza saukt pie atbildības. Rūjienas mērtiesnesis 66. gadus veco Jāni Kartofelu sodīja ar 2 nedēļām cietumā.

Pagasta vecākais A. Tilts

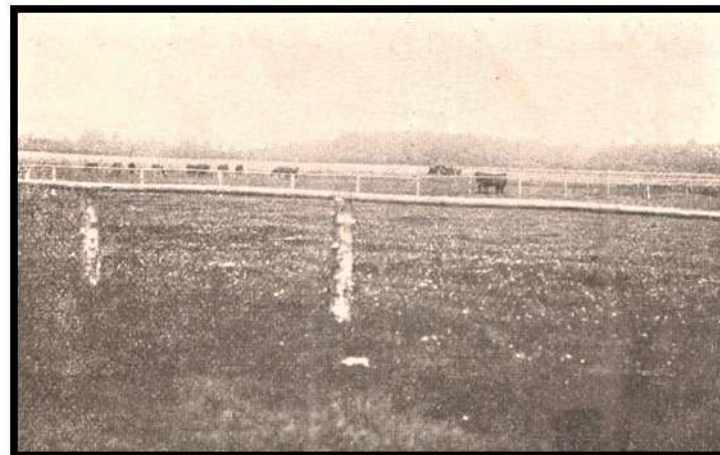

Pagasta sekretārs T. Alsiņš

Varam mācīties! Rūjienas novada Ipiķu pagasta «Jaunročos» pie saimnieka Indriķa Kupča.

«Šī lauksaimnieka panākumi caur un cauri balstās uz meliorācijas izvešanu saimniecībā. Šajā sakarā īpašnieka uzskatus raksturo izteiciens: «Galvenais atspajds ir zemes nosusināšana – tas ir pirmais darbs. Neatmaksājas zemi mēslojot, ja tā nav meliorēta». Šī izteiciena pareizību pierādījis gadskārtējais darbs *Jaunroču* tīrumos un pļavās. Izvietota zemā vietā, saimniecība slapjos gados arvienu cieta no pārliecīga mitruma. Tas tā bija tos gandrīz pilnos četrus gadus desmitus no 1896. gada, kad *Jaunroči* pirkšanas ceļā pārnāca tagadējā īpašnieka valdīšanā, līdz 1931.g., kad īpašnieks ķērās pie meliorācijas izvešanas. Cītīgi strādājot pasākto darbu, līdz 1934. gadam, pamazām, izmeliorēta jau visa aramzeme, kopplatībā 85 pūrvietas. Šim darbam no Zemes bankas aizņēmās 2000 Ls., bet pārējie 6000 Ls ieguldīti no saimniecības līdzekļiem. Daudz naudas prasīja novadgrāvju rakšana, kas izmaksāja pa metru Ls. 2.25. Liels atspajds darbu īstenošanā ir saimnieka dēls, kurš 1927.g. beidzis meliorācijas kursus. Bez tam saimniecības ganāmpulkā 12 slaucamas govys, 4 zirgi un 2 kumelji[.] 157. -159.lpp.

1939. gads. Kaimiņos esošo *Lejasroču* īpašnieks – lauksaimnieks Kārlis Bertrams dodas uz jauno dzīves vietu – Vāciju. («Rūjienas Vēstnesis», 1939.g. 27. X.)

Kultivētas ganības Ipiķu *Jaunročos*.

Ozols A., Grīnblats J. Izd. Rūjienas Lauksaimniecības biedrība, 1940. -157. -159.lpp. VINM Inv. Nr. 30.583

Rūjienas piensaimnieku sabiedrības nams 1939. gada vasarā.

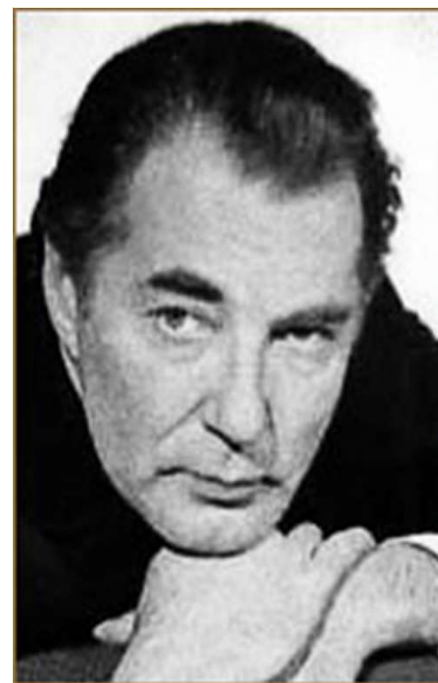
No: «Rūjienas novada zemturība», 1940. - 89.lpp. Izdevusi Rūjienas Lauksaimniecības biedrība.

VINM Inv. Nr. 26.572

Uz 1940.g. jūliju Rūjienas piensaimnieku biedrībā no Ipiķu pagasta 27 biedri : Voldemārs Alberings (*Malēji*), Jānis Anšmits (*Kalnaroči*), Gustavs Apsītis (*Apsītes*), Ādams Bērziņš (*Bērziņi*), Gustavs Dimza (*Lejasgaļi*), Rihards Jeske (*Kūlēji*), Valters Jeske (*Saranči*), Jānis Kalniņš (*Nuķi*), Alberts Karselis (*Avotiņi*), Jānis Kartofels (*Bērzkalni*), Pēteris Kāsēns (*Rijnieki*), Pēteris Krievs (*Āboltiņi*), Rihards Krūskops (*Ziemeļi*), Jānis Leikarts (*Kalnaņģi*), Jānis Leisons (*Lejaspontes*), Kārlis Leska (*Garlīdumi*), Jānis Ludriksons (*Aploki*), Kārlis Lūsis (*Ķīsītes*), Kārlis Nāzers (*Jaunvidi*), Eduards Pauts (*Lejaskrūžlaņģi*), Taniosu Pauts (*Mollītes*), Mārtiņš Pirsko (*Rukuļi*), Jānis Purmalis (*Purmaļi*), Eduards Švalbe (*Krūži*), Pēteris Tropiņš (*Klaipiņi*), Jānis Vorps (*Klētnieki*), Kārlis Zvirbulis (*Robežnieki*).

Harijs Liepiņš. Mani bērnības diapozitīvi

- Liepiņš Harijs. Izcils latviešu teātra un kino aktieris. Dzimis 1927. gada 15. decembrī, toreizējā Ternejas pagastā – miris 1998. gada 3. augustā Skrundā
- *Manas dzīves skatuve – Rīga : Māksla, 1991.*

Harijs Liepiņš. Mani bērnības diapozitīvi

- [...] Mans pirmais atmiņu kadriņš nofiksējies pusotra gada vecumā, kad Jurgos zirdziņš mani grumbuļoja uz jaunu gājēju vietu – Valmieras apriņķa Ipiķu pagasta „Vidusgaļiem”. Atceros sev virs galvas milzīgas, tumšas rokas. Tās liecās man pāri un nepieskardamās slīdēja prom. Sarāvos vecmāmiņas klēpī vēl sīkāks, bet no lielajām ķetnām baiļu nebija. Tā bija simtgadīgu liepu un ozolu gatve, kas veda uz Igaļiem.
- [,,] Paldies liktenim, ka manas kyslās pēdiņas pirmajos soļos juta dzimtās zemes zāli un pienenes, nevis asfaltu, un manas pirmās iedomātās milzīgās mājas bija Ziemeļvidzemes alkšņu puduri. Koki, meži ir manas mātes dzimtas vide un darba lauks līdz piektajai paaudzei, cik tālu laimējies to apzināt.”
- Caurskatot Rūjienas (Rujen) (1860-1869) latviešu draudzes locekļu sarakstu atradu liecinājumu, ka savulaik kalps Ādams Paukšēns, dzimis 1825.g., salaulājies ar Lieni, kura dzimusi 1827.g., -Rūjienas baznīcā 1847. gada oktobrī.
- Abu laulībā piedzima 6 bērni, starp tiem arī būs aktiera Harija Liepiņa vecmāmiņa; Paukšēnu atvases: Pēteris (1849.), Kārlis (1851.), Jēkabs (1853.), Matīss (1859.), Madaļa (1860.) un pastarīte Grieta (1866.g. 23. jūnijā).

Kopā ar vecmāmiņu Grietu Liepiņš, dzimušu Paukšēnu. Foto -1934.g.

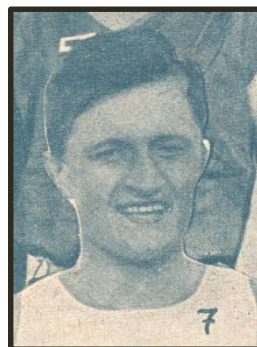
No Harija Liepiņa atmiņu fragmentiem.

- „[...] Kaimiņos dzīvoja Dimzas. Spēcīga un slavena ģimene. Divas meitas 1919. gadā ar vīriem, revolucionāriem, - palikušas Maskavā, vēlāk represētas. Dēls Gustavs, vienmēr jautrs vīrs, vadīja lielo saimniecību. Viņa brālis Jānis, pazīstams sportists, desmitcīņnieks, vairākkārtējs Latvijas čempions, kuram Berlīnes olimpiādē bija droša cerība uz medaļu, tikai savainojuma dēļ sacensību vidū nācās izstāties. Kad viņš no Rīgas atbrauca atvaļinājumā un pļavā trenējās, man bija tas gods viņam pienest šķēpus. Voldis katru rudeni Rūjienā rīkoja aviācijas svētkus. Kā es gaidīju šodienu! No agra rīta jau urbos Rīgas puses mākoņos. Un tad tie tuvojās, trīs divplākšņi. Lidoja pāris reižu zemu pāri Lejas un vidus lgaļiem, nomezdami konfekšu paciņas. Voldis pārbaidīja savu brāli Gustu, kas ar saimi strādāja rudzu laukā. Voldis rādīja augstāko pilotāžu, ar divplākšņu riteniem apgāzdamš rudzu status. Trim jautriem „ērgļiem” par prieku visa saime saklupa grāvī. Nākošā lokā Voldis nometa drānā ietītu vīna pudeli, lai brālis noskalo izbīli. Toties vakarā mūsmājā pirtī („Lejas lgaļos” pirts nebija) Gusts Voldim sameta tādu sutu, ka brašais kapteinis apsvilis izmetās ārā.
- **Nu jau sen brāļi Dimzas met caurspīdīgus šķēpus un pļauj nenopļaujamus rudzus. Visi šie vīri lika man nojaust, cik vareni mutuļo dzīve.. Viņi kā zvaigznes ir sabiruši manas bērnības vestes krūšu kreisajā kabatā. Zaļa zāle vai tīrs sniegs un gaiss, rupjā maize, kura no krāsns izvilkta, ar savu smaržu spiež logam rūtis ārā, un labi cilvēki apkārt. Tā ir milzīga bagātība. Un man bija laime to saņemt.»**

Latvju spējīgākie meeglatleti — rekordisti

1. Eināda Leepina; 2. Emīlija Krugmina; 3. Elfrida Karlone; 4. Jūlija Smiļova; 5. Anna Daučika; 6. Roberts Vītņofis; 7. Dimze; 8. Nikolajs Mufis; 9. Hugo Bihlols; 10. Sergejs Krelchis; 11. Otto Jurgis; 12. Gvido Jekals; 13. Arnolds Rudžis; 14. Mihails; 15. Jāņans Dja; 16. Karlis Putajs; 17. O. Pute; 18. Arturs Motmīlers; 19. Vilis Zimmermans; 20. Jānis Jords

Starp 20 labākajiem Latvijas sportistiem — kā septītais izcilākais ipiķietis Jānis Dimze. VINM Inv. Nr. 47.594-10

Sudrabs vainago neveiksmi

Jānis Dimza ir sportists, kas nerasniedza jau tikpat kā iegūto sudraba medaļu Losandželas olimpiskajās spēlēs 1932. gadā — toties rīkotāji viņa izcilās spējas atzīmēja ar īpašu, speciāli izgatavotu sudraba vainagu. Otru tādu gadījumu neatceros dzirdējis... Tas bija 1932. gada 5. augusts, kad olimpiskajā konkurencē startēja desmitcīņnieki. Viņu vidū pasaules rekordists, somis A. Jervinens un eksrekordists, arī no Somijas, P. Irjela un arī latvietis Jānis Dimza, kuru Amerika vēl nepazīna. Bet iepazīna. Sacensību laikā ar savu izcilo cīņassparu uzņēmību un personisko valdzinājumu latvietis iekaroja amerikāņu sirdis. ASV prese līdz tam nezināmo atlētu vienā balsī sauca par latviešu zvaigzni, par pasaules klases izcilnieku. Viņa attēlu vēlāk reproducēja Losandželas spēļu oficiālais nobeiguma prospekts — tādu godu nerasniedza pat sudraba un bronzas medaļu ieguvēji. Pēc pirmās sacensību dienas piecām disciplīnām Jānis Dimza atradās sudraba pozīcijās. Izcils bija viņa sasniegums tāllēkšanā (7,22 m), taču izrādījās iespējams pat vairāk... Latvijas sporta draugu bēdas remdēja Jānis Daliņš, gūstot otro vietu 50 km soļošanā. Taču dubults sudrabs būtu bijis vēl daudz tīkamāks! Latvija tomēr savus dēlus nešķiroja, atzīstot, ka abi atdevuši visus spēkus uzvaras cīņā. Jānis Daliņš un Jānis Dimza tika apbalvoti ar piektās pakāpes Trīszvaigžņu ordeni.

- Interesanti. **Dimza** nozīmē»: 1. niķīgs zirgs, kas mīnājas, bet neiet uz priekšu; 2. cilvēks, kam nesokas darbs; 3. dārdoņa. No LKV III. sēj. 5362.lp.
- **JĀNIS DIMZA, dzimis 1906.g. 1. novembrī Ipiķu pagasta Igaļos, kļuva latviešu vispusīgākais vieglatlēts, desmitcīņnieks.** 30-to gadu sākumā viņš bija jau Latvijas meistars desmitcīņā un bagāts daudzām starptautiskām uzvarām. Viņam piederēja Latvijas rekordi vairākās vieglatlētikas disciplīnās. 1932.g. Losandželas desmitcīņā pēc 8 disciplīnām bija otrā vietā, bet lecot ar kārti, savainoja kāju un bija spiests no tālākās cīņas izstāties. 1940. gadā NKVD Dimzu apcietina, un izsūtījumā viņš aizgāja bojā.

Latvijas čempions savulaik lodes grūšanā -15,19 m (1931.g.)

Ipiķietis – Voldemārs Dimze tēlo galveno lomu pirmajā latviešu mēmajā spēlfilmā «Lāčplēsis»!

Voldemārs Dimze

(1902.9.VIII Valmieras apriņķa Ipiķu pagastā – 1942.22. IV Rīgā, apbedīts Brāļu kapos).

Kinoaktieris, kinodarbinieks. Latvijas armijas Aviācijas pulka kapteinis, piedalījies Latvijas Brīvības cīņās.

Galvenās titullomas - filmā «Lāčplēsis» (Jānis Vanags) tēlotājs (1930). Radījis iespaidīgu, cilvēcisku, vienkāršības apdvestu brīvības cīnītāja tēlu. Panākumus lomā lielā mērā noteikuši Dimzes piemērotie ārējie dotumi.

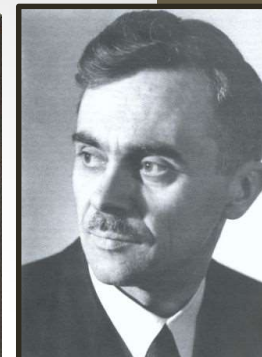
1941. – 1942. g. strādājis par filmu sabiedrības «*Ostland – Film G. m. b. H.*» Rīgas nodaļas inspektoru.

Voldemārs Dimze apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni (1928.).

Avots: enciklopēdija «Teātris un kino»- 1.sēj.-Rīga: Preses nams, 1999. - 247.lpp.

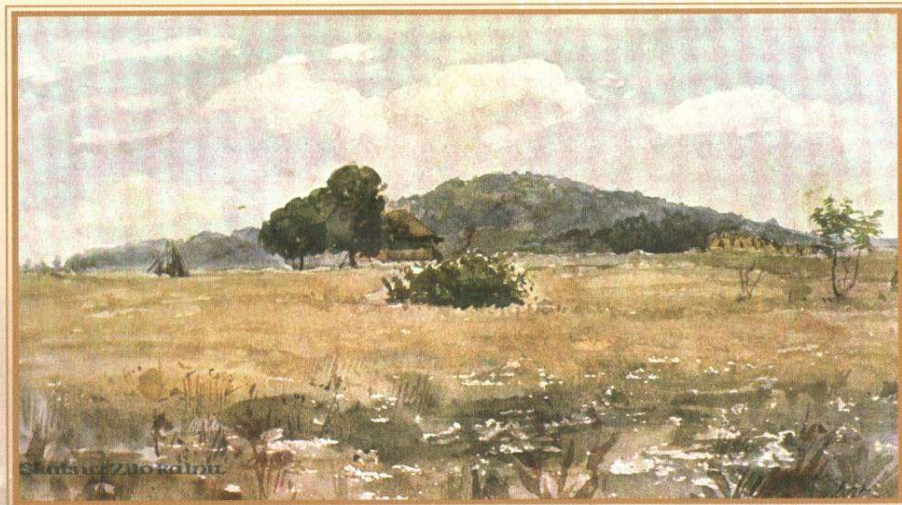
Ervins Reinholds Adalberts Volfeils, 1900. 17.II. (pēc v. st.) jeb 1.III piedzima kā Ipiķu dzirnavu īpašnieka jaunākais dēls – miris 1991. gada 26. X. Bīlefeldē, Vācijā). Viens no savulaik populārākajiem Latvijas vācbaltiešu gleznotājiem un grafiķiem. Studējis Latvijas Mākslas akadēmijā, beidzis 1929.g. Viņa akvareļi skatāmi reprodukcijās,(162) pastkartēs un atklātnēs. Repatriējies uz Vāciju 1939.g. Tēvs Reinholds Volfeils māte Franciska Cecīlija, dzimusi Giehm no Braslavas, brālis Eižens Artūrs Magnuss (1894), māsa Erna Angelika Melita (1898.) *Foto VINM Inv. Nr. Z. pal. k. 446*

Mākslas akadēmijas audzēkai, kuri gatauvojaš diplomdar-
beem rudenī. Augšcā (no kreijās): Arnolds Nullitz,
Eišeņs Klimovs, Baldemars Zaune, Eduards Goritis,
Julijs Jegers — prof. Tīllberga figurālās meistardarbnīzas;
Franzis Vange, Arturs Drekslers, Ervins Volfeils (abi
apašcā) — prof. M. Savina grafišķās meistardarbnīzas.

Pēc studiju beigšanas E. Volfeils bijis zīmēšanas un mākslas vēstures skolotājs Madonas un Cesvaines ģimnāzijās (1929-1939). Nodarbojies ar izstāžu organizēšanu. 1934. gadā apceļojis Itāliju un Vāciju. Kopā ar ģimeni 1939. gadā repatriējies uz Vāciju, kur Poznaņā strādājis kā restaurators ķeizara Frīdriha muzejā. Otrā Pasaules kara beigās ticis iesaukts armijā un nonācis Krievijā gūstā. Vācijā atgriezies 1946. gadā un apmeties Lejassaksijas pilsētiņā Hermansburgā. Vācijā piedalījies izstādēs Poznaņā un Cellē. Piemiņas izstādes Latvijā noritējušas Madonā (1995) un Rīgā (2000). Miris Hannoverā, 1991. gada 26. oktobrī.

E. Volfeila darbi

Skats uz Zilokalnu, E. Volfeila akvarelis, iespiests Valsts papīru spiestuvē, Rīgā, 1930-tajos gados

E. Volfeila

Vispārējs skats uz Cēsim

VALMIERA.

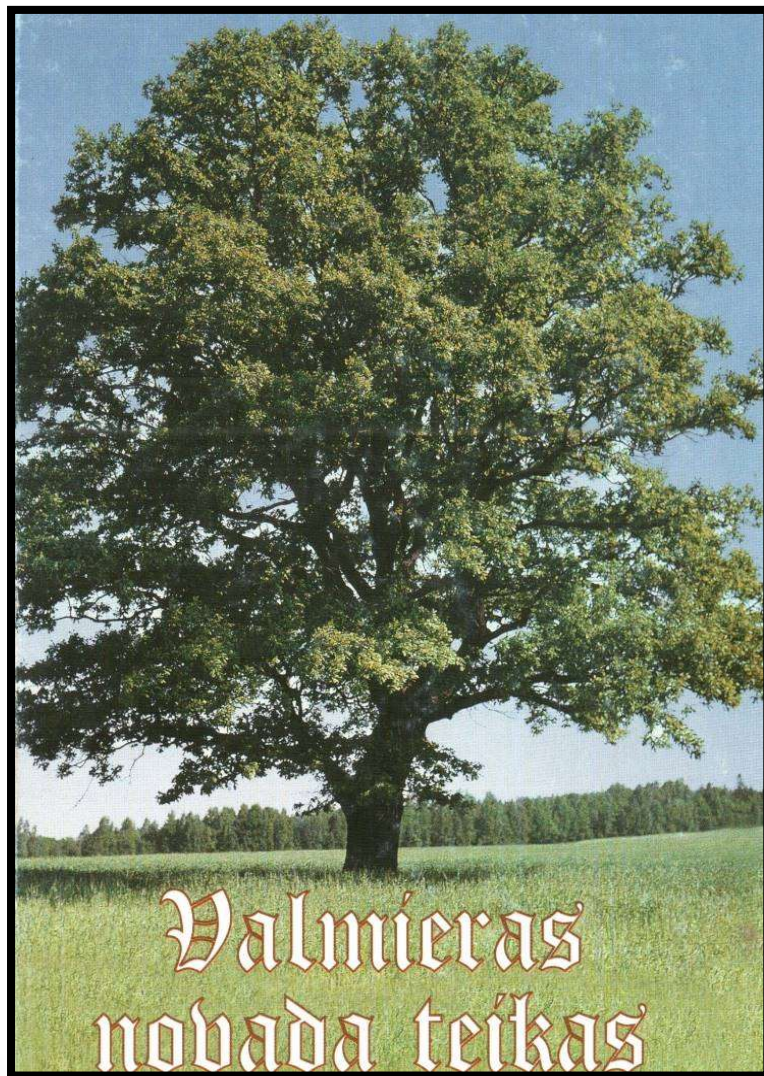
Viens no Paukšēniem

- **Paukšēns Pēteris (7.VIII 1854. Ipiķu pag. *Mollītēs* - 20.VII 1897. Rīgā) – Mācītājs. Skolas grāmatu ticības mācībā un baznīcas vēsturē autors.**
- Saimnieka dēls. Apmeklējis Rūjienas draudzes skolu un 1873.gada janvārī iestājies Tērbatas skolotāju seminārā, kur beidzis kursu un ieguvis tautskolu skolotāja tiesības 1876. gada jūnijā. Pēc semināra absolvēšanas Paukšēns dabūja skolotāja vietu turpat Tērbatā - elementārskolā. 1881. gadā iestājās Tērbatas universitātes teoloģijas fakultātē. 1887. gadā ar teoloģijas kandidāta grādu to absolvē.
- 1888. gadā pieņemts par palīga mācītāju sv. Jāņa draudzē, Rīgas vikāru un cietuma mācītāju. Šajos amatos līdz 1891.gadam. Šajā laikā pieņēma arī ticības mācības skolotāja vietu Pētera I reālskolā un bija Rīgas mācības apgabala pārbaudījumu komisijas loceklis.
- **Rīgas Torņkalna jaunajā Luterā baznīcā ievēlēts par pirmo latviešu mācītāju.** 1890. gadā iznāca Paukšēna Bībeles stāsti elementār un tautas skolām divosursos", kurai jau 1901.g. sekoja piektais izdevums. Šī grāmata atšķīrās ar to, ka bībeles stāsti tika sakārtoti divās daļās, paredzot skolēnu iepazīstināšanu ar Veco un Jauno Derību. Pēc šāda paša principa sastādīta arī 1903. gadā pieņemtā tautskolu ticības mācības programma. 1892.g. iznāca "Dieva valstības vēsture", 1894.g "Kristīgās baznīcas vēsture" un "Ievadījums Vecās un Jaunās Derības svētos rakstos". Pēdējā Paukšēna grāmata, kura jau iznāca pēc autora nāves 1897.g. - "Bībeles stāsti ar praktiskiem apcerējumiem"

Pēteris Paukšēns
No 1894. līdz 1897. gadam
ticības mācības skolotājs
Valmieras (Valkas) skolotāju
seminārā Torņkalnā – Rīgā.

Par Tītas ezeru

*Valmieras novada teikas – Valmiera:
Valmieras rajona skolu pārvalde, 1999.*

Tas noticis senos laikos, kad ezeri pa gaisu laidušies. Krākdami viņi laidušies no vecās gultnes laukā meklēt jaunus krastus. Tā reizi kādā jaukā dienā pie apvāršņa parādījies melns mākonis. Kādā mājā meitas velējušas un pašas runājušas, ka tik ezers negāžoties pie viņām zemē. Kā tad, un patiesi ezers tūliņ arī kā briesmīgs nezvērs gāzies taisni lejā līdumā iekšā. Bet jaunā vieta neesot ezeram patikusi, jo celmi spieduši sānus. Ezers sācis krākt un prasījis daudz upurus. Reiz kāds gājis zvejot un arī gribējis noslīkt, tikai ar lielām pūlēm izticis malā. Saimnieks, kam ezers piederējis, atvedis septiņus mācītājus un licis ezeru nokristīt. Mācītāji nosvētījuši arī un iemetuši krustu ar zelta naudu. Pēc svētdienas ezers mitējies krākt. No tā laika tanī ezerā vēl neviens nav noslīcis. Un kā līduma atliekas tagad vēl tur dibenā redzami celmi.

Tīta ezers. 20. gs. 1924.g. *VINM Inv. Nr. 22.756*

Tīta ezers Ģirņu pag.

7.9.24.

40

Par burvjiem, raganām un velniem

- **Nāburgu** ļaudis naidīgi, tie mani domā par burvi un raganu, un Laimes māti, lai gan es nekad neesmu ar slotas kātu jājusi uz Kaito kalnu pie citām raganām. *Valmieras novada teikas –Valmiera: Valmieras rajona skolu pārvalde, 1999. - 85.lpp.*
- **Velna kariete.** Velns brauca no *Kundziņiem* uz *Vecmangām*. Pusceļā kariete iegrima purvā. Tad velns kāpa ārā un mēģināja karieti izstumt. Būtu arī izstūmis, bet tajā brīdī iedziedājies *Takurandu* gailis. Zirgi iztrūkušies un rāvušies ar tādu sparū uz priekšu, ka notrūkusi dīsele. Melnie zirgi aizjoņojuši ar visu dīseli, kas nokritusi tikai pie Vecmangām un tur arī palikusi.
- **Kad** dzīvoju Moisekilas *Plateriešos*, tad vecie ļaudis stāstīja, saimnieki braukuši uz Pērnavu pirkt māju Dievus. Kam nav dievi bijuši, tas neticis bagāts. Tad pārdevējs pamācījis – kad iet mājā, tad lai saka uz sievu: vells tavā sirdī.
- Par to veco saimnieku tā laika gājējiem jautājot, teikts, ka vecais Ringa, saimnieces tēvs, Jurgā rītā, pa to laiku laidis lopus no saitēm vaļā un tad, no kūts ārā nākdams, metis sāli sev pār plecu kūtī, tas jau bijis ieslavēts burvis Ķonu valstī. Tie ļaudis ir tagad visi miruši. Tas notika 1875. gadā. *Valmieras novada teikas –Valmiera: Valmieras rajona skolu pārvalde, 1999. - 86.lpp.*

Skats uz Ipiķu krustojumu. Ceļa staba norāde vēstīja – uz kuru pusi Meizakila Igaunijā, un uz kuru pusi Rūjiena ! *VINM Inv. Nr. 38874*

Valmieras muzejā glabājas fotogrāfija, kurā redzams Morica Grimma veikala Ipiķos – iekšskats. Pārdevējs Jānis Krievs. Foto 1933.g. *VINMI inv.Nr.30.467*

Salnais V., Maldups A. Pagastu apraksti pēc 1935. gada tautas skaitīšanas materiāliem. Rīga: Valsts Statistiskā pārvalde, 1935. -133. -134.lpp. VINM Inv. Nr. 42.651

Agrākie nosaukumi: Ipiķu pagastam Vāciski Ippick;
krieviski Ippikskaja volost.

Ipiķu pagasts robežojas ziemeļos ar Igauniju, dienvidos – ar Ternejas pagastu, austrumos – ar Mazsalacas un Idus pagastiem, rietumos – Ternejas pagasts.

Pagasta platība – 54 kvadrātkilometri.

Iedzīvotāji 1935.g. : 832, Vīriešu 388, sievietes 444. Ipiķu pagastā igauņi (12,50%)

Attālumi no Rīgas pa dzelzceļu 228 kl, pa zemes ceļu – 186. No apriņķa pilsētas Valmieras – 68 kl, Rūjiena – 19.

Tuvākā dzelzceļa stacija Ķirbeļi – 4 kilometri

Pagasta nams pie Rūjienas – Ozolu – Ipiķu ceļa, 4 kilometri no Ķirbeļu dzelzceļa stacijas.. Pasta adrese: caur Ipiķiem

Upju nav; ezeri : Titus – 4 ha

Kalnu nav; Lielākie mežu masīvi: Ipiķu III novada – 787 ha
Purvu nav.

Administratīvās un tiesu iestādes : pagasta vecākais Tilts Alfrēds, kurš dzīvoja Lejaslangos. Viņa palīgs Dimze Gustavs Lejasigaļos darbvedis Alsiņš Teodors . Kārtībnieks Priedīte Gustavs Dravniekos

Izglītība

Skolas: Ipiķu 6.kl. pamatskola, 5 kilometri no pagasta nama skolas pārzinis Rikmanis Arnolds

Skolā līdz 1940.g. darbojās Kultūras fonda bibliotēka ar 673 grāmatu sējumiem, pārzinis Arnolds Rikmanis.

Satiksme

Pagastu šķērso Valkas – Moisakūlas šaursliežu dzelzceļš Dzelzceļa stacija IPIĶI, dzelzceļa stacijas pārzinis Osterlāde Voldemārs. ĶIRBEĻI – dzelzceļa stacijas pārzinis Jānis Andersons

Ipiķu – Rūjienas ceļa krustojums. 20. gs.
20-30.g. VINM Inv. Nr. 38.874

Satiksmes autobuss Valmiera – Rūjiena,
piestājis ceļa malā blakus ceļa šķūrei. 20.
gs. 20.-30.g. VINM Inv. Nr. 48.790

- Mazsalacas virsmežniecības I. iecirknis, Ķirbēnu mežniecība Ķirbēnu muižā, 0,5 klm no Ķirbēnu dzelzceļa stacijas un 16 klm no Rūjienas mežzinis Briedis Jānis, Līdz 1941.g. zemes īpašumu -113, saimniecību – 142
- Aramzeme 2001,94 ha (34,07% no zemes kopplatības), pļavas 1326,32 (22,57%), ganības 1336,01 ha (22,74%), meži 952,41 ha (16,21%) un purvi 127,79 ha (2,17%)
- Mežos sastopami: zaķi, stirnas, lapsas, caunas un āpši; ūdeņos: līdakas, asari, raudas, vēdzeles un karūsas.
 - 4 Tirdzniecība, rūpniecība uzņēmumi
- Ipiķu vēja dzirnavas Dzirnavniekos, 0,25 klm no pagasta nama, īpašnieks Olga Bērziņš, dzīvo Rūjienā
- Ipiķu krejošanas punkts Dzirnavniekos, īpašnieks Rūjienas piensaimnieku sabiedrība
- Sīku preču tirgotava Ipiķu mājās, 0,10 klm no pagasta nama īpašnieks Grimms Moritcs, dzīvo Rūjienā. Sīku preču tirgotava Ķirbēnos, 4 klm no pagasta nama, īpašnieks Ansis Krievs, dzīvo Ķirbēnos
 - Reliģiskā dzīve
- Pagasts ietilpst Rūjienas – Ziemeļu ev. – lut. draudzē, mācītājs Slokenbergs Roberts, Rūjienā, Upes ielā 1
 - 2 Biedrības, sabiedrības, savienības
- Ipiķu ugunsapdrošināšanas biedrība, dibināta 1887.g., priekšnieks Lāns Pēteris Mežzilpaušos, Ipiķu krājaizdevu sabiedrība, dibināta 1923.g., priekšnieks Drone Vilis, dzīvo Ipiķu pagasta namā. **Bijušo muižu centri : Ipiķu muiža, kur tagad izvietots pagasta nams. Tūristu apmešanās vietas: Auziņos, pārzinis L. Jurisons, Ķirbeļu stacijā 7 kilometri caur Ipiķiem**

Rakstu krājums. Valmieras apriņķis. Dzīve un darbs. Latvijas Lauksaimniecības izdevums, 1937. Par Ipiķu pagastu 117. – 118.lpp. VINM Inv. Nr.29.935

1941. gada 14. jūnijā no Ipiķu pagasta apcietinās un izsūtīs 2 ģimenes: Tiltus no «Lejaslūsēniem» Kārli (1876-1942), levu (1883-1942), dēlu Kārli (dz. 1917.g.; atbrīv. 28.06.58.) meitu Ainu (1919-1945), un Ozolus no «Seržantiem»: ģimenes galvu, 1902.g. dzimušo Ozolu Eduardu – nošāva 26.05.41. Rīgā vēl pirms etapēšanas kā Dzimtenes nodevēju; dzīvesbiedri Elzu Matildi (dz. 1907.g.; atbrīv. 12.06.57.), dēlus Edmundu(1932.) un Jāni (1937.). Zēni atbrauca uz Latviju 14.07.46.).

Ipiķu pagasts

viens no tālākiem Ziemeļlatvijas pagastiem, atrodas apriņķa ziemeļu stūrī un robežojas ar Valmieras apriņķa Ternejas, Idus un Mazsalacas pagastiem un Igauniju. Pagastu gar Igaunijas robežas malu šķērso Valkas-Moizakūlas šaursliežu dzelzceļš, un pagasta robežās atrodas Ipiķu un Ķirbēnu stacijas.

Pagasta platība aptver 74 kv. klm. ar 910 iedzīvotājiem, kuŗu skaits vasaras darbu sezonā pavairojas. Nekustamu īpašumu 140 — no kuŗiem 59 vecsaimniecības; 58 jaunsaimniecības, 19 amatnieku saimniecības un 4 apbūves gabali. Nekustamas mantas vērtība 631610 ls, bet ar nodokļiem apliktā vērtība 623798 ls. Tekošā gada budžets līdzsvarots uz 14700 ls ar 10 proc. nodokļu likmju paaugstinājumu, lai uzkrātu līdzekļus 6 kl. pamatskolas nama būves pabeigšanai. Pašvaldībai jau uzkrāti 9000 ls brīvi līdzekļi.

Pagasta valde mitinas no valsts zemju fonda, pagasta nama vajadzībām piešķirtā bij. Ipiķu muižas «kungu mājā», Pagasta pašvaldībai pieder iepirkti nekustami īpašumi Jaunlūsēnu un Kutijas saimniecības ar zemes kopplatību 53,02 ha un nekustamas mantas vērtību 5565 ls un no valsts zemju fonda pagasta pašvaldībai

piešķirtās bij. Ķirbēnu veikala telpas, tautas nama izbūvei un bij. Ķirbēnu vecais krogs — nespējnieku patversmes ierīkošanai ar 10,03 ha zemes.

Pašvaldība uztur vienu 6 kl. pamatskolu ar 3 skolotājiem un 65 skolēniem. Skolai iegādātas klavieres, radio aparāts un pietiekoši apgādāta ar mācības līdzekļiem un klases inventāru. Pie skolas rosīgi darbojas mazpulks.

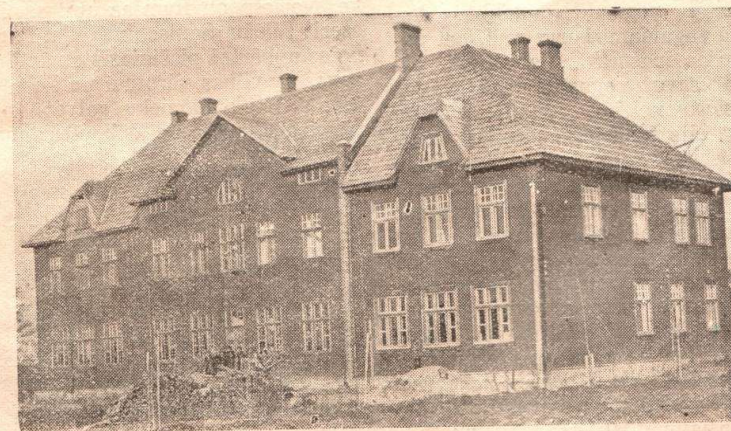
Pagasta robežās vēl atrodas Rūjienas piensaimnieku sabiedrības krejoš. punkts, pasta - telefona nodaļa un 3 privāti veikali.

Saimniecību aŗamzeme — zema, lielākā daļa smags māls. Lauksaimniekiem galvenos ienākumus dod graudkopība, linkopība, cūkkopība, lopkopība un pa daļai arī vēriba piegriezta ganāmo pulku uzlabošanai, un pļavu un ganību kultivēšanai.

Sabiedriskā dzīve pagastā diezgan rosīga, kur vadošā loma pieder aizsargu nodaļai. Pagastā vēl darbojas meliorācijas, krāj - aizdevu sabiedrības un savstarpēja ugunsapdrošināšanas biedrība.

T. ALZIŅŠ,

Ipiķu pagasta darbvedis.

Ipiķu 6-kl. pamatskola.

Domājams, ka Ipiķu pagasta jaunieši 1920. tajos gados. Mājas un uzvārdi nav fiksēti. *VINMI inv.Nr.31.027*

Jēkabs Bērziņš -
1940./1941.g. Ipiķu
pagasta priekšsēdētājs.
Nošauts 1941.g. 15.
jūlijā Rencēnu silā.

**1940. g. 7. novembris. Lielās Sociālistiskās Oktobra revolūcijas
23. gadskārtai veltītais svinīgais gājiens Ipiķos pie skolas.** *Nr.31.191,*

**1940. g. 7. novembris. Lielās Sociālistiskās Oktobra revolūcijas
23. gadskārtai veltītais svinīgais gājiens Ipiķos.** *Nrr.31.192*

Vecāko pionieru vadītāju un
komsorgu semināra dalībnieki
Valmierā, 1940. gada rudenī.

ES TICĒJU

Pūce Vera Rihardam, dzim. 1914.g.–
1940./1941.g. Ipiķu pamatskolas pionieru
vadītāja. Vēlākā partijas pirmorganizācijas
sekretāre. Arhīva foto, reproducējis Valmieras
muzeja fotogrāfs K. Kļaviņš. 1985.g.

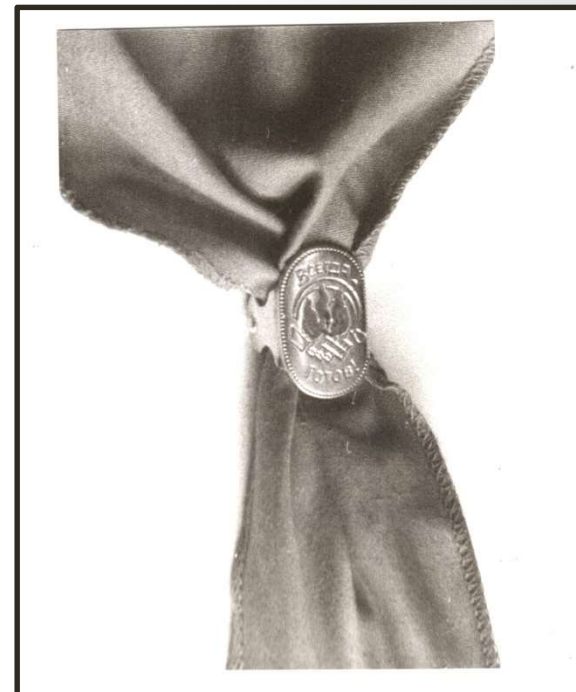
Fragments no laikrakstā «Liesma», 1989.g. augustā publicētās veras
Jēkabsones (dzimušas Pūces) intervijas ar žurnālisti Māru Roni:

Kā uzzinājāt par Lielā Tēvijas kara sākumu?

- Pienāca 1940. gads. Ipiķu pusē trijās skolās biju pionieru vadītāja, pēcāk mani pārcēla uz Mazsalacas skolu arī par pionieru vadītāju. Saslimu. Nācās ārstēties Rīgā. No slimnīcas mājās braucām kopā ar brāļa sievu, gribējām no Rūjienas uz Ipiķiem doties ar mazo bānīti. Vilciens negāja. Palikām Rūjienas viesnīcā. Otrā rītā mūs sagaidīja ziņa, ka sācies karš. 4. jūlijā mājās jau saņēmām ziņu, ka ir jāevakuējas. Tā arī nokļuvām Kirovas apgabalā. Sadalīja mūs pa kolhoziem. Dibināja latviešu bērnu namu, mani tur norīkoja par tādu kā saimnieci. Bija jāgādā malka, jā rūpē ēdiens. Grūti sākumā, jo krievu valodu tikpat kā nepratu, taču pamazām ieboksterējos. Iedeva bērnu nama pārziņā zemi, to tad paši kopām, audzējam visu nepieciešamo. Tā dzīvojām.»
V. Jēkabsones (Pūces) atmiņas plašāk skatīt VINM Inv. Nr. 31.185

1940. gads Ipiķi. Pionieri.

- Ar 1940. gada jūniju Valmieras apriņķa skolās sāka organizēties legālie pionieru pulciņi. Šefību par pionieru darbu uzņēmās komjaunieši. Par pionieru vienību vadītājiem centās apstiprināt «vietējos»; tas ir cilvēkus, kuri pārzināja esošo situāciju savā pagastā. Tā Ipiķu pagastā par vienu no redzamākām jaunās varas pārstāvēm kļuva Vera Pūce.
 - PŪCE VERA RIHARDA meita, dzimusi 1914. gada 5. janvārī Ipiķu pagastā, drēbnieka ģimenē. Latviete. 8 gadu vecumā mirst tēvs un mātes apgādībā paliek 8 bērni. No 1924. – 1930. gadam apmeklē Ipiķu pagasta pamatskolu, vasarā iet ganos, vēlāk – strādā par laukstrādnieci.
 - 1932. gadā mātei piešķir 2,6 ha zemi un no tā laika strādā šajā saimniecībā un turpina pelnīt iztiku pie turīgākiem saimniekiem. 1932.g. viņu arestē par piedalīšanos nelegālajā darbā, bet pierādījumu trūkumu dēļ atbrīvo. 1940. gada vasarā un rudenī strādā par pionieru vadītāju Ipiķos un Mazsalacā no 1940. XII. - 1941. VI. ar LĻKJS Valmieras rajona komitejas lēmumu apstiprināta 1940. gada 22. decembrī. (Avots: autobiogrāfija LPSR Partijas vēstures arhīvā, 201.f., 55.l., 1.apr., 115.-120.lp.)

1940./41. māc. g. pionieru kaklants ar nozīmīti.

Žurnāla «Pionieris» vāks, 1941.g. maijs.

Politpulciņa nodarbības kolhozā «Rosme», 1955. Nr. 31.190

ES TICĒJU

Vera Jēkabsone (dzimusi Pūce). Foto 1974.g. VINM Inv. Nr. 31.187

1940.g. Ipiķu pamatskolas pionieru vadītāja. Vēlākā kolhoza «Rosme» partijas pirmorganizācijas sekretāre. 1960 to gadu sākumā ar ģimeni pārcēlusies uz Mazsalacu.

*Nokarīna pārnākdams.
1945. g. 15. jūlijā Iļabs Pūce.*

Ipiķos dzimušais pretošanās dalībnieks Lielā Tēvijas kara laikā - Iļabs Pūce. Foto 1945.g. 15. jūlijā. VINM Inv. Nr. 27.610

Dzimis Ipiķu pagasta «Meža – Zilpaušos»

Rūjienas Ziemeļu draudzes 1905. gada jaundzimušo reģistrā ieraksts Nr. 161. – liecinājums, ka Pūce Iļabs (Iļjab Puhz) dzimis 16. septembrī, Ipiķu pagasta «Meža – Zilpaušos», ir skrodera Riharda Pūces un viņa sievas Marijas Albertīnes, dzimušas Balodes dēls. Kūmās aicināts zēna krustēvs, neprecētais Iļabs Balodis, par krustmāti neprecētā Antonija Anzak, bet trešais krustabu viesis tēva brālis, tirgotājs Kārlis Pūce.

Valmieras novadpētniecības muzejs 1979.gada nogalē saņēma dāvinājumā paša Iļaba Pūces rakstītās atmiņas par laiku, kad viņš bija izlūku grupas «Akmens» komandieris Lielā Tēvijas kara laikā; darbojies Valmieras apriņķī, netālu no Limbažiem 1944.g. vācu aizmugurē. 42 lapaspuses mašīnrakstā, rakstīts 1979.g. 29. XI. VINM Inv. Nr. 27.611

Harijs Liepiņš. Atgriešanās.

- **1947. gads. Ipiķu hronika.**

- [...] Pēc atgriešanās no lēģera, pēc soda izciešanas – iebraucot Rīgā pie mātes, - „nākošā dienā ceļš uz „Igaļiem”. Ar lēno pasažieru vilcienu līdz Valmierai, tālāk smagajā mašīnā līdz Rūjienai, tad septiņpadsmit kilometrus līdz Ipiķiem kājām. Piesalušais kukuržņainais lauku ceļš ar katru soli naktī nes mani pretī „Igaļiem””, bērniņas rītausmai, mīļajiem cilvēkiem. Rīta krēslā klauvēju pie mazā namiņa rūs. Tālāko aprakstīt nav iespējams. Kūp petrolejas lampa. Realitāte? Jaucas neticība ar neticību. Tātad tiešām! Mīļā vecenīte glauda man galvu un vienā laidā atkāto: „Es tok, Arit, tev sagaidij...” Suķim nekavējoties tiek apgriezts snorkšs, priekšā tiek celts labākais, un visi mudina: „Ed tok, Arit, kārtig! Kā es mielodamies neaizgāju „ar to Dieviņu”, nezinu. Tas varēja viegli notikt. Tiku cauri ar viegliem pārskrējieniem uz „būdiņu”. Apstaigāju visas bērniņas takas. Viss it kā sarucis mazāks, bet tikpat tuvs. Mans dīķis, mana kreimeņu birzs. Arī kļavas un melnalkšņi tie paši, tikai cilvēki..... Daudzu vairs nav, un daudzi nekad neatgriezīsies. Uzpeldējuši vairāki jauni ar medaļām un atbrīvotāju pašapziņu. Nākamie zemes saimnieki, kas guļ budžu istabās uz aizlienētām graudu kaudzēm virsū uzmostiem kažokiem un nokurina senās zedeņu sētas. Par viņiem vietējie vīpsnā. Līdz 1949. gada pavasarim vēl labs brītiņš. Dažas dienas pacienojos un drāžos atpakaļ uz Rīgu. [...]”

- **1948. gads. Ipiķu hronika.**

- „Atkal braucu uz saviem „Igaļiem”. Dibinājās kolhozi. Bija baigi. Atsavināja lopiņus, inventāru. „Mucenieku” saimniece savu mīlo desmit raibaļu dēļ sajuka prātā. Sākās jauna, „laimīga un gaiša” dzīve ar sešām kapeikām par izstrādes dienu un plānu graudu maišeli rudenī. Uzvaras maršu uzsāka sīkie alkšņi, raudāja mūsu zeme. [...]»

Ipiķu kolhozi

Ipiķu pagasta Ipiķu ciema kolhozs

«Sociālisma ceļš»
1949 -1950
45. fonds

Ipiķu pagasts
Ipiķu ciema kolhozs
«Staļina vārdā nosauktais»
1948 -1957
377. fonds pievieno

Ipiķu pagasta
Mežgaļu ciema kolhozs
«Spars»
«1949 -1950
45. fonds

Ipiķu ciema
Kolhozs «Spars»
1957 -1961
35.fonds

Ipiķu ciema
kolhozs , no
1992.g. paju
sabiedrība
«Rosme»
1957 -1995
667.fonds

1. Ipiķu pagasta lauksaimniecības arteļa «Staļina vārdā nosauktā» dibināšanas sēdes protokols 1948.g. 21.XI. LVA VAZVA, 63.fonds, 1.apraksts, 217.lieta.
2. Ipiķu pagasta lauksaimniecības arteļa «Spars» dibināšanas protokols 1949.g. 27.II. - LNA VAZVA, 63.fonds, 1.apraksts, 214.lieta
3. Ipiķu pagasta lauksaimniecības arteļa «Sociālisma ceļš» dibināšanas sēdes protokols 1949.g. 6.IV. LVA VAZVA, 63.fonds, 1.apraksts, 213.lieta

Agrāk Ipiķu ciems ir bijis Veckaistes pagasts Igaunijā. Šī pagasta dēļ bieži vien izcēlušies dažādi strīdi.

- Tagadējā ēkā buržuāziskās Latvijas laikā ir bijusi pagasta valde. Ar 1940. gadu darbu šeit sāk pagasta izpildu komiteja Ādama Pogas vadībā, pēc tam darbu vada Ernests Lāns.
- 1944. gadā nodibinās divi ciemi – Mežgaļu un Ipiķu ciems, kuru priekšgalā ir tautas izvirzīti pārstāvji: Mežgaļu ciemā Paeglis, Ipiķu ciemā Bērziņš Jēkabs.
- 1950. gadā ciemus apvieno, izveidojot Ipiķu ciemu.
- No 1963. gada par Ipiķu ciema izpildu komitejas priekšsēdētāju strādā Milda Šica. Ipiķu ciema padome ik gadus pilnveido jaunās sadzīves tradīcijas.

Šics Tenis, kādreizējais kolhoza „Rosme” kolhoznieks, 1969.

Bērnības svētki kolhozā «Rosme», domājams 1954. gada vasarā. VINM Inv. Nr. 31.193

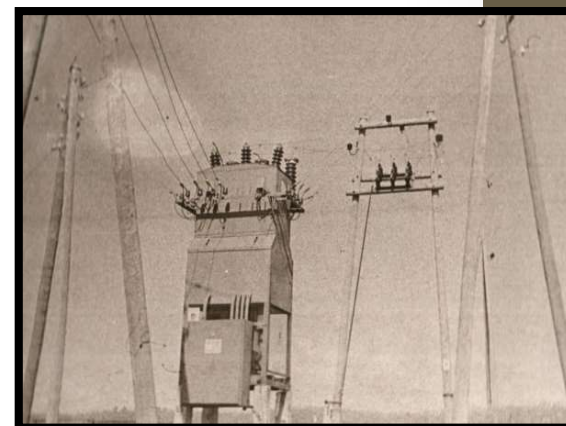

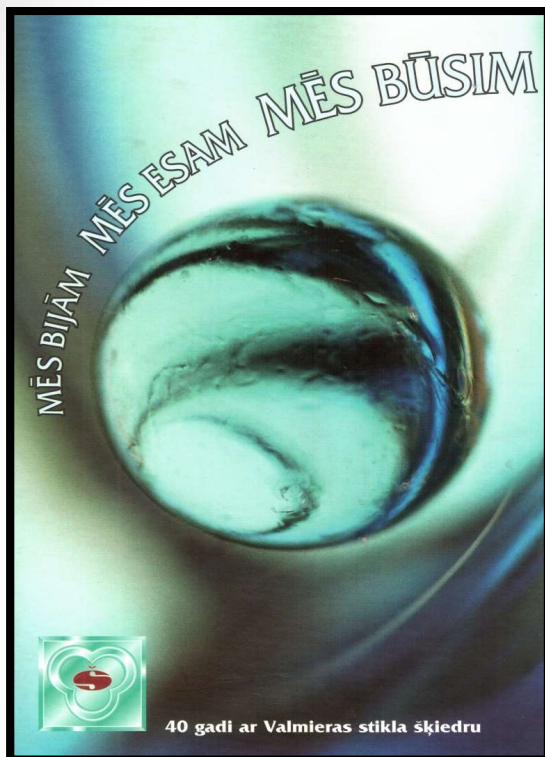
Kolhoza «Rosme» bērnodārza audzēkņi ar darbiniecēm 1954. gada maijā. Kolhoza pārziņā esošais bērnodārzs bija atvērts kā pirmais Valmieras lauku rajonā. *VINM Inv. Nr. 31.189*

Rūjienas pienotavas Ipiķu piena savāktuve – agrākā krejotava
(līdz 1977.g.). Ēka celta 1939.g. Foto 1960.to g. sāk. *VNMInv.Nr.30.515*

- Ipiķu astoņgadīgās skolas A. Gaidara pionieru vienības pārgājiens „Iepazīsim dzimto novadu”, veltīts V. I. Ļeņina 100. gadu atcerei. 1970.g. 28. aprīlī. Kolhozs „Rosme” atrodas Latvijas PSR Valmieras rajonā, Ipiķu ciemā. Kolhozs „Rosme” robežojās ar Igaunijas PSR Vilandes rajonu, kolhozu „Gaisma” un padomju saimniecību „Ramata”. Izraksti no albuma, VINM Inv. Nr. Nr. 22.668
- **1948.g. 21. novembrī Ipiķu ciemā nodibinās pirmais kolhozs „Staļins”.**
- **1949.g. 27. februārī nodibinās Ipiķu ciemā otrais kolhozs „Spars”.**
- **1949.g. 5. aprīlī nodibinās trešais kolhozs „Sociālisma ceļš”.**
- **1950.g. visus kolhozus apvieno kolhozā „Staļins”.**
- **1957.g. kolhozu „Staļins” sadala kolhozos: „Spars” un „Rosme”.**
- **1961.g. noorganizē vienu kolhozu „Rosme”.**
- **1968.g. kolhozam „Rosme” pievieno daļu no kolhoza „Jaunais arājs”. kopējā zemes platība 3185 ha, tai skaitā aramzeme 1635 ha, meliorētas platības 643, 1969.gadā meliorēti 294 ha. 1961. gadā uzsāk kolhoza elektrifikāciju.**
- Celtniecība
- 1959.g. uzcelta cūku ferma „Jaunmarguži”, 1963.g. uzcelta mehāniskā darbnīca.
- 1966.g. uzcelta liellopu ferma „Nuķi” 100 vietām, kapitāli izremontētas fermas „Pontes”, „Laņģi” 100 vietām katrā, uzcelta dzīvojamā māja „Nuķi” ar 8 dzīvokļiem.
- 1967.g. uzcelta jaunlopu ferma „Lejasigaļi” ar 200 vietām, 1967.g. uzcelta lopbarības noliktava.
- 1968.g. uzcelta klēts un kalte, 1968.g. kapitāli atremontēja „Nuķi”, ierīkots medpunkts un zobārstniecības kabinets.
- 1969.g. uzsākta 18 dzīvokļu dzīvojamās mājas celtniecība.
- Visās slaucamo govju fermās ierīkota mehāniskā slaukšana un dzirdīšana.
- Ipiķu ciemā no 1953. gada uzceltas 10 individuālās dzīvojamās mājas. Daudz kolhoznieki atremontējuši individuālās dzīvojamās mājas.

Rakstu krājums. Mēs bijām, mēs esam, mēs būsim. 40 gadi ar Valmieras stikla šķiedru – Valmiera, 2003. Sk. Vilnis Miodle. Darbs šefības kolhozos. 320.lpp.

Administrācijas darbinieki – atpūtas brīdī kolhozā «Rosme» 1971. gada vasarā. Vidū no kreisās, kadru daļas inspektore Ilga Zīriņa.

«**70. gadu** sākumā Valmieras rajona vadība konstatēja, ka kolhozos un sovhozos pavasara, vasaras un rudens lauku darbu laikā katastrofāli trūkst strādātāju, tāpēc rūpniecības uzņēmumiem un iestādēm iedalīja tā saucamos šefības kolhozus. Valmieras stikla šķiedras rūpnīca – skaitījāmi šefi kolhozam „Rosme” Ipiķu ciemā, ap 70 kilometru no Valmieras. Mūsu rūpnīcā bija darbu atraduši daudzi bijušie laucinieki, tai skaitā traktoristu, kombainieru, fermu mehanizatoru u.t.t. Protams, šo profesiju strādnieku laukos trūka, tāpēc no pavasara līdz vēlam rudenim katrā šefības kolhozā strādāja vairāki rūpnīcas strādnieki, kuriem bija lauku mehanizatoru specialitāte.

Pavasārī bija jālasa arī akmeņi no apsētajiem laukiem, lai tos varētu apstrādāt ar kombainiem. Tā akmeņus lasīt uz abiem kolhoziem brauca 10 līdz 15 talcinieku dienā. Sākot no maija beigām, lopbarības biešu un kacenkāpostu ravēšanā sūtījām uz katru kolhozu 20 līdz 40 talcinieku, arī mūsu strādnieku bērnus, kuriem bija beigušās mācības skolās un kuri vēlējās kaut ko nopelnīt. Dažreiz bērnu salasījās tik daudz, ka brauca līdzī tikai daži pieaugušie. Tā bērnus radināja pie darba, un gan kolhozu vadība, gan bērni ar darbu un samaksu bija apmierināti. Jūnija otrajā pusē siena sagatavošanā galvenokārt bija nepieciešams vīriešu darbaspēks, jo presētā siena ķīpas vajadzēja savest un sakraut šķūņos. Un tad sākās lielie rudens darbi: kartupeļu lasīšana no laukiem, kurus nevarēja novākt ar kombainu, linu un lopbarības biešu novākšana. Bija gadi, kad biešu novākšana ievilkās līdz pat salam. Traktoristi un kombainieri katrā šefības kolhozā strādāja līdz trim mēnešiem gadā. Tā kā „Rosme” atradās ap 70 kilometru no Valmieras, talcinieki brauca rudens darbos uz veselu nedēļu, ar nakšņošanu.»

Liesma

Nr. 151 (8811)

TRESDIEN, 1991. GADA 25. SEPTEBRĪ

ABONĒŠANAS MAKSA MĒNESĪ 1,25 RBL, MAZUMTIRDZNIECĪBĀ 30 KAP.

ARĪ LATVIJAS VIZĪTKARTE

E. JURKĀNA foto

Īpiķi Rūjienas galā ir pēdējā apdzīvotā vieta pirms Latvijas valsts robežas ar Igauniju. Cauri ciemam ved galvenais ceļš uz vienmēr tik dievinātajām igauņu mazmiestīgu piparbodītēm, kur

pacietīgāks latviešu bālelīnā vienmēr varēja izlūgties fleku desas lupki. Gluži tāpat kaimiņi ceļo pie mums, izjutot patīkamas trīsas Rūjienas, Mazsalacas un Valmieras veikalu tiešā tuvumā. Tā

nu Īpiķi pilnīgi oficiāli kļūvuši par starptautiskas maģistrāles mezgla punktu.

Protams, par piecvaigžņu moteli, restorānu un citām servisa dižbūvēm Īpiķiešiem Latvijas Republikas pierobe-

ža vēl sagrūt pārargri, bet savi patikami vaibsti ciema seja drīzumā parādīsies. Par to gādā Valmieras SCO Rūjienas iecirkņa celtnieki. Blakus krustojumam, kur ceļš pagriežas uz Meizakilu, top izskatīgs sabiedriskās lietošanas ēku komplekss. Pirmajā kārtā vēl šogad tiks nodota ēdnīca un veikals, bet kārtori un konferenču zāli gatavu varēs skatīt citu gad.

Pārmiju dažus teikumus ar objekta saimnieku — brigadieru Dzintaru Šķiņķi. Viņš pašlaik iekļāva vienā no palīgtelpām betona grīdu. Jaunbūvē strādājot sešatā — četri SCO viri un divi alternatīvā dienesta puīši. Ar materiāliem pagaidām varot iztikt. Protams, viena otra ķibeļu sanākot. Kaut vai ar tām pašām plātnēm, veikala tirdzniecības telpas zālei sliktās kvalitātes dēļ nu tādas gan nevarējuši likt. Kad kompleksa pirmo kārtu nodos ekspluatācijā? Vai kā pa vecam — uz «svētkiem»? Brigadieris nopietni solīja Īpiķiešiem jurgus jau oktobrī, tēkšdarbi gandrīz pabeigti, vēl jāsakopj ārpusē — jāizveido celiņi un zālājs.

Īpiķi atrodas liela ceļa malā. Drīz, pavisam drīz caurbraucēji un pašmāju cilvēki te vērš jaunā veikala un ēdnīcas durvis. Tā būs tāda neliela, simpātiska Latvijas vizītkarte.

G. VIKSNA

LAIKKRAKSTU

Liesma

1992. GADAM VAR PASOTĪT VISAS SAKARU NODAĻAS.

ABONĒŠANAS MAKSA:

1 mēnesim — 2,22 rubļi, pasta piegāde — 1,10 rubļi;

3 mēnešiem — 6,60 rubļi, pasta piegāde — 3,30 rubļi;

6 mēnešiem — 13,32 rubļi, pasta piegāde — 6,60 rubļi.

Gadam — 26,64 rubļi, pasta piegāde — 13,20 rubļi.

Laikraksts iznāk četras reizes nedēļā.

Varbūt darba kolektīvi var palīdzēt pensionāriem to iegādāties?

RAJONA PADOMES PREZIDIJĀ

LR Augstākajai Padomei ieteikts apstiprināt par zemessargu rajona bataljona komandieri Hariju Gacki.

Izveidota iesaukšanas komisija, kā arī valsts dienestam pakļauto personu ārstu komisija.

Vairākiem jaunajiem zemiekiem piešķirts bezprocentu aizdevums.

Šamība veidot brokeru kantori.

Tika runāts par vairāku uzņēmumu turpmāko statusu. Par valsts uzņēmumu kļuvis otrreizējo melno metālu piegādes celis, kas turpmāk nodarbošies ar lūznu sagādi. Valsts uzņēmuma statusu ieteikts piešķirt arī Mazsalacas tekstilfabrikai.

Jānis Muncis

Ievērojamais latviešu teātra darbinieks Jānis Muncis, dzimis 1886. gada 16. jūlijā toreizējā Ternejas pagasta *Reņģēs*, kalpu Kārļa un Ievas ģimenē. Ar neparastu neatlaidību lauzis savu dzīves ceļu. Mācījies Rīgas pilsētas mākslas skolā, bet 1910. gadā uzsāka dekoratora gaitas Jaunajā Rīgas teātrī pie Jāņa Kugas. Jau pēc diviem gadiem viņš darbojās par patstāvīgo dekoratoru Interteātrī un latviešu operā. I Pasaules kara laikā Muncis strādāja Maskavas Dailes teātrī un vēlāk Pēterburgas Marijas teātrī pie paša Meierholda.

Latvijā Muncis atgriezās 1920.g. un pēc īslaicīgām karavīra gaitām atbrīvošanas cīņās piedalījās Dailes teātra nodibināšanā. Viņš darbojās tur par dekoratoru, režisoru, dramaturgu un teorētiķi, reizē mācoties arī Latvijas mākslas akadēmijā.

1926.g. viņš beidza profesora Tilberga figurālo meistardarbnīcu ar vēsturisku gleznu «Pili ceļ». Sešu gadu laikā viņš inscenēja daudzas Raiņa, Aspazijas, Meterlinka un citu rakstnieku lugas.

1926. gadā Muncis aizbrauca uz ASV, kur dzīvoja un strādāja Holivudā. Labi pazīstamajā Pasadenas teātrī viņš veica vairākus inscenējumus. Līdztekus viņš studēja filozofiju Kalifornijas koledžā, iegūdamas bakalaura grādu 1932.gadā. 1932. gadā Muncis atkal atgriezās Latvijā un strādāt Dailes un Nacionālajā teātrī.

„Atpūta” Nr. 505., 1934.g. 06.07.

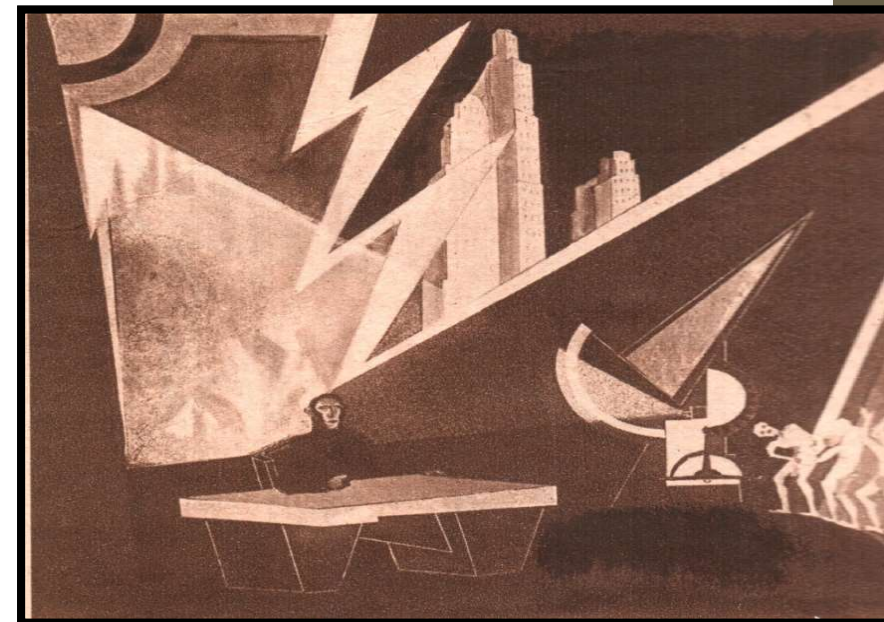
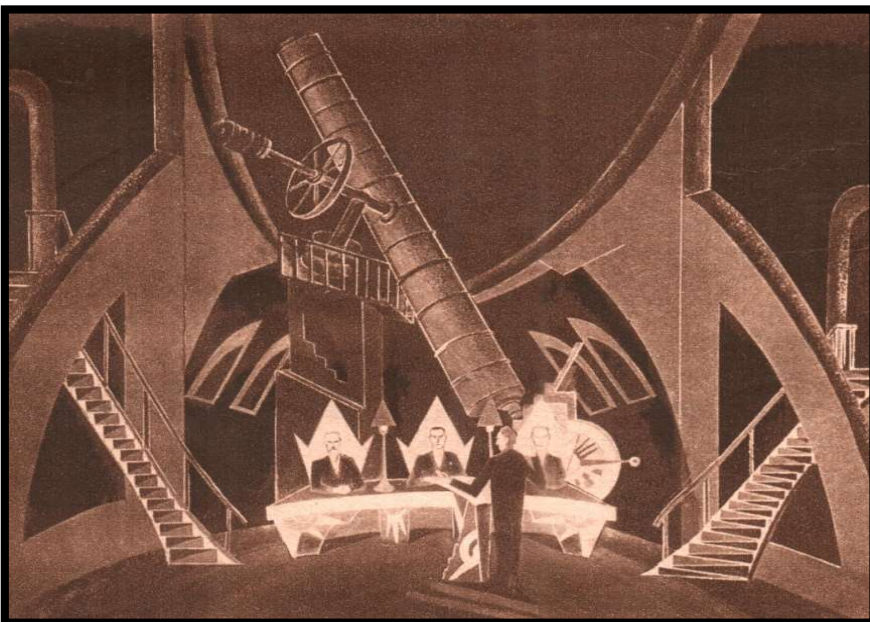

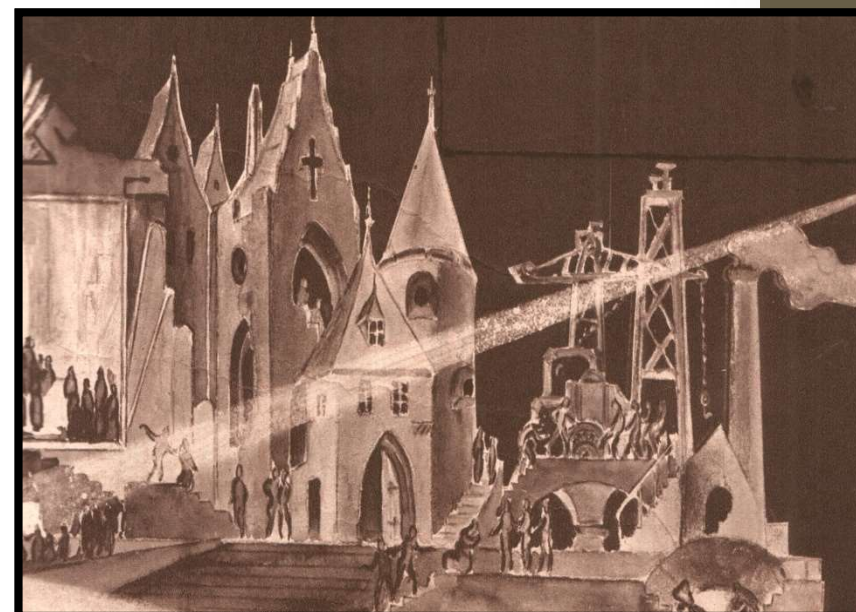
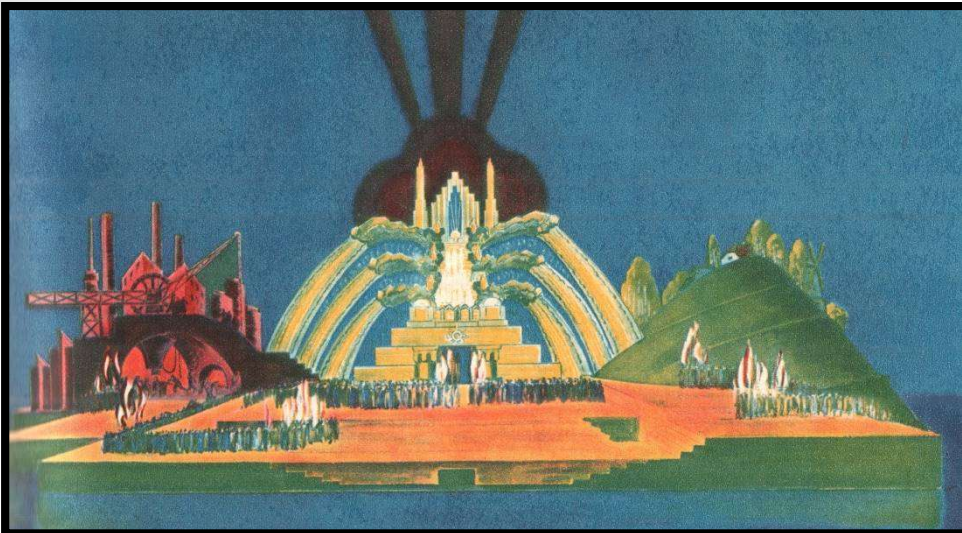
J. Munča dekorācijas mets „Ligatūrai” Dailes teātrī. Režisors Eduards Smilģis.

J. Munča dekorācijas mets „Aladina burvju lampai” Dailes teātrī. Režisors Eduards Smilģis.

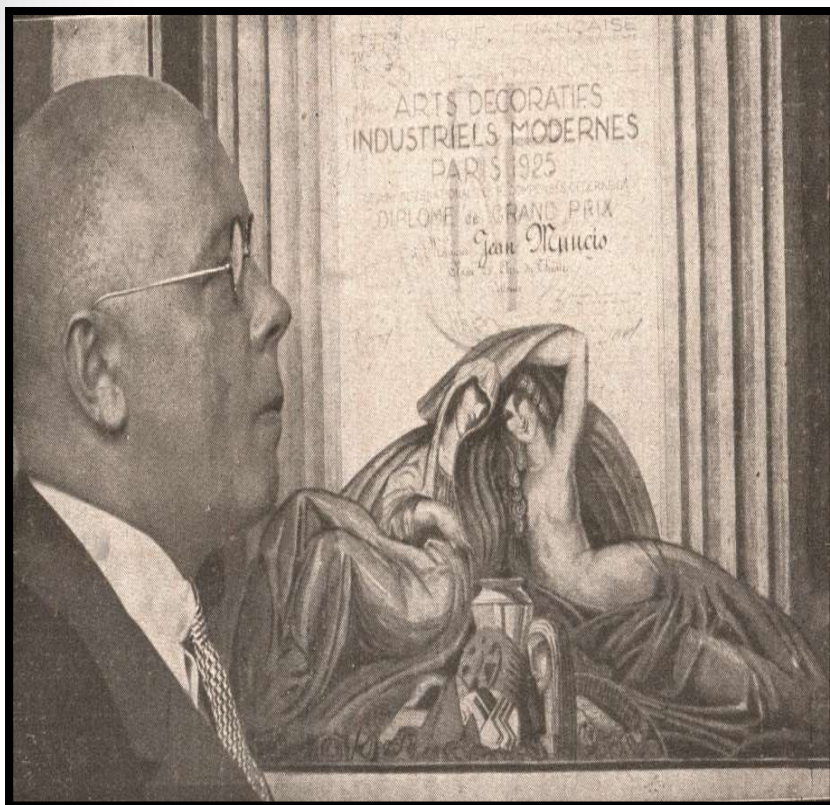

Latviešu teātra dekoratora Jāņa Munča dekorācijas viņa laikmetīgai tragēdijai „Cilvēks un viņa dvēsele”. Abi meti nosūtīti Ņujorkas starptautiskai dekoratīvās mākslas izstādei. - Cilvēks savā birojā // Observatorijā. *Skices publicētas žurnālā „Atpūta”, Nr. 470., 1933.g. 03. 11.*

Lieluzvedums *Atdzimšanas dziesma* ar dramaturga Roberta Krodera tekstu Rīgā uz milzu skatuves Vienības laukumā – Jāņa Munča skatuves iekārtojums tautas likteņu spēlei, ko izrādīja 1934. gada 22. jūlijā, Rīgā, Esplanādē. „Atpūta” Nr. 505., 1934.g. 06.07.

Jānis Muncis Ternejas pagasts 1886 – 1955 Holivuda)

Dekorators Jānis Muncis iepozē ar viņam piešķirto *Grand Prix* diplomu starptautiskajā dekoratīvo mākslu izstādē Parīzē 1925. gadā.

No 1934. līdz 1937. gadam inscenē daudzus lielus uzvedumus, kuros piedalījās Nacionālā un Dailes teātra aktieri, Latvijas Nacionālās operas balets, apvienotie kori, aizsargi un karavīri.: *Atdzimšanas dziesmu* ar R. Krodera tekstu 1934. gadā Rīgā uz milzu skatuves Vienības laukumā un *Tev mūžam dzīvot, Latvija* ar V. Plūdoņa un L. Breikša tekstu 1936. gadā uz peldošas skatuves Daugavā pretim Rīgas pilij, 1935. g. Koknesē *Apjumības* ar E. Brastiņa tekstu, un 1936. g. Rēzeknē pļaujas svētkos *Svētā zeme* ar A. Sprūdža tekstu, 1937. gadā Jelgavā A. Grīna *Zemgales atmoda*.

Muncis darbojās arī kā mākslas referents Sabiedrisko lietu ministrijā. Latvijas brīvvalsts laikā viņš piedalījies daudzās starptautiskās dekoratīvās mākslas izstādēs, saņemdam 1925. g. *Grand Prix*, un 1937. g, arī Parīzē, zelta medaļu un goda diplomu.

1944. gadā atstāj Latviju, dzīvo Bavārijā, bija mācību spēks UNRRA universitātē Minhenē un Tautas augstskolā Augsburgā. Te viņš inscenēja arī Raiņa lugu *Daugava*.

Uz ASV izceļoja 1949. gadā, apmeties Holivudā, taču cerētā darba vietā kādā no filmu studijām jāizlīdzas ar lekcijām Pasadenas teātra skolā. Savu iztiku viņš pelnīja kā telpu dekorators.

J. Muncis mira 1955. gada 7. februārī, stādīdams puķes savā Holivudas mājas dārzā. Urnu ar viņa pelniem novietoja Holivudas kapsētā, kur atdusas daudzi slaveni aktieri, teātra un filmu darbinieki» *Alberings L., Līcis E. Rūjiņa, 1978. - 255.-257.lpp.*

Diplomāts no Ipiķiem

Pazīstamais diplomāts, valsts un sabiedriskais darbinieks Kārlis Reinholds Zariņš dzimis 1879.g. 4. decembrī Ipiķos - toreizējā pagasta igauņu daļā Plāteros. Tēvs Ādams Zariņš, lauksaimnieks, māte – Sapa Zariņa, dzimusi Dimze.

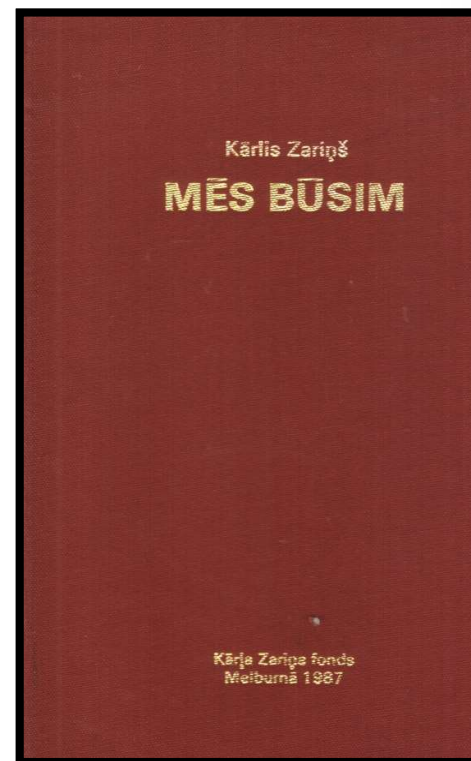
Skolas gaitas uzsāk Naukšēnos, tad mācās Kārļa Liepiņa privātskolā Rūjienā un draudzes skolu. Kopš 1899. gada dzīvo Pēterburgā, turpinot izglītību tirdzniecības zinātņu kursos un krievu profesoru rīkotos lekciju ciklos. I. Pasaules kara laikā aktīvi darbojās Latviešu bēgļu centrālkomitejā. 1918. gadā un pēc neatkarīgās Latvijas valsts nodibināšanas - Tautas padomes loceklis. Diplomātiskā dienestā kā delegāts Parīzes miera konferencē, no 1919. gada pavasara bija lietvedis Stokholmā, no tā paša gada rudens līdz 1923. gadam – sūtnis Somijā, pēc tam sūtnis Skandināvijas valstīs (1923-1930), Igaunijā (1930-1931) un ārlietu ministrs (1931-1933).

No 1933. gada līdz mūža galam – Latvijas sūtnis Lielbritānijā. 1940.g., īsi pirms padomju karaspēka iebrukuma, Latvijas valdība izdeva Zariņam ārkārtējas pilnvaras valsts interešu aizstāvēšanai ārzemēs. Pēc kara 2 iespiedumos iznāca viņa nelielā atmiņu grāmata Par Latvijas tapšanu (1945. un 1962.). Zariņš mira 1963. gada 29. aprīlī.

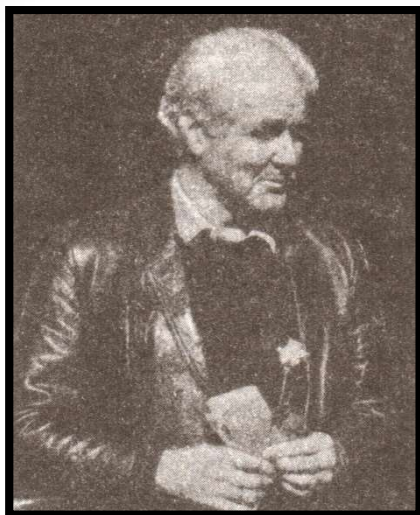
Lai gan lielāko mūža daļu pavadījis ārpus dzimtenes, paziņu vidū Zariņš pats mēdza jautri dēvēties par «vecu Ipiķu Kārli». *Alberings L., Līcis E. Rūjiena, 1978. - 272.-273.lpp.*

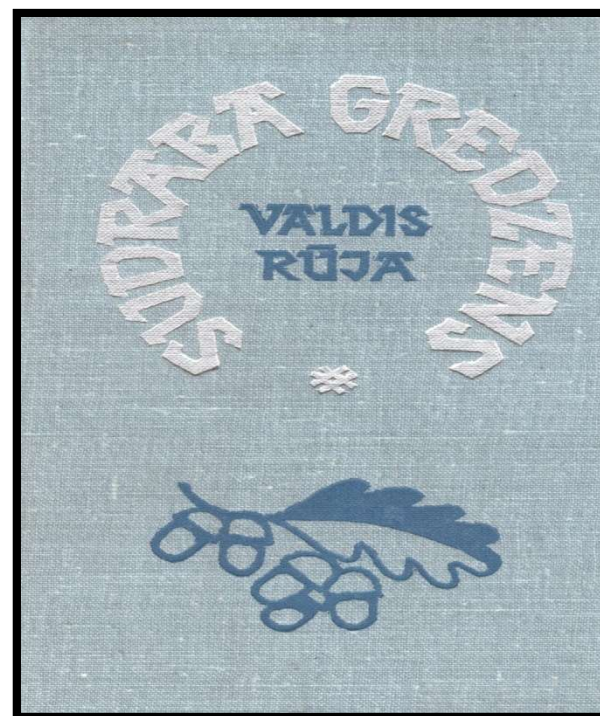
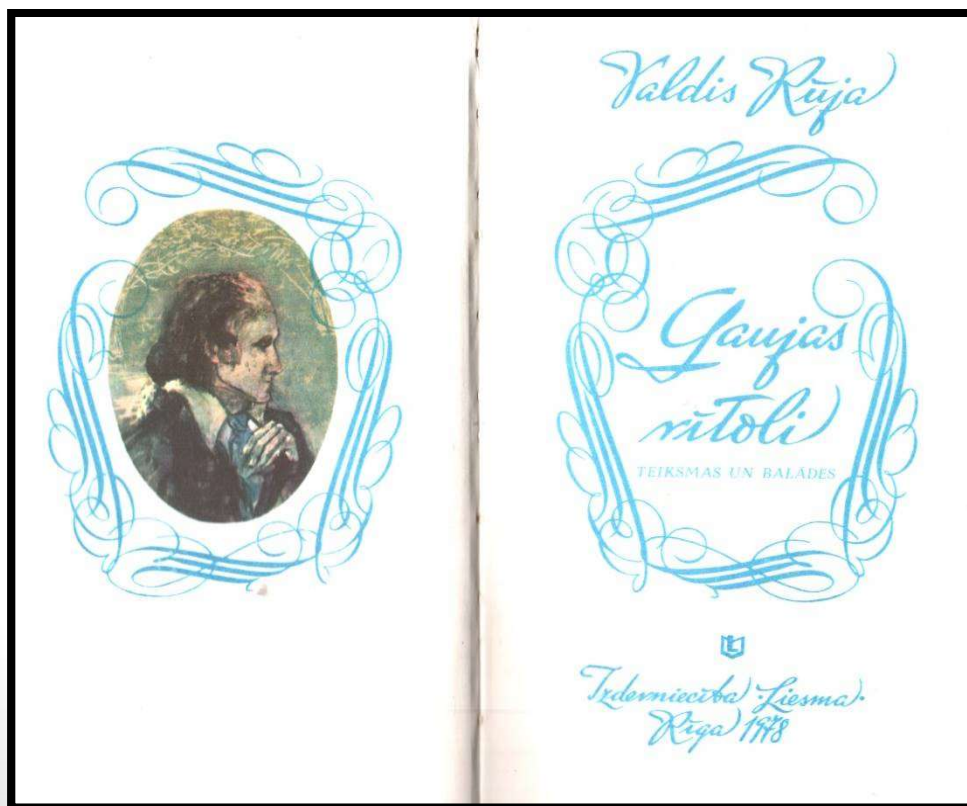
K. Zariņš (1879. Ipiķos – 1963. Londonā)

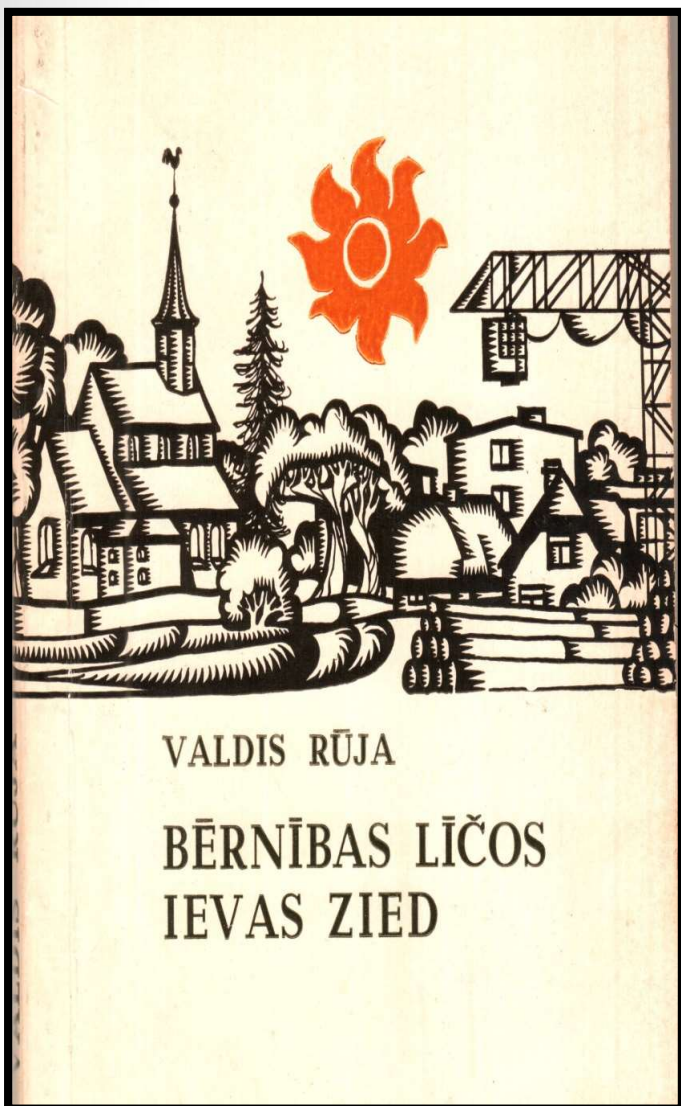
K. Zariņš. Mēs būsim. Runas un raksti (1947-1963). Izdevis K. Zariņa fonds, Melburnā, 1987.

Rūja Valdis, īstajā vārdā Valdis Kriķis, dzimis 1928.g. 9.l. Rūjienā) – dzejnieks. Vairāku dzeju krājumu autors. Īpaša vieta Rūjas daiļradē atvēlēta latviešu strēlnieku tēmai. Grāmata «Strēlnieku zeme» (1982.) veidota kā dzejas un prozas, foto un dokumentu mozaīka. Aprakstu grāmata «Ceļš uz leģendu» (1971.), «Bērnības līčos ievas zied» (1973.), «Dzērvēnes sniegā» (1974.), «Zilākalna ceriņi»(1980), «Kur esi mana Beverīna?»(1987.) dominē atmiņas un tēlojumi par dzimto Tālavas novadu. Izdotas dzejas izlases «Gaujas vītoli»(1978.), «Savi puikas»(1983.)

Valdis Rūja. Sudraba gredzens.
Reportāžas, tēlojumi, skices. – Rīga, 1977.

Valdis Rūja. Bērnības līčos ievas zied.
Rūjienas reportāžas – Rīga: Liesma, 1973.

Par pirmajām darba gaitām Ķirbeļu *Surmās*: un par pirmo, trauslo jaunības mīlestību, blondo Milvi, kas vēlāk pēc II. pasaules kara – jau kolhozu laikā kļuva par agronomi, kas „saviem novadniekiem latviešiem un igauņiem mācīja aizart senās ežas, norakt staigno Tītas purva ezeru....

Kā tulkot vārdu „Surmas”?

Tas ir grūti pārtulkojams. Vārdiem dažkārt ir vairākas nozīmes, un, tāpat kā likteņi, tās gadu gaitā mainās. Ilgi šajā nīkulīgajā purva salā ar neauglīgo smiltāju, trūkumu un slimībām, kas kāpa no muklāja, kā mācēdamas plēsās sīkstās igauņu dzimtas. Iebūvieši mājas zīmīgi nosauca par „Nāvēm”, igauņiski – „Surmas”. Lauku griežos tās gājušas bojā ar saviem salmu jumtiem un tikumiem. Otrs šī vārda tulkojums, kas, tagad licies, piemērotāks un iepatiesies jaunajiem saimniekiem, ir „Suurmaa”- Lielā zeme. Un tā patiešām kļuvusi lielā.

Ķiršu sulas malks

Reiz, kādā no ciemošanās reizēm dzejnieks juties nelāgi un brālis piedāvājis aizvest „pie slavenās brīnumdakteres Ipiķos” – „Nemaz nemet ar roku! Visām kaitēm ir zāles. Tikai jāprot atrast...Tā ir visa burvestība.»

Pie drogu vācējas Malvas neaizbraucām, bet pie māsas turpat kaimiņos gan iegriezīsimies. Jāpaskatās taču, kā dzīvo kolhoza pastniece Lillija Siliņa nostūrī, kur nostrādāju par puspuisi vai kā tolaik teica, izpalīgu. Un jaunības takas vilktin velk. [..]” VINM Inv. Nr. 26.304

Rakstnieks no Ipiķiem

DZIMIS NOVEMBRĪ

1904. gada 16. novembrī Ipiķu muižas pusgraudnieka Ādama un Edes Talču ģimenē kā devītais bērns piedzima puisēlis Ādolfs.

Ādolfs mācījās Ipiķu pagastskolā un vienu gadu arī Rūjienas tirdzniecības skolā. Mācības pārtrauca materiālo apstākļu dēļ. No 1921. līdz 1924. gadam strādnieks «Brāļu Moor» veikalā Rūjienā, tad dodas uz Rīgu, strādā gadījuma darbus un mācās Rīgas pilsētas amatnieku skolas - tehnikuma komercnodaļā. 1931. gadā beidzis arī Rīgas Tautas augstskolas literatūras un žurnālistikas studijas.

Pirmā publikācija stāsts «Vecā ķieģelnieka jubileja» laikrakstā «Sociāldemokrāts» 1928. gada maijā. Seko nostāstu un feļetonu krājums «Dumpīgā grāmata» (1930.). 1940. gadā Ā. Talcis uzņemts Rakstnieku savienībā, strādā Daugavpilī par laikraksta «Daugavas Vēstnesis» redaktoru.

Otrā pasaules kara laikā, cīnoties Sarkanās armijas pusē, kritis gūstā. Strādājis Priedaines kūdras purvā, vēlāk par laborantu Zemes bagātību pētīšanas institūtā. 1945.-1948.g. Rakstnieku biedrības sekretāra palīgs un vietnieks. 1949.-1950.g. žurnāla «Bērniņa» skolu daļas vadītājs. 1954.-1956.g. laikraksta «Cīņa» speciāлкоrespondents, 1956.-1965.g. LPSR Rakstnieku savienības valdes sekretārs.

No 1965. gada rakstnieks tiešais darbs bija saistīts ar Latvijas komitejas kultūras sakaru organizēšanu ar tautiešiem ārzemēs.

Rakstnieka prozas mantojumu pārstāv liels skaits stāstu, kā arī noveles un skices. Periodikā daudz aprakstu par dzīvi, recenzijas un kritiski apcerējumi par aktuāliem literatūras jautājumiem.

Mūža nogalē Ādolfs Talcis bija nolēmis «tā pa īstam ķerties pie memuāriem, bet spēka gados krātās atmiņas Ipiķos un Rūjienā palika nepateiktas. Novadniekiem solītais palika neuzrakstīts.. Rakstnieks nomira 1903. gada 14. decembrī Rīgā, apglabāts Raiņa kapos.» (*Rūjienas Vēstnesis*, 1994.g. 11.11., Nr.44., Landrāts J. Ādolfam Talcim -90)

Ādolfs Talcis (1904-1983)

Par Ipiķiem un Ķirbēniem varēsi uzzināt arī no šīm grāmatām

L. Alberings un Ed. Līcis

RŪJENA

KULTŪRVĒSTURISKS PĀRSKATS PAR RŪJENAS
PILSĒTU UN NOVADU

Redaktors
DR. ANDREJS JOHANSONS

ZIEMEĻLATVIA
JĀNIS ABUCIS
1978

Gunārs Ziema

RŪJENAS NOVADS

Daba Iedzīvotāji Vēsture Vietvārdi
Izloksnes vārdi Folklorā

Rūjienā, 1999.gadā

Ipiķu pagasts un mājvārdi

- Ipiķu pagastā no 1968. gadā uzskaitītām 76 mājām, - 1994. gadā bija saglabājušās 50 mājas jeb 60 %. Mājvārdi no Gunāra Ziemas grāmatas «Rūjienas novads» (Rūjiena, 1999.) 155. -157.lpp. :
- Ābelītes, 1968., mežsarga mājas, zem viena jumta ar «Kļaviņām», sagruvušas.
- Āboltiņi, 1994., bijušas «**Mazroces**».
- Ādzeme, 1968., uz «Laņģu» māju zemes mazmājiņa, kurā dzīvojis Adu (igauņu vīriešu vārds).
- Akmentiņi, 1968., 1994.
- Alekšmāja, 1968. **Amatnieki**, 1968., 1994.
- Andrežmājiņa, 1968., uz «Sasmaču» zemes mazmājiņa, kurā dzīvojis Andrejs. **Apiņi**, 1968., bija «**Vecmīšļi**», palika neapdzīvota, nodega.
- Aploki, 1968., 1994.
- Arķis, 1811., - Arkelane, 1826. – Arkilane, 1834. Arkilane, 1922., Arķis, 1927., 1968., 1994.
- Ārslauznis, 1922. , 1927., 1968., palika neapdzīvota, sagruva.
- Ārzilpauši, tagad «**Birznieki**».
- Asītes, tagad «**Apsītes**», 1927., 1994.
- Auļi, 1782., 1850., 1857., 1922., 1968., pussagruvusi, bez saimnieka.
- Auziņi, 1811. – **Rikandi**, 1826. – Rikaiņi, 1834. – Rikandi, 1922., 1927., 1968. – «Auziņi», palika bez saimnieka, sagruva, meliorācijā nolīdzināja.
- Avotiņi, 1922., palika bez saimnieka, sagruva.
- Bangas, 1968. **Bērziņi**, 1968., 1994.
- Bērzkalni, 1922., 1927., 1968, palika neapdzīvota, nodega. Agrāk saukusies «**Sobulis**».
- Bezdelīgas, 1811., 1826, 1834., 1922., 1968., neapdzīvota.
- Birka, Vipulmuiža, 1927., tagad «**Kalniņi**», 1994.
- Birzgaļi, 1968., 1994.
- Bomikas, 1968., 1994. nosauktas pēc īpašnieka uzvārda.

- **Brindas**, 1811. – Brinde , 1826., 1834., 1927., 1968, 1994. , igaunī saucot «Rinna talu rinn – krūtis, rinne – fronte, talu – mājas»
- **Brīvzemnieki**, palika neapdzīvota, nojauca.
- **Bulduri**, 1782. – Bulder, 1850. – Buldur, 1857. – Bulder, 1922. – Bulduri, tagad Igaunijā.
- **Burtnieki**, 1994.
- **Busmanis**, 1811., - Pusman, 1826., 1834., 1922., 1968., pussagruvis (1994.)
- **Celmiņš**, 1922., 1968., senāk «Sobrik», pussagruvušas, mantinieki atgriezušies (1994.) **Ceļinieki**, 1968., īpašnieks pārdeva nojaukšanai.
- **Ceriņi**, 1968, 1994. **Čūkstis**, 1968.
- **Dārznieki**, 1968., 1994.
- **Dravnieki**, 1968., īpašnieki represēti, mājas nodega.
- **Dundurmuiža**, 1968., māja uz «Sutu» zemes.
- **Dzintari**, 1968., 1994. **Dzirnavas**, 1968., 1994. **Eglītes**, 1968., 1994.
- **Enģelkalns**, 1968., jaunsaimniecība, uzcelta vietā ar šādu nosaukumu.
- **Ermsāri** (19. gs. sākums), tagad «Rijas».
- **Galdnieki**, 1968., 1994.
- **Garlīdumi**, 1822., 1968., palika bez saimnieka, sagruva.
- **Grāvnieki**, 1994.
- **Grietas mislis** – 1968., daļa no «Mīšļu» zemes, «Grietas» daļā bijušās ēkas pamati.
- **Ielejas**, 1968., 1994.
- **Ieviņas**, 1968., 1994., daudz ievu krūmu.
- **Ievlīči**, 1968., sagruvuši.
- **Igaļi**, 1811. – Iggali, 1826., 1834., 1922., tagad ir tikai «Lejasigaļi».
- **Ilmetes**, 1450., 1922., 1942., tagad nezin, nav .
- **Ipiķkrogs**, bijušais tautas nams.

- **Jaunbusmanis**, 1927., sagruva, meliorācijā nojauca.
- **Jaunkabuļi**, 1987., 1994. **Jaunmarguži**, 19688., 1994.
- **Jaunmīslis**, 1927., sagruvusi.
- **Jaunroči**, 1927., tagad «Jaunmarguži».
- **Jauntāllīdumi**, bijušie «Kūtszemnieki», 1968.,
īpašnieki atstāja, nojaukti. **Jaunvidi**, 1930., 1994.
- **Jaunzemji**, 1968., īpašnieks atstāja, sagruvuši.
- **Kaiba** (nav zināms). **Kaktiņš**, 1968.
- **Kaķi**, 1968., īpašniekus izveda, sagruvuši. **Kalēji**, 1994.
- **Kalnaroči**, 1927., īpašnieki pārdeva, nojauktas.
- **Kalnigāļi**, 1968., 1994.
- **Kalniņi**, 1968., 1994., agrāk «Birka». **Kalnlaņģis**, 1968.
- **Kalnlēsi**, 1968., sagruvušas. «Kalnpontes», 1968., 1994.,
senāk «Putnikponte».
- **Kamāļi**, 1811., 1826., 1834., 1922., 1927., 1968.,
sagruvušas, igauniski «kamal – riekšava».
- **Kampmanis**, 1782. Kumpman, 1850. Kumpmann,
1857. Kumpmanis, 1922. Kampmanis, Igaunijā
- **Kangru** (nav zināms). **Kārlīšmājiņa**, 1968., uz «sutu» zemes
dzīvoja Salja Kārlis, kas tirgojies ar baltmaizi un desām.
Igauniski «Sali – baltmaize».
- **Kasis**, Kassin, 1922., nav zināma. **Klaipiņi**, 1968., 1994.
- **Klētnieki**, 1968., 1994., saukta «Anšmitmājiņa» pēc cēlāja
uzvārda. **Kogulpētis**, 1927., 1968., nodega kara laikā.
- **Koka**, 1450., 1922., nav zināma.
- **Krastmalas**, 1968., 1994. **Kraujinas**, 1968., 1994.

Gunāra Ziema. «Rūjienas novads», 1999.

- **Krieviņi**, 1782. – Grewin, 1850. – Kreewin, 1857. – Kreewin, 1922. – Krieviņi, laikam Igaunijā.
- **Krogzeme**, 1968., bijušais Ķirbēnu Vecais krogs,
- **Krūmiņi**, 1968., 1994., saukta Kangurmāja, pēc uzvārda Kangars.
- **Krūži**, 1968., bez saimnieka, pussagruvusi.
- **Krūzlaņģi**, 1927., 1811. – Kruslangi, 1826. – Kruslang, 1834. – Kruslang, bez saimnieka, sagruvusi.
- **Kuksis**, 1782. – Kucksche, 1850. – Kuksch, 1857. – Kuksch, 1922. Kuksis, Kukše, Igaunijā.
- **Kūlēji**, 1968., 1994., ap māju bija vairākas rijas.
- **Kusse**, (nav zināms).
- **Kutijs**, 1782. – Seppa, 1850. – Kutti, 1857. – Kutti, 1927. – Kutijs, sagruva, pāri gāja meliorācija, Kūzemiki, tad «Kūtzemnieki», tagad «Jauntāllīdumi».
- **Ķespers**, tagad «Kalnroči».
- **Ķirbēni, Ķirbeļi**, 1922., 1927., 1968., 1994. , Tautas nams. «Ķīsišes», 1930., bez saimnieka, sagruva meliorācijā nolīdzināja.
- **Lācplēši**, 1968., 1994.
- **Lāne**, (nav zināms).
- **Laņģi**, 1811., 1826., 1834., 1922., 1968., 1994.
- **Lejasigali**, 1968., 1994.
- **Lejaslaņģi**, 1968., māja sagruvusi, palikusi kūts.
- **Lejaslūsēni**, 1968., īpašnieku izveda, dēls atgriezās, mājas atstāja, tās sagruva. Tagad (1994.g.) atgriežas īpašnieka mazdēls. Lejasmarguži, 1994.
- **Lejasponte**, 1927., 1968., senāk saukts «Janespont». Igauniski «jenes – zaķi». Īpašniekus izveda, mājas sagruva.
- **Lejasrocis**, 1927., 1968., īpašnieks repatriējās uz Vāciju. Dzīvoja nomnieks. Tagad nojauc.
- **Lejnieki**, 1968. Pussabrukusi.

- **Lienīšmājiņa**, 1968., «Lūsēnu» mežā bijusi mājiņa, kurā dzīvojusi Pogas Lienīte.
- **Liepas**, (nav zināms).
- **Lobiņi** (Lobbin), 1922., 1927., 1968., bez īpašnieka, nojaukta, meliorācijā nolīdzināta.
- **Lukstiņi**, 1922., 1927., 1968., 1994.
- **Lūriņi**, 1782. – Lurrin, 1850. – Luhrin, 1857. – Luhrin, 1922. Lūriņš.
- **Lūsēni**, Lisi, 1811., 1826., 1834., 1922. – Lūsēni. 1927., 1968. sagruvuši.
- **Malēji**, 1968., 1994.
- **Mangas**, 1927., 1968., 1994., tagad (1994.) – «Jaunmangas».
- **Marguži**, 1811. – Ullimarkus, 1826. – Ullimargus, 1834. – Ullimargus,, «Marguži», 1922., 1927., 1968., 1994.
- **Mārkoņi**, 1974., 1994.
- **Mauriņi**, 1968., 1994., saukta Meirēnmāja, saimnieks Meirēns.
- **Mazroči**, 1902., 1927., tagad Āboltiņi.
- **Melderīši**, Melderis, 1880., 1922., 1927., 1968., sagruvušas. Pie mājas uz upes bijušās dzirnavas. Meliorācijā nolīdzināts.
- **Mežamuiža**, 1922., 1927., 1968., tagad «Strēlnieki».
- **Mežvidi**, 1968., pussagruvušas. Senāk «Mežzilpauši». Ir īpašnieks (1994.)
- **Mīšļi**, Mieschla, 1811.g., Mieschle 1826.g., Miesla 1834.g., Mīšļi 1922.g. Sagruvusi.
- **Mollitas**, Molinge 1811.g., 1826., 1834., Mollitas 1922., 1968. Atstātas, sagruva, meliorācijā nolīdzināja. Igauniski «moll – sile, mulda».
- **Nabatsi**, (nav zināms). **Niedras**, 1968., 1994.
- **Nuķis**, Nucki 1811., 1826., 1927., 1934., 1968., 1994.
- **Ozoliņi**, 1927., pussagruvuši. **Ozolkalni**, 1994.
- **Paegļi**, 1994.
- **Perši**, 1922., pussagruvuši.
- **Pontes**, 1922., sagruvuši. Ponto 1811., 1826., 1834. **Tagad tajā vietā «Zeltiņi».**

- **Priedītes**, 1994.
- **Pumpuri**, 1994. Pūrēni, 1994
- **Purgaili**, Purgal 1782., Purgall 1850., 1857., Purgailis 1922., tagad Igaunijā.
- **Purkalniņi**, 1994.
- **Purklāvi**, 1922. tagad Igaunijā. **Purmaļi**, 1994.
- **Rāci**, Radzin 1782., Radzi 1850., Rahzi 1857., Rāci 1922., tagad Igaunijā.
- **Rāmuļi** (nav zināms).
- **Rijas**, Hormsar 1811., Ermsar 1826., 1834., Rijas 1922., 1927., 1968., 1994., sauktas arī par «Dzirnavām». Igaunī saukuši par «Tisi salu, tissi – pups, cicis, talu – mājas (kara laikā tikai sievieši mājās).
- Rijnieki, 1930., 1994.
- **Rikandi**, 1811., Rickain 1826., Rikandi, 1834., «Auziņi»1922.
- **Robežnieki**, 1994.
- **Rocis**, Rotsi 1811., Rotsche 1826., 1834. Roce jeb Rocis 1922., tagad «**Jaunmarguži**»1994.
- **Roose** (nav zināms). **Rotas**, 1994.
- **Rukuļi**, 1530., 1922., 1927., sagruvušas.
- **Rūnas**, Ruhne 1782., Ruhna 1857., Rūna 1922., tagad Igaunijā.
- **Sannas**, Sanna 1811, 1826., Sanna 1834., Sannas 1922., 1927., sagruvušas, meliorācijā nolīdzinātas
- **Sapraši**, Sapraži 1922., 1927., 1994. Vecie sagruva. To vietā uzcelti jauni.
- **Sāre**, (nav zināms).
- **Sāranči**, 1922., 1927., saimnieku atstāti, pussagruvuši.
- **Sasmači**, 1927. Ziņu nav.
- **Sējēji**, 1994. Seppa, (nav ziņu).
- **Silāres**, 1994.
- **Sobulis**, Sobrik 1922., «Bērzkalni»1968., «**Celmiņi**»1994.
- **Spārītes**, 1994. **Statiņi**, 1994.
- **Strēlnieki**, 1994, bija «Mežmuiža».

- **Surmas**, 1922., 1927., 1994. Igauniski «surm» - nāve,
 - **Sutti**, 1811., Sutte 1826., Sutte 1834., Suti 1922., 1927., 1994. Tagad «**Sutas**». Igauniski «sutt» - ogle.
 - **Tällidumi**, 1922., 1927., 1968., 1994.
 - **Tellas**, 1811., 1826., 1834., 1922., 1927. Sagruvušas.
 - **Tiltiņi**, 1922., 1927. Sagruvuši.
 - **Tītas**, (Tido, Tudo), 1922., 1927. Mājas nav, palicis šķūnis 1994.g.
 - **Turķis**, (nav ziņu). Vārpas, 1994.
 - **Vecbusmanis**, 1927., 1968., sagruva, meliorācija nolīdzināja.
 - **Vecmangas**, 1927., 1994.
 - **Vecmīšļi**, 1927. «Apiņi», sagruvuši.
 - **Vecmoiza**, (nav ziņu).
 - **Veiksis**, Muller 1782., Weske 1850., 1852., Veiksis 1922., 1927., 1968., sagruvis.
 - **Veldres**, 1968., 1994., ir divas «Veldres».
 - **Vidusgaļi**, 1968., 1994.
 - **Vihnaņi**, 1927, īpašnieki pārdeva nojaukšanai.
 - **Vingaļi**, Wingali 1811., Wingall 1826., Wingal 1834., Vingaļi 1922., 1927., 1968., 1994.
 - **Vipuļmuiža**, 1927., 1968., sagruvusi.
 - **Zaļenieki**, 1994. **Ziediņi**, 1994 **Ziemeļi**, 1994.
 - **Zilpauši**, Silpusch 1811., Sillpois 1826., Silpusch 1834., Zilpauši 1922., tagad «**Mežvidi**». (1994.)
-
- **1922. gadā J. Kauliņš pierakstījis 36 mājvārdus. 1968. gadā – 76 mājas. 1994. gadā no tām saglabājušās 40 mājas jeb 66 %. Klāt nākušas (1968 – 1994) 27 mājas (36 %).**

IEDZĪVOTĀJU SKAITS CIEMU PADOMĒS UN PILSĒTĀM
PAKLAUTAJĀS LAUKU TERITORIJĀS

	1970 15.I	1980 1.I	1985 1.I	1986 1.I	1987 1.I	1988 1.I	1989 12.I
Lauku iedzīvotāji	28358	25544	25441	25662	25884	26259	26198
tai skaitā ciemu padomēs:							
Bērzaines	817	650	572	604	604	634	634
Brengulī	1296	1179	1005	997	975	998	1021
Burtnieku	2366	2198	2010	1899	1906	1852	1836
Dikļu	1777	1335	1362	1354	1340	1307	1470
Ipiķu	546	468	425	430	425	428	419
Jeru	1402	1514	1509	1516	1527	1547	1568
Kauguru	1899	1477	1418	1470	1514	1492	1573
Kocēnu	3132	3317	3249	3220	3295	3245	3216
Ķoņu	1184	965	878	858	870	865	815
Lodes	587	480	497	537	566	539	553
Matīšu	1354	1091	1031	1054	1072	1068	1021
Naukšēnu	2000	1752	1862	1843	1870	1905	1802
Ramatas	827	638	619	623	597	627	636
Rencēnu	2054	1819	1782	1733	1783	1814	1779
Sēļu	626	495	496	522	529	567	585
Skarņkalnes	1026	771	742	790	816	849	857
Vaidavas	1154	1062	1090	1177	1200	1215	1172
Valmieras	1835	2332	2787	2929	2865	3129	3078
Vecātes	811	622	594	601	618	624	638
Vilpulkas	946	718	846	847	839	863	842
Mazsalacas pilsētai administratīvi pak- ļautā lauku teritorija	719	661	667	658	673	691	683

Iedzīvotāju skaits Ipiķos

1970 - 546

1980 – 468

1985 – 425

1986 – 430

1987 – 425

1988 – 428

1989 – 419

Valmieras rajons skaitļos (1980-1988) – Valmiera:
Valmieras rajona statistikas nodaļa, 1989. -135.lpp.

1994.g. izdotajā statistikas aprakstā «Valmieras rajons, pilsētas un pagasti»(Rīga,1994), lasāms, ka «Ipīķu pagasts atrodas pašā ziemeļu galā pie Latvijas robežas ar Igauniju – tā arī pagasta ziemeļu un austrumu mala. Dienviddaļā tas robežojas ar Vīlpulkas pagastu, rietumos – ar Ramatas pagastu.

Pagasta kopplatība 67,4 km (2,8% no rajona kopplatības). Lielākās apdzīvotās vietas – Ipīķi un Ķirbēni (Ķirbeļi).

1989. gadā Ipīķu pagastā dzīvoja 419 iedzīvotāju. No tiem vīriešu - 200, sievietes - 219. Vīrieši % 47,7, sievietes % 52,3. Latviešu kopskaits % 75,8 (salīdzinot Rūjienā ar 95,4).

Iedzīvotāju kopskaits 1994.g. - 441 cilvēks (0,7% no rajona iedzīvotāju skaita. 217 vīrieši (49%) un 224 sievietes (51%).

Iedzīvotāju blīvums 1993.g. - 6,4 cilv. uz km., 20. vieta rajonā.

Nacionālais sastāvs(%) 1994.g.: latvieši 82,3, krievi 4,3, ukraiņi 2,9, baltkrievi 6,3, pārējās tautības 4,2.

1935.g.: latvieši 85,6, krievi 1,2, vācieši 0,5, poļi 0,1,

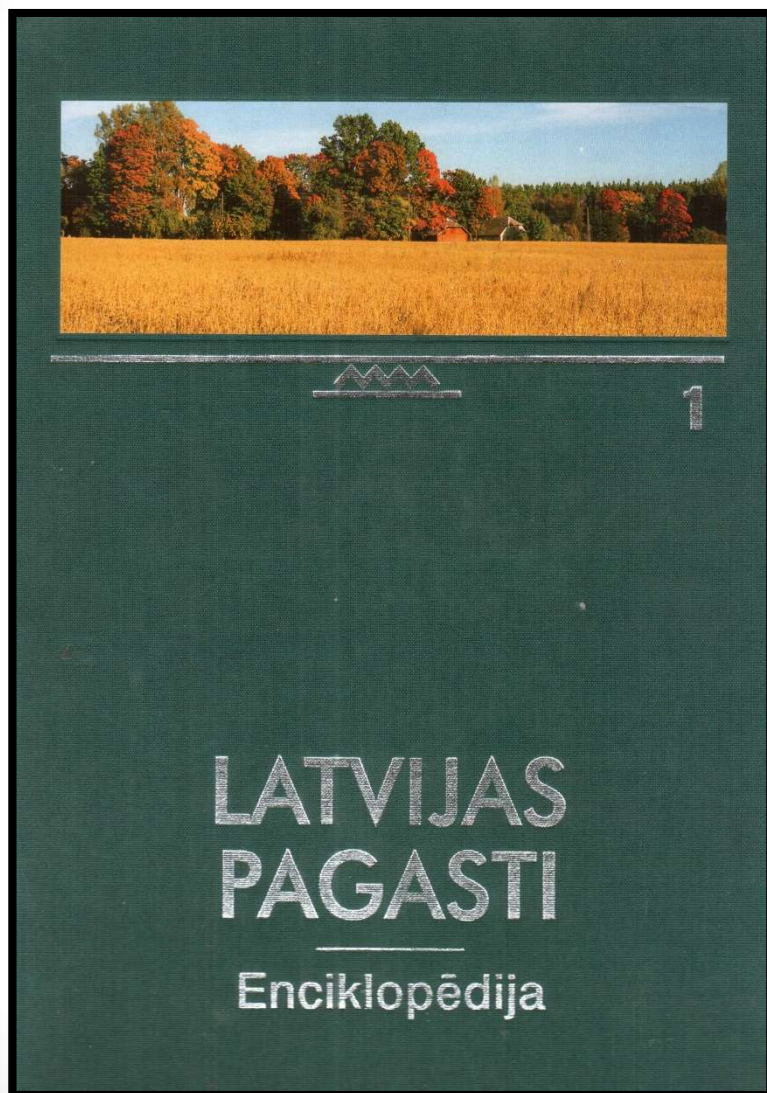
Darbojas pagasta bibliotēka un pagasta klubs ar 125 vietām.

Lauku sētu skaits - 80, daudzdzīvokļu mājas - 7. 247 cilvēku dzīvo lauku sētās, 181 - daudzdzīvokļu ēkās.

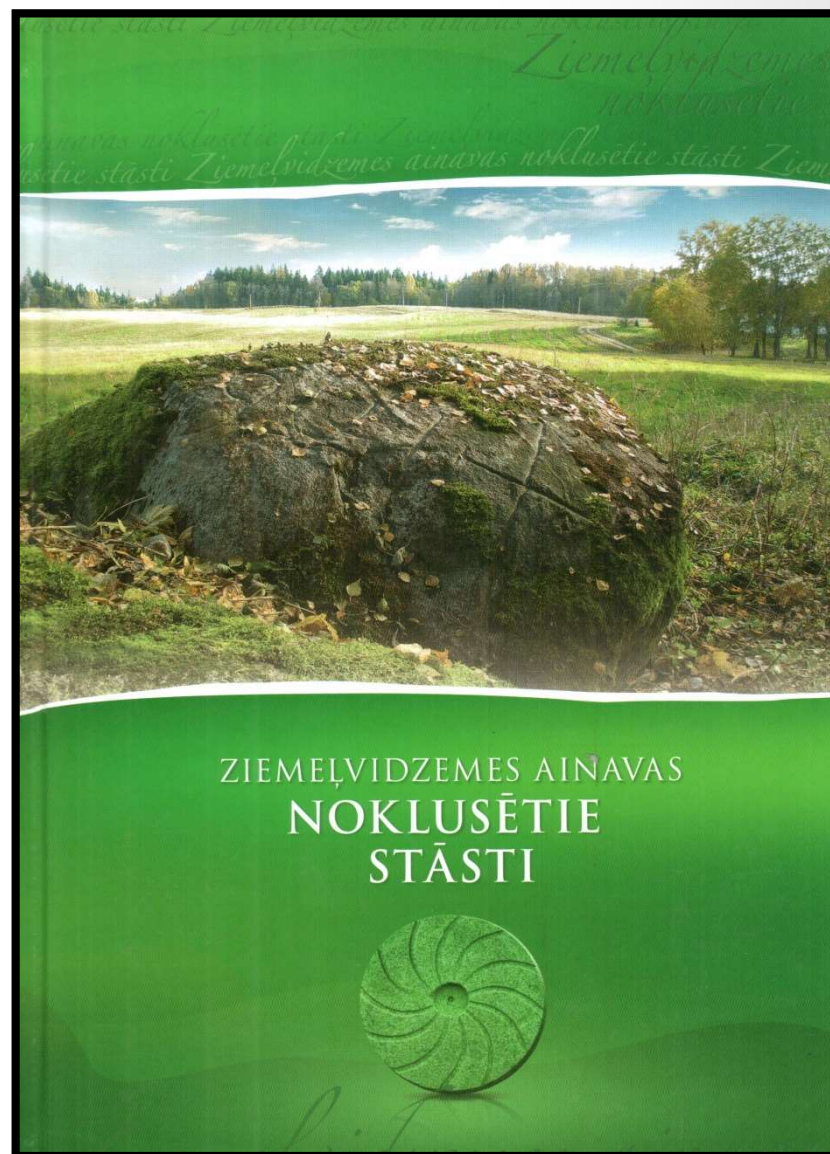
Saimniecību kopskaits uz 1993.g. - 92, 1 - statūtsabiedrība; 57 zemnieku saimniecības (40,9% no lauksaimniecības zemes)

Kur lasāms par Ipiķu pagastu ?

Enciklopēdija. Latvijas pagasti -1. sēj. –Rīga: A/S Preses nams, 2001. ,359. -361.lpp.

Ziemeļvidzemes ainavas. Noklusētie stāsti. Valsts Meža dienests, 2011. Ipiķu pagasts lepojas ar saviem 390 iedzīvotājiem (2010.), «Eglīšu» mājām un izcilo igauņu mitologu Reini Seppu, Ipiķu akmens bruģi un vēsturisko Ķirbēnu muižu. 92. – 93.lpp.

Kādreizējais Latvijas un Igaunijas robežpārejas punkts. Attēlā redzamā robežzīme Ipiķu pagasta *Garlīdumu* māju teritorijā – fiksēts Latvijas galējais ziemeļu robežpunkts. 1999. gadā šeit uzstādīja mākslinieka Viļņa Titāna veidoto skulptūru «Baltās nakts».

Galējais ziemeļu robežpunkts. A. Tidriķa foto. No: Latvijas pagasti. Enciklopēdija – 1. sēj. – Rīga: A/S Preses nams, 2001.

1974. gada ekspedīcijā iegūtie materiāli glabājas Valmieras muzeja krājumā. Attēlā skats uz muzeja ēku kompleksu Valmierā, Bruņinieku ielā. Foto 2015.g.

Paldies par uzmanību !

